

ҚАРЖЫ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖУРНАЛ
ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
FINANCIAL-ECONOMIC JOURNAL

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
МЕМЛЕКЕТТІК
Аудит

№ 2(20), Қыркүйек / сентябрь / September 2016

Тема номера: ЗАКОНОПРОЕКТ “О ГОСУДАРСТВЕННОМ АУДИТЕ
И ФИНАНСОВОМ КОНТРОЛЕ”: НАЧАЛО ПОЛОЖЕНО

ЕСЕП КОМИТЕТИ	4	СЧЕТНЫЙ КОМИТЕТ	4
НӨМІР ТАҚЫРЫБЫ		ТЕМА НОМЕРА	
Ю.Ф.Энгель «МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ БАҚЫЛАУ ТУРАЛЫ» ЗАҢ ЖОБАСЫ: БАСТАУҒА ЖОЛ САЛЫНДЫ	6	Ю.Ф.Энгель ЗАКОНОПРОЕКТ «О ГОСУДАРСТВЕННОМ АУДИТЕ И ФИНАНСОВОМ КОНТРОЛЕ»: НАЧАЛО ПОЛОЖЕНО	10
ЖАҢАЛЫҚТАР	18	НОВОСТИ	18
ҚАРЖЫНЫ БАСҚАРУ		УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСАМИ	
А.А.Нұрымов Қазақстан Республикасында бюджетаралық қатынастарды жетілдірудің проблемалары	20	А.А. Нурумов Проблемы совершенствования межбюджетных отношений в Республике Казахстан	25
ИНФОГРАФИКА		ИНФОГРАФИКА	
«2020 жылға дейінгі даму перспективасымен Қазақстан Республикасында атом саласын дамытудың 2011-2014 жылдарға арналған бағдарламасын» іске асырудың тиімділігін бақылау нәтижесі бойынша ҚОРЫТЫНДЫ	34	ЗАКЛЮЧЕНИЕ по итогам контроля эффективности реализации «Программы по развитию атомной отрасли в Республике Казахстан на 2011-2014 годы с перспективой развития до 2020 года»	36
Мемлекеттік, мемлекет кепілдік берген борышты басқарудың, сондай-ақ жалпы сыртқы борышты және квазимемлекеттік сектордың Қазақстан Республикасының резиденттері мен резидент еместері алдындағы борыштық міндеттемелерін реттеудің тиімділігін бақылаудың қорытындысы туралы	40	Об итогах контроля эффективности управления государственным, гарантированным государством долгом и регулирования валового внешнего долга и долговых обязательств квазигосударственного сектора перед резидентами и нерезидентами Республики Казахстан	42
ӘЛЕМДІК ТӘЖІРИБЕ		МИРОВОЙ ОПЫТ	
Д.А. Коростелев Мемлекеттік аудиттің объективтілік принципі: іске асыру мазмұны мен проблемалары	46	Д.А. Коростелев Принцип объективности государственного аудита: содержание и проблемы реализации	48
БІЗ ТУРАЛЫ		О НАС	
Бізге 6 жыл	52	Нам 6 лет	54
ЦИФР ЖӘНЕ ДЕРЕКТЕР	58	ЦИФРЫ И ФАКТЫ	58
РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС	60	РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ	60

THE ACCOUNT COMMITTEE 5

COVER STORY

Engel Y.F.

THE BILL

«ON THE STATE AUDIT AND
FINANCIAL CONTROL»:

THE FOUNDATION IS LAID 14

NEWS 18

FINANCIAL MANAGEMENT

Nurumov A. A.

Problems of improving inter-budgetary
relations in the Republic of Kazakhstan 37

INFOGRAPHICS

CONCLUSION

by following the results of control of efficiency of
implementation "Programs for development
of nuclear branch in the Republic of Kazakhstan
for 2011-2014 with prospect development
till 2020" 50

About results of control of effective
state management, state-guaranteed
debt and regulation of the gross external
debt and debentures of quasi-public
sector before residents and
nonresidents of the Republic
of Kazakhstan 56

WORLD EXPERIENCE

Korostelyev D.A.

The principle of objectivity state audit:
content and implementation problems 50

ABOUT US

We are 6 years 56

FACTS AND FIGURES 58

EDITORIAL BOARD 61

Бюджеттік-қаржылық процеске деген көзқарас жекелей салымдарға көзқарас секілді ұқыпты да ойластырылған болуға тиіс. Басқаша айтқанда, бірде-бір бюджеттік теңге ысырап болмауға тиіс.

Н.Ә. Назарбаев, Қазақстан Республикасының Президенті
(Қазақстан халқына Жолдауынан, 14.12.2012 ж.)

Отношение к бюджетно-финансовому процессу должно стать таким же бережным и продуманным, как к частным вложениям. Иными словами, ни один бюджетный тенге не должен быть потрачен впустую.

Н.А. Назарбаев, Президент Республики Казахстан
(из Послания народу Казахстана, 14.12.2012г.)

Attitude to the budget and financial process should become as careful and thoughtful as it is to the private investments. In other words, no one budget tenge should be wasted.

N. A. Nazarbayev, the President of the Republic of Kazakhstan
(from the Message to the people of Kazakhstan, 14.12.2012)

**ЗАКОНОПРОЕКТ
«О ГОСУДАРСТВЕННОМ
АУДИТЕ И ФИНАНСОВОМ
КОНТРОЛЕ»:
НАЧАЛО ПОЛОЖЕНО**

ЕСЕП КОМИТЕТІ

ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің жоғары қаржы бақылау органдары (ЖҚБО) басшылары кеңесінің XIII сессиясы Астана қаласында қыркүйек айының басында өтті. Кеңес 2000 жылы өзара іс-қимылды үйлестіру және қаржылық бақылау ұлттық құрылымдарының жұмыс тәжірибесімен алмасу мақсатында құрылғандығы белгілі.

Қазақстан Республикасы Есеп комитетінің төрағасы Аслан Мусин, жиналысты аша отырып, Достастық елдерінің қарышты әлеуметтік-экономикалық дамуын қамтамасыз етудегі мемлекеттік қаржылық бақылау органдарының ерекше рөлін атап өтті.

Президент Әкімшілігінің Басшысы Кәрім Мәсімов Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың атынан сессияға қатысушыларды құттықтап сөз сөйледі. Сондай-ақ Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің, Парламент Сенаты және Мәжілісі төрағалары Қайрат Мәми мен Нұрлан Нығматулиннің атынан сессияға қатысушылар атына жолданған құттықтаулар түсті.

Сессияны жүргізу барысында ТМД ЖҚБО басшылары кеңесінің құрамына Тәжікстан Республикасы Есеп палатасының төрағасы Д. Давлатовты енгізу туралы шешім қабылданды.

ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің ЖҚБО басшылары кеңесінің XII және XIII сессиялары арасындағы кезеңдегі қызметі туралы Қырғыз Республикасы Есеп палатасының төрағасы Эльмира Ибраимова есепті баяндамасында хабардар етті, одан кейін ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің ЖҚБО басшылары кеңесі төрағасының

ЕСЕП КОМИТЕТІ

өкілеттігін Қазақстан Республикасы Есеп комитетінің төрағасы Аслан Мусинге өткізіп берді.

– ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің ЖҚБО басшылары кеңесін басқару – бұл үлкен жауапкершілік, – деді А. Мусин. – Біздің басты міндетіміз – қызметтің нағыз әртүрлі бағытын қамтитын, бүгінгі бекітілген жоспарлар негізінде жасалатын барлық жұмыстардың үйлестірілуін қамтамасыз ету. Олардың ішінде – мемлекеттік ресурстар бөлінетін кәсіпорындар мен бағдарламаларды бірлескен тексерулер. Және де есеп комитеттері мен палаталарды өзара тексеру, яғни төрағалық етуші тараптың функциялары үлкен тәжірибелік бағытқа ие. Қазақстан өзіне жүктелген міндеттерді лайықты орындайды деген ойдамын, – деп сендірді А. Мусин.

Сессия жұмысында агроөнеркәсіп кешенін дамытуға арналып бөлінетін бюджет қаражатын пайдалану аудиті тиімділігін арттыру, оның ішінде ауыл шаруашылығы өнімдері өндірісі көлемін арттыруға қол жеткізу мақсатында, тұтынушылық нарықтың қанықтығы үшін жаңасын жасау және қолданыстағы технологияларды жаңғырту мәселелері талқыланды.

Отырыс нәтижесі бойынша ауыл шаруашылығы өнімін өндірушілерді қолдауға арналып бөлінетін қаражатты пайдалану аудитінде Достастық елдері жоғары қаржы бақылау органдарының рөлі мен орны туралы шешім-қарар қабылданды. Сондай-ақ шешімқарарда, отырысқа қатысушылардың бірлескен іс-шаралар жүргізу және тәжірибе алмасу жолымен ТМД жоғары қаржылық бақылау органдарының өзара іс-қимылын жеделдету ісіне жәрдемдесуге келіскендігі, бақылау және сараптамалы-талдамалық қызмет тәжірибесін жетілдіруге уәделескендігі атап өтілді.

Сессияға қатысушылардың сөйлеген сөздерінде, мұндай деңгейдегі іс-шаралар пікір бағыттарды және алмасулар, тәжірибе бойынша бірлескен аудиттерді өткізу ұсыныстарды жасауға ғана емес, және де кәсіби деңгейді арттыруға мүмкіндік беретіндігі баса айтылды.

СЧЕТНЫЙ КОМИТЕТ

XIII сессия Совета руководителей высших органов финансового контроля (ВОФК) государств – участников СНГ прошла в Астане в начале сентября. Как известно, Совет был создан в 2000 году с целью координации взаимодействия и обмена опытом работы национальных структур финансового контроля.

Председатель Счетного комитета РК Аслан Мусин, открывая заседание, отметил особую роль органов государственного финансового контроля в обеспечении поступательного социально-экономического развития стран Содружества.

С приветственным обращением к участникам сессии от имени Президента Республики Казахстан – Лидера нации Нурсултана Назарбаева выступил руководитель Администрации Президента Карим Масимов. В адрес участников сессии поступили также приветственные обращения от имени Премьер-Министра РК, председателей Сената и Мажилиса Парламента Кайрата Маами и Нурлана Нигматулина.

СЧЕТНЫЙ КОМИТЕТ

В ходе проведения сессии было принято решение о введении в состав Совета руководителей ВОФК СНГ председателя Счетной палаты Республики Таджикистан Д. Давлатова.

О деятельности Совета руководителей ВОФК государств – участников СНГ в период между XII и XIII сессиями проинформировала в отчетном докладе председатель Счетной палаты Кыргызской Республики Эльмира Ибраимова, после чего передала полномочия председателя Совета руководителей ВОФК государств – участников СНГ председателю Счетного комитета Республики Казахстан Аслану Мусину.

– Это большая ответственность – возглавлять Совет руководителей ВОФК государств – участников СНГ, – сказал А. Мусин. – Главная наша задача – обеспечить координацию всей работы, которая строится на основе утвержденных сегодня планов, включающих в себя самые различные направления деятельности. В их числе – совместные

проверки тех предприятий и программ, на которые выделяются государственные ресурсы. И взаимная проверка счетных комитетов и палат, то есть функции председательствующей стороны имеют большую практическую направленность. Думаю, Казахстан достойно выполнит возложенные на него обязательства, – заверил А. Мусин.

В работе сессии обсуждены проблемы повышения эффективности аудита использования бюджетных средств, выделяемых на развитие агропромышленного комплекса, в том числе в целях достижения высоких объемов производства сельскохозяйственной продукции, создания новых и модернизации действующих технологий для насыщения потребительского рынка.

По результатам заседания, принята резолюция о

роли и месте высших органов финансового контроля стран Содружества в аудите использования средств, выделяемых на поддержку сельхозтоваропроизводителей. Также в резолюции отмечено, что участники заседания договорились способствовать активизации взаимодействия высших органов финансового контроля СНГ путем проведения совместных мероприятий и обмена опытом, условились совершенствовать практику контрольной и экспертно-аналитической деятельности.

В выступлениях участников сессии прозвучало, что мероприятия такого уровня дают возможность не только обмена мнениями, опытом, выработки направлений и предложения по проведению совместных аудитов, но и возможность повысить профессиональный уровень.

THE ACCOUNT COMMITTEE

XIII Session of the Council of Heads of Supreme Audit Institutions (SAIs) states - participants of the CIS held in Astana in early September. As is known, the Council was established in 2000 to coordinate the interaction and exchange of experience of national financial control structures.

Chairman of the Audit Committee of the Republic of Kazakhstan Aslan Musin, opening the meeting, noted the role of state financial control bodies in ensuring sustained socio-economic development of the Commonwealth.

With a welcoming address to the participants of the session on behalf of the President of the Republic of Kazakhstan - Leader of the Nation Nursultan Nazarbayev made by the Head of the Presidential Administration Karim Massimov. Addressed the meeting also received welcome speeches by the Prime Minister of the Republic of Kazakhstan, the chairmen of the Senate and the Mazhilis of the Parliament Kairat Mami and Nurlan Nigmatulin.

During the session, it was decided to introduce to the Council of the CIS Heads of Supreme Audit Chairman of the Accounts Chamber of the Republic of Tadjikistan D. Davlatov.

The activities of the Council of Heads of SAIs - CIS Member States in the period between the XII and XIII sessions informed in the report of the Chairman of the Accounts Chamber of the Kyrgyz Republic Elmira Ibrahimova, then Chairman of the Board has delegated managers SAI states - participants of the CIS chairman of the Audit Committee of the Republic of Kazakhstan to Aslan Musin.

THE ACCOUNT COMMITTEE

- It is a great responsibility - to head the Council of Heads of SAIs - participants of the CIS , - said A. Musin . - Our main task - to coordinate all the work that is based on the approved plans today, including a variety of activities. Among them - the joint audits of the enterprises and the programs for which state resources are allocated. And mutual authentication counting committees and chambers, it is a function of the presidency parties have a great practical orientation. I think Kazakhstan worthily execute its obligations - assured Musin.

The session discussed the problem of increasing the effectiveness of the audit of using the budget funds for the development of agriculture, including in order to achieve high volume of agricultural production , the creation of new and modernization of existing technologies for the consumer market saturation .

According to the results of the meeting adopted a resolution on the role and place of the SAIs of the Commonwealth countries in the audit of using fund to support agricultural producers. The resolution also noted that the participants in the meeting agreed to facilitate enhanced interaction SAIs CIS through joint actions and the exchange of experience, agreed to improve the practices of control and expert analytical activities.

The participants of the session was made that an actions of this level give the opportunity not only to exchange views, experiences, development directions and suggestions for joint audits, but also to improve their professional level.

«МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ БАҚЫЛАУ ТУРАЛЫ» ЗАҢ ЖОБАСЫ: БАСТАУҒА ЖОЛ САЛЫНДЫ

2013 жылғы 3 қыркүйекте Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік аудитті енгізу Тұжырымдамасы¹ мемлекеттік реттеудің ажырамас элементі ретінде қаржылық бақылау жүйесін жетілдірудегі жаңа айналымның белгісі болды. Соның логикалық жалғасы ретінде «Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» Заң жобасын әзірлеу болды.

Үкіметтің осы бағыттағы заңнамалық бастамасының экономикалық орындылығы қаржылық тәртіпті арттыру құралдарын түпкілікті қайта қарау, жасанды декорацияларды алып тастау және ұлттық ресурстарды басқару сапасын бағалаудың тиімді тетігінің халықаралық тәжірибесін имплементациялау арқылы құру қажеттілігімен ақталады.

Үкіметтің даярлаған құжаты мемлекеттік аудитті енгізу тұжырымдамасында Президенттің белгілеген бағдарын атқарушы биліктің және Есеп комитетінің тарапынан заңдандырудың жалпы көрінісі болды.

Заң жобасының сапалы жаңа мазмұнына қарамастан, әзірлеушілер қолданыстағы заңнама ережелерінің көрсеткен аса жоғары нәтижелілігін сақтады, оған Қазақстанның экономикалық реалдары үшін бейімделген шет елдердегі мемлекеттік аудитті ұйымдастырудың тәжірибесін енгізді.

Заң жобасының өзегіне мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесінің бұзушылықтарды анықтау үшін бақылау объектілерін тегіс тексеруден тұратын нашар практикасынан мемлекеттік мүлікті басқарудағы тәуекелдерді анықтауға және заң жүзінде белгіленген рұқсаттардан ауытқуларды болдырмауға мүмкіндік беретін аудитке қайта бағдарлануы болды.

Заң жобасына сай, мемлекеттік аудит қолданыстағы қаржылық бақылау жүйесі сияқты өзіне ішкі және сыртқы аудитті біріктіреді.

Ішкі аудиттің қысқаша түсінігінде: әрбір бағдарлама әкімшілерінің өзінің мемлекеттік қаражаттарын, кадрлық, материалдық және өзге де ресурстарын басқару процестерін алдын ала жедел тексеруін айқындайды. Ішкі аудиттің кеңірек түсінігінде: мемлекет бюджетінің атқарылуын тексеру мен бағалауда Үкіметтің конституциялық өкілеттігін қамтиды.

Сыртқы аудит, өз кезегінде сыртқы мемлекеттік қаржылық бақылау органдарының қызметін халықтың сапалы өмір сүру жағдайларын динамикалық арттыру мен елдің ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз етуі үшін

ауқымды, кеңмасштабты бағалауға, ұлттық ресурстарды (қаржы, табиғи, өндірістік, еңбек, ақпараттық) тиімді және заңды пайдалануын тексеруге қайта бағдарлауды болжамдайды.

Бұл ретте, сыртқы мемлекеттік аудиттің құқықтық кең аясына ұлттық холдингтердің стратегиялық құжаттарының тиімді іске асырылуын бағалауды, мемлекеттік органдар қызметінің, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің экономикаға немесе оның жеке-леген саласына әсер етуін бағалауды жүзеге асыру бойынша жаңа функциялар енгізілетін болады. Сыртқы аудиттің табиғи және ақпараттық ресурстарды басқаруда жаңа бағыттары, шарттық міндеттемелерді атқару аудиті, мемлекеттік сектор мен мемлекеттің қатысы бар заңды тұлғалардың жұмсаған қаржы ресурстарының, олардың нақты нарықтық құнын ескере отырып, негізділігін салыстырмалы талдау және басқалары енгізіледі.

«Егер адамдарды періштелер басқарса, үкіметтің үстінен — сырттай немесе іштен қадағалау — қажет болмас еді. Басты қиындық басқарушыларды өздерін өздері қадағалауға міндеттеу болып тұр»

Джеймс Мэдисон,
АҚШ-тың төртінші президенті

Заң жобаларының ережелерінен туындаған сыртқы және ішкі аудит тәуекелдерді басқару жүйесін ескере отырып, жоспарлауда бірыңғай принциптер мен тәсілдерге сүйенеді, оның әдіснамасы мен үлестірілуі Есеп комитетіне бекітіледі. Тәуекелдерді басқару жүйесі (бұдан әрі — ТБЖ) халықаралық практикада көпшілік және жеке секторларда кеңінен қолданылады және капиталды басқаруда тәуекел процестеріндегі тексерулерді жүйелендіруде өзінің дербестігін көрсетті.

¹ Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік аудитті енгізу тұжырымдамасын бекіту туралы» 2013 жылғы 3 қыркүйектегі № 634 Жарлығы

Осындай құралға ие болған мемлекеттік аудит органдары құқықтық және экономикалық жағынан қарағанда негізсіз шешімдерді қабылдау тәуекелі аса жоғары бағыттарды нүктелік үлгіде бақылайды, сол арқылы аудит объектісінің қызметіндегі қалыптасқан және тиімді процестерге алаңдамай басқару менеджментіндегі болуы мүмкін теріс салдарларды төмендетеді.

ТБЖ аудит мәнін объективті таңдау үшін, сөзсіз бюджеттік бағдарламалардың әкімшілерінің көрсеткіш өлшемдерін, олардың ведомстволық мекемелері мен квазимемлекеттік субъекті секторларын, бұл ретте мемлекетті аудит органдарының функционалдық ерекшелігі мен бағыттылығын алып тастамай барынша қамтитын болады.

Қазіргі кезде Мемлекет басшысы мен қаржылық бақылау объектілері тарапынан қолданыстағы бақылау-қадағалау органдарының тексеру жүргізулерінде жүйеліліктің болмауы туралы сындар айтылуда. Бір жағынан, қаржы жылының ішінде қайта-қайта бір бақылау объектісіне шығулары көбірек, кейде бір бақылау органының өзі ондаған рет жүзеге асырды.

Екінші жағынан, құрылғанынан бастап бірде бір рет іс жүзінде қаржылық тексеру жүргізілмеген басқа объектілер тексерушілердің тасасынан тыс қалып қояды.

Осындай бір теріс салдарлардың себебі бюджет процесіне қатысушыға немесе басқасына немесе бюджет қаражаттарын алушыға жүргізілген немесе жоспарланған барлық тексерулер, олардың нәтижелері мен анықталған бұзушылықтарды және жұмыстағы кемшіліктерді жою бойынша қабылданған іс-шаралар туралы мәліметтердің бәрін шоғырландыратын бірыңғай ақпараттық кеңістіктің болмауы.

Болған олқылықты жою үшін тиісті органдарға жүктелген міндеттерді іске асыру кезінде ашықтық пен нақты өзара әрекеттесуді қамтамасыз етуге мүмкіншілік беретін мемлекеттік аудит органдарының бірыңғай ақпараттық қорын құру және дамыту бойынша ережелер заң жобасында көзделді.

Осындай жүйені енгізу бюджетті атқаруда және мемлекеттің активтерін басқаруда, оның ішінде бюджет процесінің нақты элементтерін және заңнама нормаларын іске асыру тұрғысынан аудит объектілерінің жіберетін бұзушылықтары мен кемшіліктерін шұғыл режимде ағымдағы жай-күйді бақылауға мүмкіндік береді.

Бірыңғай ақпараттық қорды толтыру негізіне елдегі аудит объектілерінің қаржылық және бюджеттік есептілігі де сол мемлекеттік аудит органдарының тексеру және талдамалық іс-шараларының нәтижелері де жатады.

Бұл ретте, артық құжат айналымын азайту мақсатында бюджеттерді жоспарлау мен атқару, құқықтық және мемлекеттік ста-

тистиканы қалыптастыру бойынша, оның ішінде жүйелерді біріктіру арқылы уәкілетті органдардың мемлекеттік аудитінің қорына тиісті ақпарат жиналады.

Қорды тұрақты өзектендіру мен ақпараттық қауіпсіздігін қамтамасыз ету арқылы әкімшілендіру Есеп комитетіне жүктеледі. Қорды толтыру көзі болып табылатын мәліметтердің дұрыстығына жауапкершілік тиісті жөнелтуші-орғандарға бекітіледі.

Заң жобасындағы едәуір баптар сыртқы мемлекеттік аудит органдарының сарапшылық-талдамалық қызметін дамытуға арналады. Шет елдегі жоғары мемлекеттік бақылау (аудит) органдарының тәжірибесінен және объективті орындылығынан шығара отырып, алдын ала, ағымдағы және келесі бағалауды енгізу көзделеді.

Үкіметтің бюджеттің шығыс бөліктеріне негізсіз, дәйексіз және сабақтастықсыз жобаланған бағыттары мен қаражат көлемдерін азайту үшін көптеген сыртқы мемлекеттік бақылау (аудит) органдары қолданатын республикалық бюджет жобасын алдын ала бағалау институты атаулы басты жаңалық болып табылады.

2012 жылдың өзінде ғана Астана қаласындағы құрылыс басқармасында 22 рет қаржылық бақылау жүргізілді, жалпы бақылау іс-шараларының ұзақтығы 300 күн, ал олардың ішінде Есеп комитеті 1 рет, ҚБК- 18 рет, Тексеру комиссиясы-3 рет тексерді.

Есеп комитеті, нақты айқындалған өлшемдердің негізінде шығыстардың негізгі бағыттарына және Үкімет пен Парламентке ұсынылатын қорытындыларға қатысты алдын ала бағалауды жүзеге асырады.

Есеп комитетінің пікірі бойынша осындай бағалау, жекелеген инвестициялық жобаларды іске асыру кезінде бұрыннан анықталған бұзушылықтары мен нәтижесіздіктерін ескере отырып, бірақ және осындай жобалардың қалыптасуы кезеңінде, олардың негізділігі мен экономикалық орындылығына сараптаманы жүзеге асыратын уәкілетті органдар мен ұйымдардың жұмыстарының тиімділігін бағалау негізінде жүзеге асырылуы тиіс. Тек осындай кешенді тәсіл ғана бюджетті жоспарлаудың деңгейін көтереді және мемлекеттік қаражаттардың әлеуметтік маңызды бағыттардан ауытқуларын азайту арқылы даярланатын жобалардың сапасы үшін жауапкершілікті арттырады.

Мемлекеттік қаржылық бақылаудың қолданыстағы жүйесінің қиын мәселесі: сыртқы және ішкі бақылау органдарының арасында құзыреттіліктердің қосарлану-

шылығы болып табылады. Заң жобасында бұрын көрсетілген, бірыңғай принциптер мен тәсілдерге негізделген ТБЖ енгізу арқылы да тексеру нәтижелерін өзара мойындау сияқты құралды тірілту арқылы да тиісті тәуекелдерді азайтуға талпыныс алдын ала қабылданды.

Осы күнге дейін нәтижелерді объективті қажетті мойындау Бюджет кодексінде бекітілген болатын, дегенмен іс жүзінде күрделірек болады: бір бақылау объектілерінде сол бір мәселе бойынша қайта-қайта тексеріледі. Оған нәтижелерді өзара мойындаудың нақты тетігінің болмауы да, қызметкерлердің біліктілігінің әртүрлі деңгейіне байланысты бір-бірінің жұмысын өзара «құрметтемеушілікпен» қарау да, бақылауды жүзеге асырған кезде нормативтік және әдіснамалық қордың бытыраңқылығы да құқық қорғау органдарынан тапсырма түскен кезде мәжбүрлі қайта тексеру де ықпал етіп отыр.

Заң жобасы осы бағытта кешенді міндеттерді орындауға арналады, оны нақты және сауатты іске асыру қосарланушылықты болдырмауға және бюджетті атқаруда және мемлекеттік активтерді пайдалануда барлық тәуелді бағыттарды тексерумен барынша қамтуды қамтамасыз етуге мүмкіншілік береді.

Біріншіден, сыртқы және ішкі аудитті жүзеге асыруда тиісті органдардың алдына қойылған міндеттерге байланысты бір-бірінен айырмашылықта болатын бірегейлендірілген құқықтық және әдіснамалық қорды енгізу үшін уәкілетті органдардың ішкі аудит бойынша әзірлейтін барлық нормативтік актілерін Есеп комитетімен міндетті түрде келісу көзделеді.

Екіншіден, аудит нәтижелерін мойындау тетігі, осындай мойындаулардың шарттары мен салдарлары анықталды. Мойындаудан негізсіз бас тартылғаны үшін қатаң санкциялар енгізілді.

Үшіншіден, мемлекеттік аудит органдарының құқық қорғау органдарымен жоспарларды қалыптастыру барысында тиісті органдардың ұсыныстарын ескеруге, сондай-ақ мемлекеттік аудит органдарының өздерін жоспарлы жұмыстан бас тартқызбай мемлекеттік аудиторларды сарапшылар (мамандар) ретінде алдын ала тергеу жүргізуге қатысу үшін тартуға мүмкіндік беретін өзара әрекеттесу негіздері қаланды.

Төртіншіден, мемлекеттік аудиторлар үшін біліктілік талаптары мен практикалық дағдылар жүйесі қайтадан қаралды.

Мемлекеттік аудит органдарының кәсіби деңгейін арттыру мен сапалы кадрлық құрамын дамытуда заң жобасында «мемлекеттік аудит» лауазымын атқару талаптары мен тәртіптерін қатайту көзделеді. Ұлттық комиссия мемлекеттік аудиторды үш деңгейлі сертификаттауды, кейінірек оны растау жүйесін регламенттеді. Сертификаттың болуы мемлекеттік аудитті жүргізуге мемлекеттік қызметшіге рұқсат беру үшін басты көрсеткіш болып табылады.

Сертификацияда мемлекеттік аудитті жүзеге асыру саласындағы заңнамаларды және халықаралық стандарттарды білуді бағалау қамтылады. Есеп комитетінде лауазымды атқаруға үміткерлер үшін міндетті өтілден өту енгізілетін болады.

«Заңға әділ болу аз болады: оған бағынатын адамдардың оны осы қалпында мойындаулары қажет»

Тертуллиан

Бұзушылықтар мен кемшіліктерді жүйелендіруге бірегейлендірілген тәсілді қамтамасыз ету мақсатында заң жобасында қолданыстағы үлгіден бөлек бұзушылықтарды сыныптамауға ұсынылды. Қолданыстағы төртбуынды сыныптамауға орнына бұзушылықтарды мемлекетке шығын келтіретін қаржылыққа және мерзімдердің формалды сақталмауын көздейтін рәсімдік, бюджеттің атқарылуына аса әсер ете қоймайтын сондай немесе өзге де шешімдерді қабылдау тәртібі деп бөлу регламенттелді.

Осындай тәсілді іске асыру бюджетті атқару кезінде қаржылық бұзушылықтарды бюджетке қайтарылуға жататын, есепке алу бойынша қалпына келтірілетін сомалармен теңдестіру арқылы істің нақты жай-күйі туралы анықтық енгізуге мүмкіндік береді. Сол арқылы қолданыстағы жүйенің мемлекеттік қаржылық бақылау органдарының өздерінің

тиімділігін өзекті көрсеткіштің мәнін – «негізсіз пайдаланылған қаражаттардың қалпына келтіру көлемінің анықталған бұзушылықтар сомасына өсуі» арттыру призмасы арқылы бағалауға қатысты тағы бір проблемасы шешіледі.

Заң жобасында, болған бұзушылық фактілерді жою үшін мемлекеттік аудит органдарына берілген әсер ету шаралары одан әрі дамыды. Әкімшілік өндірісті қозғау, тексеру материалдарын құқықтық қорғау органдарына тапсыру сияқты бұрын қолданылған құралдар мемлекеттік аудит органдарының негізсіз пайдаланылған қаражаттардың тиісті бюджетке өтелуі, сондай-ақ қаржылық тәртіпті бұзушыларға жолданған аудиторлық нұсқаулықтарды орындауға мәжбүрлеу туралы талап-қуыныммен сотқа жүгіну мүмкіндігімен толықтырылды.

«Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» Заң жобасында сыртқы мемлекеттік аудит органдарының салықтық және кедендік құпияларына рұқсат алуды қамтамасыз ету; бюджет қаражаттары мен мемлекеттік активтерді пайдалануға байланысты барлық әкімшілік құрамдарға қатысты әкімшілік іс жүргізу құқығы; Есеп комитетінің басқа да орталық мемлекеттік органдармен өзара әрекеттесуде тексеру комиссияларының мүдделерін құқықтық үйлестіру және ұсыну сияқты басқа мәселелер де регламенттелді.

Ішкі мемлекеттік аудит шеңберінде тиімді өзара әрекеттесуді ұйымдастыру, мемлекеттік органның ішінде тәуекелдерді басқару мақсатында заң жобасында мемлекеттік органның бірінші басшысы басқаратын, консультативтік-кеңесші орган ретінде мемлекеттік аудит пен тәуекелдер жөніндегі кеңесті құру және басқалар көзделді.

Сөзсіз, заң жобасы мемлекеттік қаржылық бақылау саласындағы барлық жүйелік және ұйымдастырушылық олқылықтарды жоя алмайды, дегенмен екі қарама қайшы, бірақ бюджет процесінің өзара толықтыратын тараптары сияқты атқарушы билік буындары мен Есеп комитетінің диалог жүргізетін алаңдарының альтернативтік нәтиже жағынан көрнекті болып табылады.

Заң жобасының алға қойған мақсаттарына қол жеткізу құқыққолданушының нормалардың рухын қабылдауы мен оны өмірде нақтылы іске асыра алу қабілетіне байланысты.

Ю.Ф.ЭНГЕЛЬ,
Есеп комитеті
Заң бөлімінің меңгерушісі

«МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ ЖӘНЕ ҚАРЖЫ БАҚЫЛАУЫ ТУРАЛЫ» ЗАҢ ЖОБАСЫНА КОММЕНТАРИЙ: БАСТАПҚЫ ҚАДАМ

Қазіргі кезеңде мемлекеттік қаржылық бақылауды дамытудың неғұрлым маңызды ерекшелігі мемлекеттік аудитті енгізу, сондай-ақ мәні мен ондағы орнын белгілеу болып табылады. Мемлекеттік аудитті қалыптастыру бюджет қаражатын пайдалану нәтижелілігін арттырумен байланысты, мемлекеттік қаржыны модернизациялауға қойылған мақсаттар шеңберінде мемлекеттік қаржылық бақылауды жетілдіру кезеңі болып табылатынын атап өтуге болады.

Осы заң жобасын енгізу мемлекеттік аудиттің және қаржылық бақылаудың тиімді жүйесін жасауға жәрдемдеседі, ол Президентті, Парламентті, Үкіметті және жұртшылықты бөлінген бюджет қаражаты мен мемлекет активтерін пайдалану, сондай-ақ мемлекеттік органдар қызметінің тиімділігі жөніндегі нақты және сенімді ақпараттармен қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Заң жобасының негізгі идеяларының біріне республикалық бюджет жобасын Парламентке енгізгенге дейін Есеп комитетінің алдын ала бағалау жүргізуі болып табылады. Менің ойымша, осы бағалау әлі жоспарлау сатысында алдағы бюджеттің негізділігін, оны мемлекеттік басымдылық пен елдегі әлеуметтік-экономикалық жағдай реалдарына сәйкестік көзқарас тұрғысынан бағалауға мүмкіндік береді.

Мемлекеттік аудит және мемлекеттік қаржылық бақылау органдарының заң жобасында көзделген өзара іс-қимыл тәртібінің нақты регламенттелуі, бақылау объектілеріне қатысты олардың қызметтерінің қайталану элементтерін болдырмауға себепші болады.

Қазіргі заманғы тиімді мемлекеттік аудит пен сыртқы және ішкі қаржылық бақылаудың өзара тығыз іс-қимылы кезінде бірыңғай стандарттарды пайдалана отырып, бірыңғай теориялық негізде қаржылық бақылау жасау, мемлекет қауіпсіздігін, ел экономикасын инновациялық дамытуды және адам капиталын қамтамасыз етуге бағытталған бюджет қаражатын тиімді пайдалануға мүмкіндік береді.

М.Ә. СӘТҚАЛИЕВ,
Есеп комитетінің мүшесі

ЗАКОНОПРОЕКТ «О ГОСУДАРСТВЕННОМ АУДИТЕ И ФИНАНСОВОМ КОНТРОЛЕ»: НАЧАЛО ПОЛОЖЕНО

Принятие 3 сентября 2013 г. Концепции внедрения государственного аудита в Республике Казахстан¹ ознаменовало новый виток в совершенствовании системы финансового контроля как неотъемлемого элемента государственного регулирования. Логическим продолжением чего стала разработка проекта Закона «О государственном аудите и финансовом контроле».

Экономическая целесообразность законодательной инициативы Правительства в данном направлении оправдана необходимостью коренного пересмотра инструментов повышения финансовой дисциплины, снятия искусственных декораций и создания посредством имплементации международного опыта эффективного механизма оценки качества управления национальными ресурсами.

Подготовленный Правительством документ стал общим видением юридикации со стороны исполнительной власти и Счетного комитета, обозначенным в Концепции внедрения государственного аудита Президентом курса.

Несмотря на качественно новое содержание законопроекта, разработчики сохранили показавшие свою высокую результативность положения действующего законодательства, внеся в него вкрапления адаптированного для экономических реалий Казахстана опыта организации государственного аудита зарубежных стран.

Стержнем проекта Закона стала переориентация системы государственного финансового контроля с порочной практики сплошной проверки объектов контроля для выявления нарушений на аудит, позволяющий выявить риски в управлении государственным имуществом и предотвратить возможные отклонения от законодательно установленных дозволений.

Согласно законопроекту, государственный аудит, как и действующая система финансового контроля, будет объединять в себя внутренний и внешний аудит.

Внутренний аудит в узком своем предназначении предопределяет оперативную проверку каждым администратором программы собственных процессов управления государственными средствами, кадровыми, материальными и иными ресурсами. В широком понимании

внутренний аудит охватывает конституционное полномочие Правительства страны проверять и оценивать исполнение бюджета государства.

В свою очередь, внешний аудит предполагает переориентировать деятельность органов внешнего государственного финансового контроля на глобальную, широкомасштабную оценку, проверку эффективного и законного использования национальных ресурсов (финансовых, природных, производственных, трудовых, информационных) для обеспечения динамичного роста качества жизненных условий населения и национальной безопасности страны.

«Если бы людьми правили ангелы, ни в каком надзоре над правительством — внешнем или внутреннем — не было бы нужды. Главная трудность состоит в том, что необходимо обязать правящих надзирать за самими собой»

Джеймс Мэдисон,
четвертый президент США

При этом в правовое поле внешнего государственного аудита будут введены новые функции по осуществлению оценки эффективности реализации стратегических документов национальных холдингов, оценки влияния деятельности государственных органов, субъектов квазигосударственного сектора на экономику или отдельную ее сферу. Вводятся новые направления внешнего аудита управления природными и информационными ресурсами, аудит исполнения договорных обязательств, сравнительный анализ обоснованности затраченных финансовых ресурсов го-

¹ Указ Президента Республики Казахстан от 3 сентября 2013 года № 634 «Об утверждении Концепции внедрения государственного аудита в Республике Казахстан»

сударственного сектора и юридических лиц с участием государства с учетом фактической рыночной их стоимостью и др.

Исходя из положений законопроекта, следует, что внешний и внутренний аудит базируются на единых принципах и подходах к планированию с учетом системы управления рисками, методология и координация которой закрепляется за Счетным комитетом. Система управления рисками (далее - СУР) широко применима в международной практике как в публичном, так и в частном секторе, и показала свою состоятельность в систематизации проверок в рискованных процессах управления капиталом.

Имея такой инструмент, органы государственного аудита смогут точно проследить направления, где высока вероятность принятия необоснованных с правовой и экономической точки зрения решений, снизив тем самым возможные негативные последствия в менеджменте управления, не отвлекаясь на налаженные и эффективные процессы в деятельности объекта аудита.

СУР для объективности выбора предмета аудита, безусловно, будет охватывать максимально наибольшие критерии показателей самих администраторов бюджетных программ, их подведомственных учреждений и субъектов квазигосударственного сектора, при этом не исключая специфику и функциональную направленность органов государственного аудита.

В настоящее время Главой государства и объектами финансового контроля высказывается обоснованная критика об отсутствии системности в проведении проверок со стороны существующих контрольно-надзорных органов. С одной стороны, выход на один и тот же объект контроля в течение финансового года осуществляется значительное количество раз, измеримое порой в десятках, в том числе одним и тем же органом контроля.

С другой стороны, из поля зрения ревизоров выпадают другие объекты, не подвергнутые финансовым проверкам фактически ни одного раза со дня их образования.

Одной из причин подобных негативных последствий является отсутствие единого информационного пространства, аккумулирующего все сведения о проведенных и планируемых проверках того или иного участника бюджетного процесса или получателя бюджетных средств, их результатах и принятых мерах по устранению выявленных нарушений и недостатков в работе.

Для устранения существующего пробела законопроектом предусмотрены положения по созданию и развитию единой информационной базы органов государственного аудита, позволяющей обеспечить открытость и четкое взаимодействие при реализации возложенных на соответствующие органы задач.

Внедрение подобной системы позволит в оперативном режиме проследить текущее состояние в исполнении бюджета и управлении активами государства, в том числе допускаемых объектами аудита нарушений и недостатков в разрезе реализации конкретных элементов бюджетного процесса и норм законодательства.

Основой для наполнения единой информационной базы будут служить как финансовая и бюджетная отчетность объектов аудита всей страны, так и результаты проверок и аналитических мероприятий самих органов государственного аудита.

При этом для минимизации излишнего документооборота соответствующая информация будет стекаться в базу государственного аудита от уполномоченных органов по планированию и исполнению бюджетов, формированию правовой и государственной статистики, в том числе посредством интеграции систем.

Администрирование базы возлагается на Счетный комитет, который будет обеспечивать ее постоянную актуализацию и информационную безопасность. Ответственность за достоверность данных, являющихся источником ее наполнения, закрепляется за соответствующими органами-отправителями.

Только за один финансовый 2012 год Управление строительства города Астаны подвергалось финансовому контролю 22 раза с общей продолжительностью контрольных мероприятий более 300 дней, из них Счетным комитетом 1 раз, КФК – 18 раз, Ревизионной комиссией - 3 раза.

Значительное количество статей в законопроекте посвящено развитию экспертно-аналитической деятельности органов внешнего государственного аудита. Исходя из объективной целесообразности и опыта высших органов государственного контроля (аудита) зарубежных стран предусмотрено внедрение предварительной, текущей и последующей оценки.

Главенствующим нововведением является именно институт предварительной оценки проекта республиканского бюджета, который применяется большинством органов внешнего государственного контроля (аудита) для минимизации необоснованных, непоследовательно и непреемственно закладываемых Правительством в расходную часть бюджета направлений и объемов средств.

Предварительную оценку предполагается осуществлять Счетным комитетом в отношении

основных направлений расходов на основании четко определенных критериев, и по итогам которой будет представляться заключение рекомендательного характера Правительству и Парламенту.

По мнению Счетного комитета, такая оценка должна осуществляться не только с учетом ранее выявленных нарушений и нерезультативности отдельных инвестиционных проектов при их реализации, но и на основе оценки эффективности работы уполномоченных органов и организаций, осуществляющих экспертизу обоснованности и экономической целесообразности таких проектов на стадии их формирования. Только такой комплексный подход повысит уровень планирования бюджета и ответственность за качество подготавливаемых проектов, минимизировав отвлечение государственных средств от социально значимых направлений.

Краеугольным камнем в действующей системе государственного финансового контроля является наличие дублирования компетенции между органами внешнего и внутреннего контроля. Законопроектом предпринята попытка минимизировать соответствующие риски как посредством внедрения ранее указанной СУР, основанной на единых принципах и подходах, так и посредством реанимирования такого инструмента как взаимное признание результатов проверок.

До сегодняшнего дня, казалось бы, объективно необходимое признание результатов закреплено в Бюджетном кодексе, однако на практике дело обстоит значительно сложнее: повсеместная перепроверка одних и тех же объектов контроля по тем же самым вопросам. Тому способствуют как отсутствие четкого механизма взаимного признания результатов, так и взаимное «неуважение» к работе друг друга из-за различного уровня квалификации сотрудников, разрозненности нормативной и методологической базы в осуществлении контроля, так и вынужденной перепроверки при поступлении поручений правоохранительных органов.

В этом направлении проект Закона призван решить комплекс задач, четкая и грамотная реализация которых позволит исключить дублирование и обеспечит максимальный охват проверками всех рискованных направлений в исполнении бюджета и использовании активов государства.

Во-первых, для введения унифицированной правовой и методологической базы в осуществлении внешнего и внутреннего аудита, изначально которые, исходя из поставленных задач перед соответствующими органами, отличаются друг от друга, предусмотрено обязательное согласование всех разрабатываемых уполномоченным органом по внутреннему аудиту нормативных актов со Счетным комитетом.

Во-вторых, раскрыт механизм признания результатов аудита, условия и последствия тако-

го признания. Введены жесткие санкции за необоснованный отказ от признания.

В-третьих, заложены основы взаимодействия органов государственного аудита с правоохранительными органами, позволяющие уже на стадии формирования планов учитывать предложения соответствующих органов, а также привлекать государственных аудиторов в качестве экспертов (специалистов) для участия в проведении предварительного следствия, не отвлекая от плановой работы сам орган государственного аудита.

«Закоуу мало быть справедливым: надо, чтобы его признали таковым люди, от которых он ожидает повиновения»

Тертуллиан,
древнеримский писатель и теолог

В-четвертых, пересмотрена система требований к квалификации и практическим навыкам для государственных аудиторов.

В развитии повышения профессионального уровня и качественного кадрового состава органов государственного аудита законопроектом предусмотрено ужесточение соответствующих требований и порядка занятия должности «государственного аудитора». Регламентирована трехуровневая сертификация государственного аудитора Национальной комиссией с последующей системой ее подтверждения. Наличие сертификата будет являться главенствующим критерием к допуску государственного служащего к проведению государственного аудита.

Сертификация будет включать в себя оценку знаний законодательства в сфере осуществления государственного аудита и международных стандартов. Для претендентов на занятие должности в Счетном комитете будет введена обязательная стажировка.

В целях обеспечения унифицированного подхода к систематизации нарушений и недостатков, законопроектом предложена отличная от существующей модели классификация нарушений. Вместо действующей четырехзвенной классификации регламентировано деление нарушений на финансовые, повлекшие ущерб государству, и процедурные, предусматривающие формальное несоблюдение сроков, порядка принятия тех или иных решений, существенно не повлиявших на исполнение бюджета.

Реализация такого подхода позволит внести ясность о фактическом состоянии дел при исполнении бюджета, отождествив финансовые нарушения с суммами, подлежащими возмещению в бюджет, восстановлению по учету. Тем самым разрешится

еще одна проблема действующей системы в части оценки эффективности самих органов государственного финансового контроля через призму повышения значения ключевого показателя - «рост объема восстановления необоснованно использованных средств к суммам выявленных нарушений».

Дальнейшее развитие в законопроекте получили меры реагирования, которыми наделены органы государственного аудита, для обеспечения устранения уже свершившихся фактов нарушений. Ранее существующие инструменты, такие как возбуждение административного производства, передача материалов проверки в правоохранительные органы, дополнены возможностью обращения органов государственного аудита в суды с исками о возмещении необоснованно использованных средств в соответствующий бюджет, а также о понуждении исполнения аудиторских предписаний, адресованных нарушителям финансовой дисциплины.

Проектом Закона «О государственном аудите и финансовом контроле» регламентированы и другие вопросы, такие как обеспечение доступа к налоговой и таможенной тайнам органов внешнего государственного аудита; право возбуждения административного производства в отношении всех административных составов, связанных с использованием бюджетных средств и активов государства; правовая координация и представление Счетным комитетом интересов ревизионных комиссий во взаимодействии с другими центральными государственными органами.

В целях организации эффективного взаимодействия в рамках внутреннего государственного аудита, управления рисками внутри государственного органа законопроектом предусмотрено создание Совета по государственному аудиту и рискам в качестве консультативно-совещательного органа, возглавляемого первым руководителем государственного органа, и многое другое.

Безусловно, законопроект не устраняет все существующие системные и организационные пробелы в сфере государственного финансового контроля, однако он является показательным с точки зрения альтернативного результата диалоговой площадки исполнительной ветви власти и Счетного комитета как двух противоположных, но взаимодополняющих сторон бюджетного процесса.

Достижение, в свою очередь, поставленных перед законопроектом целей зависит от способности правоприменителя воспринять дух нормы и воплотить ее в жизнь.

Ю.Ф. ЭНГЕЛЬ,
Заведующая юридическим отделом
Счетного комитета

«О ГОСУДАРСТВЕННОМ АУДИТЕ И ФИНАНСОВОМ КОНТРОЛЕ»: НАЧАЛО ПОЛОЖЕНО

На современном этапе наиболее важной особенностью развития государственного финансового контроля является внедрение, а также определение значения и места в нем государственного аудита. Стоит отметить, что формирование государственного аудита является этапом совершенствования государственного финансового контроля в рамках поставленных целей модернизации государственных финансов, связанных с повышением результативности использования бюджетных средств.

Введение данного законопроекта способствует созданию эффективной системы государственного аудита и финансового контроля, которая позволит обеспечивать Президента, Парламент, Правительство и общественность объективной и достоверной информацией об использовании выделенных бюджетных средств и активов государства, а также эффективности деятельности государственных органов.

Одной из центральной идей законопроекта является проведение Счетным комитетом предварительной оценки проекта республиканского бюджета до внесения его в Парламент. На мой взгляд, данная оценка позволит еще на стадии планирования оценить обоснованность будущего бюджета с точки зрения его соответствия государственным приоритетам и реалиям социально-экономического положения в стране.

Предусмотренная законопроектом четкая регламентация порядка взаимодействия органов государственного аудита и государственного финансового контроля, позволит исключить элементы дублирования их деятельности в отношении объектов контроля.

Создание современного эффективного государственного аудита и финансового контроля на единой теоретической основе с использованием единых стандартов при тесном взаимодействии внешнего и внутреннего финансового контроля позволят эффективнее использовать бюджетные средства, направленные на обеспечение безопасности государства, инновационное развитие экономики страны и человеческого капитала.

М.А. САТКАЛИЕВ,
Член Счетного комитета

THE BILL «ON THE STATE AUDIT AND FINANCIAL CONTROL»: THE FOUNDATION IS LAID

The adoption of the Conception of the state audit implementation in the Republic of Kazakhstan¹ from September, 3rd, 2013 year marked a new turn in the improvement of the financial control system as an integral part of the government regulation, the logical continuation of which has become the development of the Bill's draft "On the state audit and financial control".

Economic feasibility of the legislative initiative of the Government in the given direction is justified by the necessity of fundamental reconsideration of the tools for improving the financial discipline, removal of artificial scenery and creation of an effective mechanism for evaluating the quality of national resources control by means of the implementation of international experience.

The document prepared by the Government has become the general vision of the juridisation from the executive branch and the Accounts Committee outlined in the Conception of the state audit implementation by the President of the course.

Despite the qualitatively new contents of the bill, developers have kept the provisions of existing legislation, which have proved their high efficiency, having added inclusions of the experience in organizing state audit of foreign countries and which is adapted to the economic realia of Kazakhstan.

The core of the Bill's project has become the reorientation of the state financial control system from the continuous vicious practice of testing facilities for monitoring violations for the audit, which allows to identify the risks in the process of control of the state property and to prevent possible deviations from the legally established permissions.

According to the bill, the state audit, as well as the current system of financial control, will combine internal and external audit.

The internal audit in its narrow destination predetermines the operational checking performed by every program administrator of own control processes of state funds, personnel, material and other resources. Broadly speaking, internal audit covers the constitutional powers of the Government of the country to check and evaluate the implementation of the state budget.

In its turn, external audit suggests reorienting the activities of the external state financial control bodies for the global, large-scale evaluation, checking of effective and legal use of national resources

(financial, natural, industrial, labor, informational) in order to ensure the dynamic growth of the quality of population's living conditions and the country's national security.

In this case new functions on the implementation of assessing the effectiveness of national holdings strategy documents realization, evaluating the impact of government agencies, quasi-public sector entities on the economy or its individual sphere will be introduced in the legal framework of external state audit. New orientations of the external audit on natural and informational resources control, audit on fulfillment of contractual obligations, comparative analysis of feasibility of expended financial state sector resources and legal entities with state participation, taking into account their actual market value, etc. are introduced.

"If angels were to govern men, neither external nor internal controls on government would be necessary. In framing a government which is to be administered by men over men, the great difficulty lies in this: you must first enable the government to control the governed; and in the next place oblige it to control itself"

James Madison,
the fourth president of the USA

Based on the provisions of the bill it follows that external and internal audits are organized with the help of common principles and approaches to planning taking into account the risk management system, methodology and coordination of which is assigned to the Accounts Committee. Risk management system (hereinafter – RMS) is widely used in international practice both in the public and private sectors, and has proved its accomplishment in systematizing checks in risky processes for capital control.

¹ Decree of the President of the Republic of Kazakhstan from September 3, 2013 № 634 "On approval of the Conception of the state audit implementation in the Republic of Kazakhstan

Having such a tool, state audit bodies will be able to trace point-wise areas where there is a high probability of making unreasonable from the legal and economic points of view decisions, thereby reducing possible negative consequences in management control, not being distracted by the well-established and effective processes in the activities of the audited entity.

Definitely, RMS, in order to select the subject of audit objectively, will cover the most possible performance criteria of budget programs administrators themselves, their subordinate agencies and quasi-state sector entities, wherein not excluding the specificity and functional orientation of state audit bodies.

Currently the Head of the State and financial control representatives express valid criticism about the absence of systematic inspections conducting on the part of existing control and supervisory bodies. On the one hand, access to the same object of control during the fiscal year is carried out by a significant amount of times, sometimes measurable in dozens, by one and the same control body.

On the other hand, auditors lose the sight of other objects, not subjected to financial audits virtually not even ones from the date of their formation.

One of the reasons of similar negative effects is the lack of common information space, accumulating all the data about conducted and planned inspections of one or another participant of the budget process or beneficiary of budgetary funds, their results and measures taken to eliminate the revealed violations and shortcomings in the work.

In order to eliminate the existing gap the bill contains provisions for the establishment and development of a unified database of state audit bodies, which allows to ensure transparency and precise interaction in the implementation of tasks assigned to the appropriate authorities.

Implementation of a similar system will allow to trace operationally the current status of budget execution and management of state assets, including violations and shortcomings in the context of realization of specific elements of the budget process and norms of the legislation permitted by audited objects.

Both financial and budgetary audit reporting facilities from all over the country as well as the results of inspections and analytical measures of state audit bodies themselves will serve as the basis for the content of the unified database.

At the same time in order to minimize an excessive document circulation the relevant information will flock to the state audit database from the authorities for planning and implementation of budgets, creating legal and state statistics, also by means of the systems integration.

Administrating of the database is laid upon the Accounts Committee, which will ensure its permanent actualization and information security. Responsibility for the accuracy of the data, which are the source of the database content, is assigned to the relevant bodies-senders.

A significant number of articles in the bill is devoted to the development of expert-analytical activity of the external state audit bodies. Proceeding from the objective feasibility and experience of the supreme bodies of state control (audit) of foreign countries implementation of preliminary, current and subsequent evaluation is provided.

Namely the institute of preliminary assessment of state budget's project, which is used by the majority of external state control bodies (audit) to minimize directions and the amount of funds, which are unreasonable, inconsistent and not successively pledged by the Government to the expenditure part of the budget, appears to be dominant innovation.

A preliminary assessment is supposed to be carried out by the Accounts Committee in relation to the main directions of expenditure on the basis of clearly defined criteria. The conclusion of a recommendatory nature for the Government and the Parliament will be submitted according to the results of this assessment.

Only during one fiscal 2012 year Construction Department of Astana was subject to the Financial Control 22 times with the total duration of control measures for more than 300 days, including the checking by Accounts Committee 1 time, FCK - 18 times, Revision Commission - 3 times.

According to the Accounts Committee, such an assessment should be carried out not only on the basis of previously identified violations and ineffective consequences of certain investment projects at their realization, but also on the basis of assessing the performance of the competent authorities and organizations engaged in the examination of validity and economic feasibility of similar projects at the stage of their formation. Only such a comprehensive approach will increase the level of budget planning and responsibility for the quality of projects under development by minimizing the distraction of public funds from socially significant directions.

The keystone of the current system of state financial control appears to be the existence of competence duplication between the external and internal control bodies. The bill has made an attempt to minimize relevant risks by means of both introduction of previously specified RMS, based on

common principles and approaches, and revision of such an instrument as the mutual recognition of check results.

Until today, it seemed to be objectively necessary, that the recognition results are enshrined in the Budget Code, but in practice the situation is much more complicated: the pervasive recheck of the same control objects on the same issues exists. It is helped by both absence of a clear mechanism for mutual recognition of results and mutual “disrespect” for the work of each other because of different skill levels of employees, fragmented regulatory and methodological database in the monitoring and enforced rechecking when receiving orders from the law enforcement officials.

In this regard, the Bill’s draft aims to solve a complex of problems, clear and competent implementation of which will allow to eliminate duplication and will provide for the maximum coverage of checks of all risk directions of budget execution and the use of state assets.

Firstly, for the introduction of unified legal and methodological database in the implementation of external and internal audit, which originally were based on the tasks assigned to appropriate authorities, and differ from each other, mandatory coordination of all regulatory acts with the Accounts Committee, which are developed by the authorized body on internal audit, is provided.

Secondly, the mechanism of audit results recognition, conditions and consequences of such recognition are revealed. Stringent sanctions for unreasonable refusal of recognition are introduced.

Thirdly, the foundations of interaction between state audit bodies and law enforcement agencies are laid. Such interaction allows already at the stage of plans to consider offers from the

respective authorities, as well as to attract public auditors as experts (specialists) to participate in the conduction of the preliminary investigations, without distracting the state audit body itself from the planned work.

Fourthly, the requirements system for the qualifications and practical skills of government auditors is reconsidered.

"Law to be fair enough: it is necessary to be recognized as such people from whom he expects obedience"

Tertullian

In the development of improving the professional level and qualitative personnel of the state audit bodies the bill envisages tightening of corresponding requirements and the order of employment position of “state audit”. Three-steps government auditor’ certification by the National Commission with its further confirmation system is regimented. The presence of a certificate will be the predominating criterion for the admission of an official for the conduction of the state audit.

Certification will include an assessment of knowledge of the legislation in the sphere of state audit and international standards implementation. Mandatory training will be introduced for the applicants for a position in the Accounts Committee.

In order to provide for a unified approach to the systematization of violations and shortcomings, the bill has suggested violations classification different from the existing model. Instead of existing four-link classification the

division of violations into financial, violations which caused damage to the state, and procedural is regulated. Procedural violations stipulate a formal delay in limitations, order of the adoption of certain decisions which do not significantly affect the implementation of the budget.

The realization of this approach will allow to clarify the actual state of affairs in the budget implementation, identifying financial irregularities with the amounts to be reimbursed to the budget. Thereby other problems of the current system in terms of evaluating the effectiveness of state financial control bodies themselves will be solved through the prism of increasing key performance indicators – “amount growth recovery of unreasonably used funds together with the detected violations”.

Further development of the bill received response measures vested on the state audit bodies to ensure elimination of already fulfilled facts of violations. Previously existing instruments, such as administrative proceedings, the check material’ transfer to the law enforcement bodies, are complemented by the possibility of state audit bodies to appeal to the courts with claims for reimbursement of unreasonably used funds to the appropriate budget, and as well for the compulsion of performance of audit requirements addressed to financial discipline violators.

The bill’s draft “On the state audit and financial control” regulates other issues, such as access to tax and customs secrets of the external state audit;

**ENGEL Y.F.,
Head of the legal department
of the Accounts Committee**

COMMENTARY TO THE BILL «ABOUT THE STATE AUDIT AND FINANCIAL CONTROL»: INITIATED

At the present stage the most important feature of the development of state financial control is the introduction, as well as determination of the value and place in it of the state audit. It should be noted that the formation of the state audit is a step of improving state financial control within the goals of modernization of public finances related to increased effectiveness in using of budgetary funds.

The introduction of this bill helps to create an effective system of state audit and financial control, which will provide the President, Parliament, Government and the public objective and reliable information on using of budget funds and state assets, and the effectiveness of state agencies.

One of the central ideas of the bill is to conduct a preliminary assessment of the Audit Committee draft republican budget before making it to the Parliament. In my opinion, this assessment will still at the planning stage to assess the validity of the future budget in terms of its compliance with state priorities and realities of socio-economic situation in the country.

Bill provided for precise regulation of the order of interaction of state audit and state financial control elements will eliminate duplication of their activities in relation to control objects.

Creating a modern, efficient state audit and financial control on single theoretical using common standards in the close interaction between external and internal financial control will allow more efficient use of budgetary resources to ensure the security of the state, the innovative development of the economy and human capital.

**SATKALIYEV M.A.,
Member of the Accounts Committee**

БЮДЖЕТ ЖӘНЕ ПАРЛАМЕНТ

Мәжіліс, Нұрлан Нығматулиннің төрағалық етуімен пленарлық отырыста «2014-2016 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы» заң жобасын мақұлдады.

– Заң жобасы жан-жақты талқыланды және қаралды. Мемлекет басшысының барлық тапсырмалары мен депутаттардың барлық ұсыныстары керілді. Республикалық бюджет жобасы Мемлекет басшысы бекіткен жаңа бюджет саясаты тұжырымдамасына сәйкес жүзеге асырылады. Келесі жылы әлемдік экономиканың жалғасып отырған дағдарысы салдарынан жоспарланған деңгейдегі әлеуметтік-экономикалық дамудың параметрлерін қамтамасыз ету үшін экономиканың контрциклдік реттеу шаралары жалғасатын болады. Толықтай алғанда бюджет саясаты орташа мерзімді кезеңде мемлекеттік қаржының теңдестірілуін қамтамасыз етуге бағытталатын болады. Оның негізгі басымдықтары әлеуметтік жаңғырту, өңірлік даму, экономиканы диверсификациялау, шағын және орта бизнесті қолдау, және де индустрияландыру үшін қолайлы ортаны орнықтыру болып табылады, – деді Премьер-Министр Серік Ахметов.

Соңғы бес жылдағы орта бағаны есепке ала отырып бағалау бойынша мұнай бағасы 90 АҚШ доллары

БЮДЖЕТ И ПАРЛАМЕНТ

Мажилис на пленарном заседании под председательством Нурлана Нигматулина одобрил законопроект «О республиканском бюджете на 2014-2016 годы».

– Законопроект всесторонне обсужден и рассмотрен. Все поручения Главы государства и все предложения депутатов учтены. Проект республиканского бюджета осуществляется в соответствии с концепцией новой бюджетной политики, утвержденной Главой государства. В следующем году из-за продолжающегося кризиса мировой экономики будут продолжены меры контрциклического регулирования экономики для обеспечения параметров социально-экономического развития на запланированном уровне. В целом бюджетная политика в среднесрочном периоде будет направлена на обеспечение сбалансированности государственных финансов. Основными ее приоритетами станут социальная модернизация, региональное развитие, диверсификация экономики, поддержка малого и среднего бизнеса и, конечно, создание благоприятной среды для индустриализации, – сообщил Премьер-Министр Серик Ахметов.

Цена на нефть, по оценке с учетом средней цены за по-

BUDGET AND PARLIAMENT

Mazhilis at the plenary session, chaired by Nurlan Nigmatulin approved the bill "About Republican Budget for 2014-2016".

– The bill comprehensively discussed and reviewed. All orders of the President and all the deputies proposals into account. Draft of republican budget shall be in accordance with the concept of a new fiscal policy, approved by the Head of the State. The following year, due to the ongoing global economic crisis will continue countercyclical measures to ensure economic regulation of social and economic development

БЮДЖЕТ ЖӘНЕ ПАРЛАМЕНТ

деңгейінде белгіленді. 2014-2018 жылдарда экономиканың нақты өсуі 6,0-7,1% деңгейінде болады деп болжануда. 2014-2018 жылдарда жылдық құнсыздану деңгейі шамамен 6,0-8,0% мөлшерінде болмақ.

– 2014 жылға арналған республикалық бюджет тапшылығы 942,4 млрд теңге (ЖІӨ-ге 2,4%), 2015 жылға - 977,7 млрд теңге (ЖІӨ-ге 2,2%), 2016 жылға - 963,5 млрд. теңге (ЖІӨ-ге 1,9%) мөлшерінде анықталды, – деп хабарлады Экономика және бюджеттік жоспарлау министрі Ерболат Досаев.

Сол сияқты, жұмыс тобының мүшелері мен қаржы және бюджет бойынша комитет білім беру, денсаулық сақтау, газбен қамтамасыз ету, транспорттық инфрақұрылым және бірқатар позициялар бойынша 2014 жылы 50,5 млрд теңге, 2015 жылы -39,1 млрд теңге және 2016 жылы -64 млрд теңге мөлшеріндегі жалпы сомаға ұлғайтылуымен қоса, шығыстардың қайта бөлінуі туралы депутаттардың ұсыныстарын қолдады.

– Осы ұсыныстар 2014 жылы үкімет резервін 42,7 млрд теңгеге азайту және шығыстарды 7,7 млрд теңгеге қысқарту есебінен, 2015-2016 жылдарда – жаңа бастамаларға арналған шығыстар есебінен іске асырылатын болады, – деді Е.Досаев.

БЮДЖЕТ И ПАРЛАМЕНТ

следние пять лет, определена на уровне 90 долларов США. Реальный рост экономики в 2014-2018 годах прогнозируется на уровне 6,0-7,1%. Уровень годовой инфляции в 2014-2018 годах будет находиться в пределах 6,0-8,0%.

– Дефицит республиканского бюджета на 2014 год определен в размере 942,4 млрд тенге (2,4% к прогнозируемому ВВП), на 2015 год - 977,7 млрд тенге (2,2% к ВВП), на 2016 год - 963,5 млрд тенге (1,9% к ВВП), – сообщил министр экономики и бюджетного планирования Ерболат Досаев.

Также членами рабочей группы и комитетом по финансам и бюджету поддержаны предложения депутатов о перераспределении расходов с их увеличением на образование, здравоохранение, газоснабжение, транспортную инфраструктуру и еще по ряду позиций, на общую сумму в 2014 году 50,5 млрд тенге, в 2015 году - 39,1 млрд тенге и в 2016 году - 64 млрд тенге.

– Данные предложения будут реализованы: в 2014 году - за счет уменьшения резерва правительства на 42,7 млрд тенге и сокращения расходов на сумму 7,7 млрд тенге, в 2015-2016 годах - за счет расходов на новые инициативы, – сказал Е.Досаев.

BUDGET AND PARLIAMENT

at the planned level. In general, fiscal policy in the medium term will be aimed at ensuring sound public finances. Its main priorities will be social modernization, regional development, economic diversification, and support for small and medium-sized businesses and, of course, the creation of an enabling environment for industrialization - said Prime Minister Serik Akhmetov.

The price of oil, according to considering the average price for the last five years, set at 90 U.S. dollars. Real economic growth in 2014-2018 is projected at 6,0-7,1 %. The annual

inflation rate in 2014-2018 will be in the range of 6.0-8.0 %.

– The republican budget shortage for 2014 is set at 942.4 billion tenge (2.4 % of projected GDP) for 2015 - 977.7 billion tenge (2.2% of GDP), in 2016 - 963.5 billion tenge (1.9 % of GDP) – informed Minister of Economy and Budget Planning Erbolat Dosaev .

Also members of the Working Group and the Committee on Finance and Budget proposals supported by deputies on the redistribution of costs with volume on education, health, gas, transport infrastructure and even a number of positions, totaling in 2014 50.5 billion tenge, in 2015 - 39.1 billion tenge, in 2016 -64 billion tenge.

– These proposals will be implemented: in 2014, by reducing the government reserve by 42.7 billion tenge and reduce costs in the amount of 7.7 billion tenge in 2015-2016, due to costs of new initiatives - said E.Dosaev.

СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ

Мемлекеттік сатып алу саласында сыбайлас жемқорлықтың болуы салдарынан мемлекетке 7 млрд теңгеден астам сомада залал келтірілді. Бұл жөнінде Қазақстан Республикасының Экономикалық және сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес агенттігінің арнаулы өкілі Мұрат Жұманбай хабарлады.

- Қазақстанда мемлекеттік сатып алу жүйесі сыбайлас жемқорлықтың болуы үшін осалдықтың оңтайлы жері болып табылады. 2008-2012 жылдардан бері қаржы полициясы мемлекеттік сатып алу саласында 1800 сыбайлас жемқорлықтық қылмыстарды анықтады, мемлекетке 7 млрд теңге сомадан астам залал келтірілді,- деді ол.

СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ

Одан басқа, арнаулы өкілдің сөзіне қарағанда, 2012 жылы мемлекеттік сатып алу саласында анықталған барлық 78% сыбайлас жемқорлықтық қылмыстарды әкімдіктердің қызметкерлері мен оның құрылымдық бөлімшелері, оның ішінде әкімдер мен олардың орынбасарлары жасаған.

- Мемлекеттік сатып алу саласындағы сыбайлас жемқорлық қылмыстар мониторингі, 2012 жылы 113 сыбайлас жемқорлықтық қылмысқа жол берген – құрылыс саласы, сондай-ақ 46 қылмыс тіркелген – тұрғын үй-коммуналды шаруашылық саласы неғұрлым жемқорлықты болып табылатындығын көрсетті,- деп түсіндірді М.Жұманбай.

КОРРУПЦИЯ

В результате коррупционных проявлений в сфере государственных закупок государству причинен ущерб на сумму свыше 7 млрд тенге. Об этом сообщил официальный представитель Агентства РК по борьбе с экономической и коррупционной преступностью Мурат Жуманбай.

- Система госзакупок в Казахстане является одной из уязвимых для коррупционных проявлений. С 2008-2012 годы финансовая полиция выявила почти 1800 коррупционных преступлений в сфере государственных закупок, государству причинен ущерб на сумму более 7 млрд тенге,- говорит он.

КОРРУПЦИЯ

Кроме того, по словам официального представителя, 78% всех коррупционных преступлений, выявленных в сфере государственных закупок в 2012 году, совершены служащими акиматов и их структурных подразделений, в том числе акимами и их заместителями.

- Мониторинг коррупционных преступлений в сфере государственных закупок показывает, что наиболее коррумпированными являются сферы строительства - 113 коррупционных преступлений в 2012 году, а также в сфере жилищно-коммунального хозяйства - 46,- пояснил М.Жуманбай.

КОРРУПЦИЯ

As a result of corruption in public procurement state suffered damage in excess of 7 billion tenge. This was reported by the official representative of the Agency of the Republic of Kazakhstan for Combating Economic Crimes and Corruption Murat Zhumanbay.

- The system of public procurement in Kazakhstan is one of the vulnerable to corruption. From 2008-2012, the financial police identified nearly 1,800 corruption cases in public procurement, the state suffered damage amounting to more than 7 billion tenge, - he says.

CORRUPTION

In addition, according to the official representative of 78% of all corruption offenses detected in public procurement in 2012, committed by members of local government offices and their departments, including the Mayors and their deputies.

- Monitoring of corruption crimes in the sphere of public procurement shows that the most corrupt are the construction sector - 113 corruption related offenses in 2012, as well as in the sphere of housing and communal services - 46 - said M.Zhumanbay.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА БЮДЖЕТАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫ ЖЕТІЛДІРУДІҢ ПРОБЛЕМАЛАРЫ

Елдің қазіргі даму кезеңінде мемлекеттік басқарудың тиімділігін одан әрі арттырудың қажеттілігіне орай биліктің барлық деңгейлері арасындағы функциялардың ара-жігін нақты айқындап, реформа жүргізудің орталығын жергілікті мемлекеттік басқарудың төменгі деңгейлеріне көшіру мәселесі алдыңғы қатарға шығып отыр.

Қазақстанның нарықтық экономикаға бет бұруына қарай бюджетаралық қаржыландыру жүйесінен қалған көптеген олқылықтар айқын біліне бастады. Оларды жою үшін бюджетаралық қатынастарды жетілдіру жөнінде бірқатар шаралар қабылданды. Бюджеттер мен бюджетаралық қатынастар – өңірлік экономиканың діңгегі іспетті. Дәл осы әртүрлі билік деңгейлері бюджеттерінің кіріс және шығыс бөліктерін бөлу барысында елдің өңірлік, өңірішілік және шағын өңірлік саясаты формальды түрде байқалады.

Мемлекеттік басқарудың деңгейлері арасындағы өкілеттіктердің ара-жігі нақты айқындалмаған, сол себепті ауылдық мектептер мен ауруханалардың құрылысын қаржыландыру, медициналық көмектің кепілдік берілген көлемі, атаулы әлеуметтік көмек және тағы басқа осы сияқты мәселелер республикалық бюджетке салмақ болып түсуде. Ал Орталық оны жергілікті билік органдарының өз проблемаларын шешуге қаржылық мүмкіншіліктері болмағандықтан атқарып отыр.

Қазіргі уақытта, өңірлік бюджеттерге толып жатқан міндеттемелер жүктелгенімен, өңірлердің оларды орындауға қаржылай мүмкіндіктері жоқ.

Сондықтан, орталықтың дәрегейіне ненің жататындығын, ал қандай бюджетаралық міндеттемелерді өңірлердің орындайтынын нақты айқындап алу керек. Қазіргі уақытта, өңірлік бюджеттерге толып жатқан

міндеттемелер жүктелгенімен, өңірлердің оларды орындауға қаржылай мүмкіндіктері жоқ. Бұл өз кезегінде салықтық базаларын молайтуға өңірлерді ынталандырмайды, әрі өңірлердегі ахуалдың шиеленісу қаупін туындатады.

Соңғы жылдары орталық пен өңірлердің арасында өзара қатынастардың жаңа схемасын қалыптастыру бағытында, атап айтқанда, бюджетаралық қатынастар бойынша нақты қадамдар жасалғанына қарамастан, өңірлердің бюджеттік әлеуеттерінде елеулі айырмашылық жалғасып келеді.

Қазақстанда бюджетаралық қатынастарды, соның ішінде бюджеттердің деңгейлері арасында кірістерді бөлу жүйесін реформалау жөніндегі жұмыстар сонау 1995 жылы басталған болатын.

1995 жылы сәуірде «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының (Салық кодексі) қабылданды, бұл түсімдерді бөлу жүйесін жетілдіру саласында маңызды шешім болды. Түскен түсімдері жергілікті бюджеттердің құзырына берілетін салықтар мен алымдардың тізбесі нарықтық экономикасы бар мемлекеттердің тәжірибесіне сүйене отырып айқындалды. Мәселен, осы салықтар мен салықтық емес төлемдердің қатарына мүлікке салынатын салық, жер салығы, көлік құралына салынатын салық, тіркеу үшін, суды пайдалану үшін алынатын алымдар енді. Басқа салықтардан түсетін түсімдер республикалық бюджетке барады. Бұған, ең алдымен, жер қойнауын пайдаланушылардың салықтары мен төлемдері, бағалы қағаздармен жасалатын операцияларға салық, заңды және жеке тұлғаларға салынатын табыс салығы, қосымша құн салығы (ҚҚС) жатады.

1997 жылы ҚҚС кірістері республикалық және жергілікті бюджет арасында бөлінетін салықтардың қатарынан алынып тасталды.

1998 жылы салықтардан түсетін кіріс түсімдерін республикалық және жергілікті бюджеттерге бекіту құқығы «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы» Қазақстан Республикасының (Салық кодексінен) Бюджет жүйесі туралы заңға ауысты.

Дәл сол 1998 жылы Бюджет жүйесі туралы заңнан аударымдар нормативтерін үш жылға белгілеу туралы ереже алынып тасталды, ал 1999 жылғы ақпанда жергілікті бюджеттерге салықтарды аударудың «тұрақты» нормативтері белгіленді. Түсетін кірістері бұрын бюджеттер арасында бөлінетін салықтар толығымен жергілікті бюджеттердің дәрегейіне берілді. Заңды тұлғаларға салынатын табыс салығынан түсетін қаражат түсімдері республикалық және жергілікті бюджеттер арасында тепе-тең бөлінетін болды.

1999 жылы бюджеттен тыс қорлар таратылып, олардың кірістері шоғырландырылған мемлекеттік бюджетке енгізілді.

Кірістерді қайта бөлудің өзгермелі нормативтерінің орнына бюджеттік алып қою жүйесі келді.

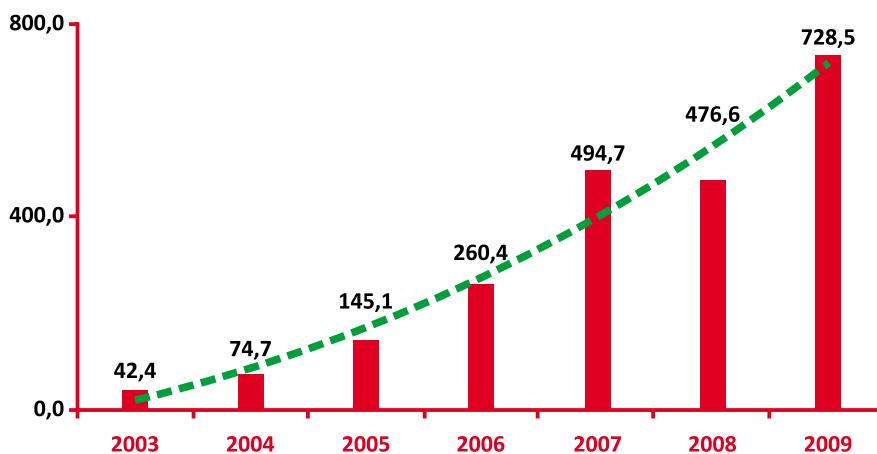
Бюджетаралық қатынастарды реформалау процесі мемлекеттік бюджет кірістерін республикалық бюджет пайдасына қарай қайта бөлуге ұласып, жергілікті бюджеттердің шығыстары салыстырмалы түрде қысқартылды.

Бюджетаралық қатынастар жүйесінен осы уақытқа дейін алынып тасталмаған негізгі және үлкен кемшілік жергілікті бюджеттердің кіріс бөлігінің болжамсыздығы мен тұрақсыздығы болып табылады.

2000-2001 жылдары 16 облыс пен қаланың ішінде 8 донор болса, 2002 жылы – 6, 2009 жылы – 4, ал 2013 жылы олар бар болғаны 3-еу болды. Субвенциялы өңірлердің арасында 5 өңір өздерінің бюджет кірістерінің 21,6 пайызынан 82,5%-ға дейінгі мөлшерде субвенция алады.

Осыған байланысты, республикалық бюджеттен республиканың өңірлеріне бөлінетін трансферттер көлемінің ұлғаю үрдісі сақталып отыр. Есеп комитетінің деректері бойынша, 2003-2009 жылдары аралығында нысаналы трансферттер жыл сайын 1,6 есе өсіп отырған (1-сурет).

1-сурет Нысаналы трансферттердің өсу серпіні (млрд.теңге)

2009 жылы 16 өңірдің сегізінде жергілікті бюджеттердегі трансферттердің үлесі 70%-дан асып кеткен, бұл олардың жыл өткен сайын республикалық бюджетке қаржылық тұрғыдан тәуелділігінің күшейіп келе жатқандығын айғақтайды.

Жергілікті бюджеттердің кіріс бөлігінің серпіні өңірлердің кірістері мен республикалық бюджеттің трансферттері арасында айтарлықтай теңсіздіктің орын алғанын көрсетеді, мұны 2-суреттен көруге болады.

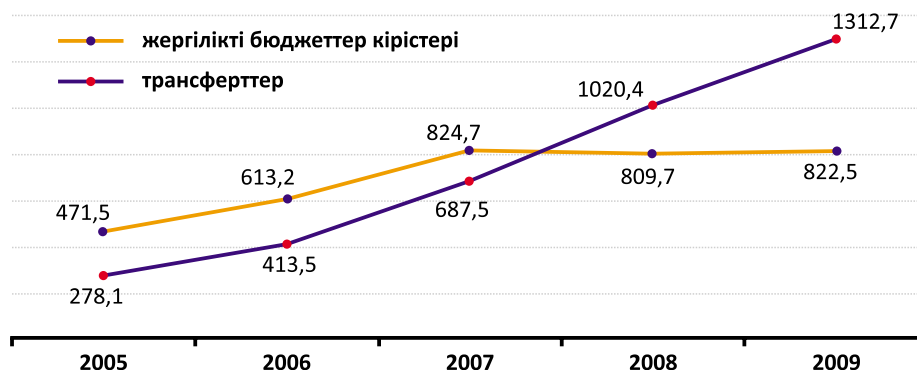
Қалыптасқан жағдайды бағалай отырып, дереу шешуді талап ететін үш негізгі проблеманы айта кету керек.

Ең алдымен, бюджет жүйесінің әртүрлі деңгейлері арасында шығыс өкілеттіктері мен кіріс көздерін теңестіріп отыруға мүмкіндік беретін тетік жоқ. Оны жасау қажет.

Екінші проблема, елдің барлық субъектілеріне арналған жергілікті бюджеттерді тиімді теңдестіретін бірыңғай жүйе жоқ.

Үшіншіден, салық жүйесі кірістерді ұлғайту үшін мүдделі болуға жағдай жасамай отыр. Бұл тек жергілікті өзін-өзі басқару деңгейлеріне ғана емес, сондай-ақ бюджет жүйесінің барлық деңгейлеріне де қатысты мәселе.

2-сурет 2005-2009 жылдардағы жергілікті бюджеттер кірістерінің және республикалық бюджеттен берілген трансферттердің көлемі (млрд.теңге)

2009 жылы 16 өңірдің сегізінде жергілікті бюджеттердегі трансферттердің үлесі 70%-дан асып кеткен, бұл олардың жыл өткен сайын республикалық бюджетке қаржылық тұрғыдан тәуелділігінің күшейіп келе жатқандығын айғақтайды.

Жергілікті бюджеттердің кіріс бөлігінің серпіні өңірлердің кірістері мен республикалық бюджеттің трансферттері арасында айтарлықтай теңсіздіктің орын алғанын көрсетеді, мұны 2-суреттен көруге болады.

Қалыптасқан жағдайды бағалай отырып, дереу шешуді талап ететін үш негізгі проблеманы айта кету керек.

Ең алдымен, бюджет жүйесінің әртүрлі деңгейлері арасында шығыс өкілеттіктері мен кіріс көздерін теңестіріп отыруға мүмкіндік беретін тетік жоқ. Оны жасау қажет.

Екінші проблема, елдің барлық субъектілеріне арналған жергілікті бюджеттерді тиімді теңдестіретін бірыңғай жүйе жоқ.

Үшіншіден, салық жүйесі кірістерді ұлғайту үшін мүдделі болуға жағдай жасамай отыр. Бұл тек жергілікті өзін-өзі басқару деңгейлеріне ғана емес, сондай-ақ бюджет жүйесінің барлық деңгейлеріне де қатысты мәселе.

Сондықтан, өңірлік және жергілікті билік экономикалық өсімді және құрылымдық реформаларды қолдауға, инвестициялық және кәсіпкерлік ахуалды жақсартуға, ұтымды да жауапты, халыққа, инвесторлар мен кредиторларға түсінікті салық-бюджет саясатын жүргізудің орнына, бар күшін орталық биліктен қосымша ресурстарды, жеңілдіктер мен артықшылықтарды сұрауға, республикалық шектеулер мен талаптарды айналып өтетін жолдарды іздеуге, қаржы ағындарын әкімшілік бақылауда ұстап қалуға бағыттауда.

Республикада 2005 жылғы 1 қаңтардан бастап қолданысқа енгізілген ҚР Бюджет кодексінде аудан (облыстық маңызы бар қала) бюджеті дер-

бес бюджет түрінде бөлініп шығарылған. Төмен тұрған бюджеттерге сыртқы факторлардың әсеріне ұшырамайтын тұрақты сипаттағы салықтық және салықтық емес түсімдер бекітілді.

Жалпы сипаттағы ресми трансферттердің көлемі:

Қазақстан Республикасының заңымен – республикалық бюджет пен облыстық, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың бюджеттері арасында;

облыстық мәслихаттың шешімімен – облыстық бюджет пен аудандар (облыстық маңызы бар қалалар) бюджеттері арасында абсолюттік мәнімен жылдар бойынша бөліне отырып, үш жылдық кезеңге белгіленеді.

Жалпы сипаттағы трансферттердің көлемі әрбір үш жыл сайын өзгертілуіне жатады.

Бюджетаралық қатынастар:

1) республикалық бюджет пен облыстық, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың бюджеттері арасында:

ресми трансферттермен;
бюджеттік кредиттермен;

2) облыстық бюджет пен аудандар (облыстық маңызы бар қалалар) бюджеттері арасында:

ресми трансферттермен;
бюджеттік кредиттермен;
кірістерді бөлу нормативтерімен реттеледі.

Ресми трансферттер жалпы сипаттағы трансферттерге, ағымдағы нысаналы трансферттерге, нысаналы даму трансферттеріне бөлінеді.

Бюджет субвенциялары мен бюджеттік алып қою жалпы сипаттағы трансферттер болып табылады.

Республикалық немесе облыстық бюджеттерде бекітілген сома шегінде жоғары тұрған бюджеттерден төмен тұрған бюджеттерге берілетін трансферттер бюджет субвенциялары болып табылады.

Республикалық немесе облыстық бюджеттерде бекітілген сома шегінде төмен тұрған бюджеттерден жоғары тұрған бюджеттерге берілетін трансферттер бюджеттік алып қою болып табылады.

Жалпы сипаттағы ресми трансферттердің көлемі:

Қазақстан Республикасының заңымен – республикалық бюджет пен облыстық, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың бюджеттері арасында;

облыстық мәслихаттың шешімімен – облыстық бюджет пен аудандар (облыстық маңызы бар қалалар) бюджеттері арасында абсолюттік мәнімен жылдар бойынша бөліне отырып, үш жылдық кезеңге белгіленеді.

Жалпы сипаттағы трансферттер бюджеттің әрбір деңгейі үшін осы Кодекспен бекітілген шығыстардың бағыттарына сәйкес мемлекеттік кепілдендірілген қызмет көрсетулерді ұсыну үшін өңірлердің бюджеттік қамтамасыз етілу деңгейін теңестіруге және тең фискалдық мүмкіндіктерді қамтамасыз етуге бағытталған.

Жоғары тұрған бюджеттер төмен тұрған бюджеттерге бюджеттік алып қояды (бюджет субвенцияларын) есептеу кезінде ескерілмейтін жекелеген ағымдағы бюджеттік бағдарламаларды іске асыру үшін республикалық немесе жергілікті бюджетте бекітілген сомалар шегінде беретін трансферттер нысаналы даму трансферттері болып табылады.

Жалпы сипаттағы трансферттердің көлемі әрбір үш жыл сайын өзгертілуге жатады.

Ағымдағы нысаналы трансферттер тек мемлекеттік, салалық (секторлық) немесе өңірлік бағдарламалардың іс-шараларын орындауға ғана, сондай-ақ әкімдердің қаржы жылы ішіндегі ұсынымхаты бойынша тек Қазақстан Республикасы Үкіметінің немесе облыстық жергілікті атқарушы органының резервінен қаржыландырылатын іс-шараларға ғана беріледі.

Мыналар:

мемлекеттік, салалық (секторлық) бағдарламаларда көзделген жергілікті бюджеттік инвестициялық жобаларды (бағдарламаларды) іске асыру үшін республикалық бюджетте бекітілген сома шегінде республикалық бюджеттен облыстық бюджетке, республикалық маңызы бар қаланың, астананың бюджеттеріне;

өңірлік бағдарламаларда көзделген жергілікті бюджеттік инвестициялық жобаларды (бағдарламаларды) іске асыру үшін облыстық бюджетте бекітілген сома шегінде облыстық бюджеттен аудан (облыстық маңызы бар қала)

бюджетіне берілетін ресми трансферттер нысаналы даму трансферттері болып табылады.

Бюджетаралық қатынастар жүйесін реформалау мен дамытуды кезең-кезең бойынша жүзеге асырылатын дәйекті процесс ретінде қарастырған жөн, бұл ретте бюджетаралық қатынастардың нақты мақсаттары мен міндеттері елдегі экономикалық жағдайдың өзгеруіне байланысты түрленіп отыруы мүмкін.

Экономикалық дағдарыс кезеңінде, әлеуметтік-экономикалық жай-күйдің көрсеткіштерінде өңіраралық айырмашылықтар көбейіп, депрессиялық өңірлер саны артқан тұста бюджетаралық қатынастардың негізгі міндеті – экономикалық әлеуеті төмен өңірлердің қалыптатыныс-тіршілігін қамтамасыз ету болып саналады.

Экономикалық өркендеу кезеңінде бюджетаралық қатынастардың негізгі мақсаты өңіраралық айырмашылықтарды қысқартып, олардың арасындағы айырмашылық дәрежесін өзін-өзі реттеу шегіне дейін барынша жақындатуға тиіс, осыларды еңсергеннен кейін өңірлердің әлеуметтік-экономикалық даму деңгейлерін теңестірудің нарықтық тетіктері жұмыс істейтін болады.

Олардың маңызды бөлігі салық жүйесі болып табылады. Салық реформасы саласына өңірлік және жергілікті билікті қоспайынша, түрлі деңгейдегі билік органдары арасындағы салық өкілеттіктерінің ара-жігін нақты әрі тұрақты түрде айқындамайынша, оның мақсатына қол жеткізу мүмкін емес.

Өңірлік және жергілікті билікті «ресми» салық саясатынан аластату оның биресми салық белсенділігі саласына (есепке жатқызу, жеке салық жеңілдіктері, салық төлеушілердің бюджет саласын тікелей қаржыландыруға қатысуы және т.б.) ауысуына алып келеді.

Осының салдарынан, өңірлердің және жергілікті органдардың тіпті аса шектеулі салық өкілеттіктері негізінен жосықсыз салық бәсекесі үшін және кәсіпорындарды әкімшілік бақылау үшін пайдаланылатын болады, сондай-ақ салық ахуалы айқын сараланбай күрт өзгереді, тең бәсекелестік жағдайы бұрмаланады. Тиісті өңірлерде бюджет шығыстарын оңтайландыра отырып, адал салық төлеушілерге салықтық жүктемені қысқартудың орнына, аталған жүктеме үдеп, экономиканың көлеңкелі секторы тиісінше арта түседі.

Елдің бүкіл аумағында экономикалық қызметке бірыңғай әрі қолайлы салық ахуалын қалыптастыру үшін өңірлік және жергілікті биліктің салық өкілеттіктерін кезең-кезеңімен кеңейте отырып, жосықсыз салық бәсекесін тоқтату қажет.

Жергілікті билік органдарының халыққа көрсететін қызметтері мен ұсынатын тауарларының сапасын немесе көлемін арттыруға ниеті болған жағдайда қосымша салық салу мүмкіндігін пай-

далана алатын құқығы болуға тиіс. Бұл құқықты қолданыста жүрген салықтардың біреуіне немесе одан да көп мөлшеріне, ең алдымен, мүлікке салынатын салыққа немесе жеке тұлғаларға салынатын табыс салығына қосарлас салық енгізу арқылы іске асыруға болады. Осындай әрекет жасауға мүмкіншіліктің болуы салықтар мен шығыстар арасындағы сәйкестік дәрежесін арттырып, қоғамдық қаражаттың оңтайлы жұмсалуды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Ресми трансферттер жалпы сипаттағы трансферттерге, ағымдағы нысаналы трансферттерге, нысаналы даму трансферттеріне бөлінеді.

Ел Үкіметі өңірлерді тек басқарып қана қоймай, сонымен бірге реттеушілік ықпал етуді жүзеге асыруға тиіс, яғни: олардың қызметінің ортақ талаптарын айқындап, мемлекеттік және өңірлік қатысудың үлесін, аумақтардың даму басымдықтары бойынша жалпыұлттық мүдделерді белгілеп отыруы қажет.

Өйткені, бюджет жүйесінің әрбір деңгейінің тек жеке салық кірістері ғана емес, сонымен бірге заң жүзінде бекітілген шығыс өкілеттіктері де болуға тиіс, сондай-ақ олар өздеріне бекітілген салық тетіктерін басқарулары қажет.

Түрлі деңгейдегі билік пен басқару органдары арасындағы салықтар (салық өкілеттіктері) мен кіріс көздерінің ара-жігін айқындау мынадай принциптерге негізделуге тиіс:

а) бюджет жүйесінің деңгейлері арасында кірістерді бірыңғай принциптер мен тәсілдер негізінде бөлу;

б) өңірлердің бюджеттік қамтылуын теңестіруді қоса алғанда, әрбір деңгейдің өз кірісі өздеріне бекітілген шығыс өкілеттіктерін тиімді іске асыруға негізгі ресурс болуға тиіс;

в) өңірлік және жергілікті биліктің салық өкілеттіктері капиталдардың, жұмыс күшінің, тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің жылжып ауысуына кедергі келтірмеуі қажет, сондай-ақ салық ауыртпалығын басқа өңірлерге экспорттауға мүмкіндік жасауға тиіс;

г) салық өкілеттіктерінің және кіріс көздерінің ара-жігін айқындау горизонтальды (өңірлер арасындағы) бюджеттік теңестіруге емес, негізінен вертикальды (бюджет жүйесінің деңгейлері арасындағы) бюджеттік теңестіруге бағытталуы қажет;

д) әрбір өңірлік және жергілікті білім саласы үшін түсетін түсімдері республикалық заңнамаға сәйкес өңірлік және жергілікті тиісті деңгейдегі бюджеттер арасында бөлінуге жататын салық аударымдарының ең төменгі нормативіне (өңірлік білім берудің типіне немесе деңгейіне қарай) кепілдік берілуі қажет;

Елдің бүкіл аумағында көрсетілетін қоғамдық қызметтерге арналған шығыстар ең төменгі мемлекеттік әлеуметтік стандарттарға сәйкес, әдетте республикалық бюджеттен үлестік негізде қоса қаржыландырылуы тиіс.

Өңірлік және жергілікті билік өздерінің салық-бюджет саясатын әзірлеп жүргізу бойынша ресми танылған өкілеттіктерге ие болмай тұрып, олар тиісті аумақтың экономикалық дамуының жай-күйі, қоғамдық қаражаттың жағдайы, әлеуметтік саладағы ахуал үшін халық алдында, инвесторлар мен кредиторлар алдында толық дәрежесінде жауапты бола алмайды.

Жағдай тұрақталып, экономиканың өсуіне қарай бюджетаралық қатынастарда түбегейлі өзгерістер болады деп күтуге болады. Бұл үшін мына мәселелерді шешу қажет:

бюджет жүйесінің буындары арасындағы шығыстар мен кірістердің оңтайлы ара-жігін айқындап, оны заң жүзінде бекіту;

аумақтық бюджеттердің кіріс деңгейін арттыру, ең алдымен, реттеуші салықтардан, мысалы, корпоративтік табыс салығынан түсетін аударымдардың бір бөлігін оларға қалдыру;

реттеуші салықтар әлеуеті мүмкіндік беретін аумақтық бюджеттерге дотация беру тәжірибесін тоқтату.

Бюджет субвенциялары мен бюджеттік алып қою жалпы сипаттағы трансферттер болып табылады.

Соңғы жылдары қаражатты шамадан тыс орталықтандыру жүргізілуде, осыдан кейін республикалық бюджеттің кірістері өңірлерге қарағанда анағұрлым жоғары қарқынмен өсіп отырды. Тіпті Бюджет кодексінің қабылдануы да бұл жағдайды өзгерте алмады, өйткені Қазақстан Республикасында кірістерді орталықтандыру процесі одан бетер күшейе түсті.

Біздің ойымызша, республикадағы бюджетаралық қатынастар жүйесі өңірлерді жеткілікті дәрежеде қаржылай тәуелсіз болуға ынталандыруға; субвенциялы өңірлерді азайтуға; бюджет деңгейлері арасындағы үстеме қаржы ағындарын қысқартуға; аумақтардың әлеуметтік-экономикалық даму деңгейлерін барынша теңестіруді қамтамасыз етуге; қай жерде тұрып жатқандығына қарамастан, азаматтардың барлығына бюджеттік тұрғыдан ең төменгі деңгеймен қамтылады деп кепілдік беруге бағытталуы қажет.

А.А. НҰРЫМОВ,
э.ғ.к., Қазақ экономика, қаржы және халықаралық сауда университетінің профессоры

ПРОБЛЕМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕЖБЮДЖЕТНЫХ ОТНОШЕНИЙ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

На современном этапе развития страны, исходя из необходимости дальнейшего повышения эффективности государственного управления, приоритетными становятся вопросы более четкого разграничения функций между всеми уровнями власти, переноса центра проведения реформ на нижние уровни местного государственного управления.

По мере перехода Казахстана к рыночной экономике, многие унаследованные изъяны системы межбюджетного финансирования стали очевидными. Для их устранения были предприняты шаги по совершенствованию межбюджетных отношений. Бюджеты и межбюджетные отношения - стержень региональной политики. Именно распределение доходной и расходной частей бюджетов различных уровней власти представляет из себя формализованное проявление региональной, внутрирегиональной и микрорегиональной политик страны.

Отсутствие сколько-нибудь реального разграничения полномочий между уровнями государственного управления приводит к тому, что сегодня республиканский бюджет берет на себя финансирование строительства сельских школ и больниц, гарантированный объем медицинской помощи, адресной социальной помощи и так далее. Центр делает это потому, что местные органы власти просто не имеют финансовых возможностей решать собственные проблемы.

В настоящее время региональные бюджеты перегружены возложенными на них обязательствами, не имея при этом финансовых источников для их выполнения.

Необходимо четко определить, что является прерогативой центра, а какие бюджетные обязательства должны выполняться регионами. В настоящее время региональные бюджеты

перегружены возложенными на них обязательствами, не имея при этом финансовых источников для их выполнения. Это подрывает стимул регионов на наращивание своей налоговой базы, а также составляет угрозу дестабилизации в регионах.

Несмотря на то, что в последние годы были предприняты реальные шаги по формированию новой схемы взаимоотношений центра и регионов, в частности, в межбюджетных отношениях тем не менее продолжается разрыв в бюджетном потенциале регионов.

В Казахстане работа над реформированием межбюджетных отношений, в том числе системы распределения доходов между уровнями бюджетов, началась еще в 1995 году.

Важным решением в области совершенствования системы распределения поступлений было принятие в апреле 1995 года Закона Республики Казахстан «О налогах и других обязательных платежах в бюджет» (Налогового кодекса). Перечень налогов и сборов, поступления от которых передаются в распоряжение местных бюджетов был определен с учетом практики государств с рыночной экономикой. Так, в число этих налогов и неналоговых платежей входят налог на имущество, земельный налог, налог на транспортные средства, сборы за регистрацию, пользование водой и т.п. Поступления от других налогов идут в республиканский бюджет. Это, в первую очередь, налоги и платежи налогоплательщиков, налог на операции с ценными бумагами, подоходный налог на юридические и физические лица, налог на добавленную стоимость (НДС).

В 1997 году НДС исключен из числа налогов, доходы по которым делятся между республиканским и местными бюджетами.

В 1998 году право закрепления поступлений доходов от налогов в республиканский и местные бюджеты перешло от Закона Республики Казахстан «О налогах и других обязательных платежах в бюджет» (Налогового кодекса) к Закону о Бюджетной системе.

Также в 1998 году, из Закона о Бюджетной системе исключено положение об установлении нормативов отчислений на три года, а в феврале 1999 были установлены "стабильные" нормативы отчислений налогов в местные бюджеты. Налоги, доходы по которым ранее делились между бюджетами, были полностью переданы в ведение местных бюджетов. Поступления средств от подоходного налога с юридических лиц стали поровну распределяться между республиканским и местными бюджетами.

В 1999 году были упразднены внебюджетные фонды с включением их доходов в консолидированный государственный бюджет.

На смену меняющимся нормативам перераспределения доходов пришла система бюджетных изъятий.

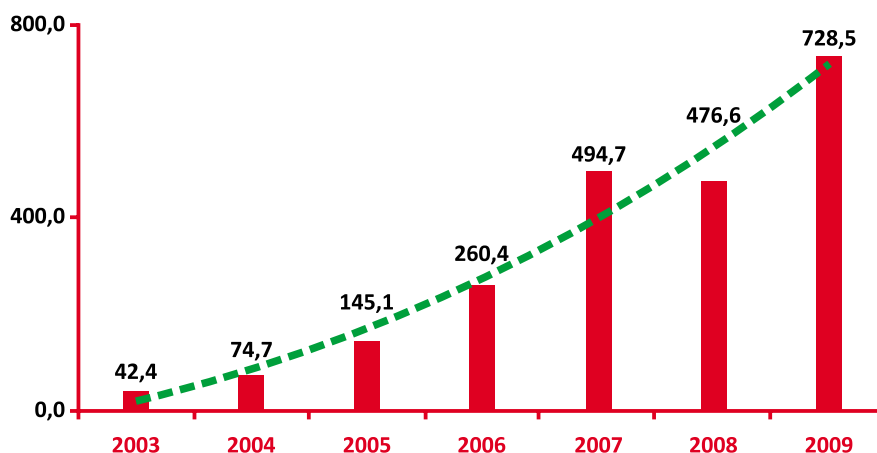
Процесс реформирования межбюджетных отношений сопровождался перераспределением доходов государственного бюджета в пользу республиканского бюджета с относительным сокращением расходов местных бюджетов.

Основным и крупнейшим недостатком, до сих пор не устраненным из системы межбюджетных отношений, является остающаяся непредсказуемость и нестабильность доходной части местных бюджетов.

Из 16 областей и городов в 2000-2001 годах было 8 доноров, в 2002 году их стало 6, в 2009 году - 4, а в 2013 году их стало всего 3. Среди субвенциарных регионов 5 получают субвенции в размере от 21,6 до 82,5% доходов своих бюджетов.

В связи с этим сохранилась тенденция увеличения объема трансфертов, выделяемых из республиканского бюджета регионам республики. По данным Счетного комитета РК, ежегодный темп роста целевых трансфертов в среднем с 2003 по 2009 годы составил 1,6 раза (рис. 1).

Рис. 1 Динамика роста целевых трансфертов (млрд.тенге)

За 2009 год в восьми регионах из 16-ти доля трансфертов в местных бюджетах составила более 70%, что свидетельствует об усиливающейся ежегодной тенденции их финансовой зависимости от республиканского бюджета.

Динамика доходной части местных бюджетов показывает серьезные диспропорции между собственными доходами регионов и трансфертами республиканского бюджета, что видно из рисунка 2.

Оценивая сложившуюся ситуацию, необходимо выделить три основные проблемы, которые требуют незамедлительного решения.

Во-первых, отсутствует механизм, который бы позволял сбалансировать расходные полномочия и доходные источники между разными уровнями бюджетной системы. Его необходимо создать.

Вторая проблема состоит в отсутствии единой для всех субъектов страны системы эффективного выравнивания местных бюджетов.

В-третьих, налоговая система не создает заинтересованности в увеличении доходов. Причем это касается не только местного самоуправления, но и всех уровней бюджетной системы.

Рис. 2 Объемы собственных доходов местных бюджетов и трансфертов из республиканского бюджета за 2005 – 2009 годы (млрд.тенге)

В результате основные усилия региональных и местных властей направляются не на поддержку экономического роста и структурных реформ, улучшение инвестиционного и предпринимательского климата, проведение рациональной и ответственной, понятной населению, инвесторам и кредиторам налогово-бюджетной политики, а на выторговывание у властей дополнительных ресурсов, льгот и привилегий, поиск путей для обхода республиканских ограничений и требований, удержание административного контроля над финансовыми потоками.

В республике Бюджетным кодексом РК, введенным в действие с 1 января 2005 года в виде самостоятельного бюджета выделен бюджет района (города областного значения). За нижестоящими бюджетами закрепляются налоговые и неналоговые поступления, имеющие стабильный характер, не зависящие от воздействия внешних факторов.

Объемы официальных трансфертов общего характера устанавливаются в абсолютном выражении на трехлетний период с разбивкой по годам:

между республиканским бюджетом и областными, городов республиканского значения, столицы бюджетами - законом Республики Казахстан;

между областным бюджетом и бюджетами районов (городов областного значения) - решением областного Маслихата.

Объемы официальных трансфертов общего характера подлежат изменению каждые три года.

Межбюджетные отношения регулируются:

1) между республиканским и областным бюджетом, бюджетом города республиканского значения, столицы:

официальными трансфертами;
бюджетными кредитами;

2) между областным и районными (городов областного значения) бюджетами: официальными трансфертами; бюджетными кредитами; нормативами распределения доходов.

Официальные трансферты подразделяются на трансферты общего характера, целевые текущие трансферты, целевые трансферты на развитие.

Официальными трансфертами общего характера являются бюджетные субвенции и бюджетные изъятия.

Бюджетными субвенциями являются официальные трансферты, передаваемые из вышестоящих бюджетов в нижестоящие бюджеты в пределах сумм, утвержденных в республиканском или областном бюджете.

Бюджетными изъятиями являются официальные трансферты, передаваемые из нижестоящих бюджетов в вышестоящие бюджеты в пределах сумм, утвержденных в республиканском или областном бюджете.

Объемы официальных трансфертов общего характера подлежат изменению каждые три года.

Объемы официальных трансфертов общего характера устанавливаются в абсолютном выражении на трехлетний период с разбивкой по годам:

- между республиканским бюджетом и областными, городов республиканского значения, столицы бюджетами - законом Республики Казахстан;

- между областным бюджетом и бюджетами районов (городов областного значения) - решением областного Маслихата.

Официальные трансферты общего характера направлены на выравнивание уровня бюджетной обеспеченности местных бюджетов и обеспечение равных фискальных возможностей для предоставления стандартного уровня государственных услуг в соответствии с направлениями расходов, закрепленными настоящим Кодексом за каждым уровнем бюджета.

Целевыми текущими трансфертами являются официальные трансферты, передаваемые вышестоящими бюджетами в нижестоящие в пределах сумм, утвержденных в республиканском или областном бюджете, для реализации отдельных текущих бюджетных программ, не учитываемых при расчете бюджетных изъятий (бюджетных субвенций).

Целевые текущие трансферты предоставляются только на выполнение мероприятий государственных, отраслевых (секторальных) или региональных программ, а также по ходатайству акимов в течение финансового года только на мероприятия, финансируемые из резерва Правительства Республики Казахстан или местного исполнительного органа области.

Целевыми трансфертами на развитие являются официальные трансферты, передаваемые из:

- республиканского бюджета в областной бюджет, бюджет города республиканского значения, столицы в пределах сумм, утвержденных в республиканском бюджете, для реализации местных бюджетных инвестиционных проектов (программ), предусмотренных государственными, отраслевыми (секторальными) программами;

- областного бюджета в бюджет района (города областного значения) в пределах сумм, утвержденных в областном бюджете, для реализации местных бюджетных инвестиционных проектов (программ), предусмотренных региональными программами.

Официальные трансферты подразделяются на трансферты общего характера, целевые текущие трансферты, целевые трансферты на развитие.

Реформирование и развитие системы межбюджетных отношений следует рассматривать как последовательный поэтапный процесс, при этом конкретные цели и задачи межбюджетных отношений могут модифицироваться при изменении экономической ситуации в стране. В периоды экономического кризиса, когда нарастают межрегиональные различия

показателей социально-экономического состояния и увеличивается число депрессивных регионов, основная задача межбюджетных отношений – обеспечить нормальную жизнедеятельность в регионах с низким экономическим потенциалом.

В периоды экономического роста основной целью межбюджетных отношений должно быть сокращение межрегиональных различий и максимальное приближение степени этих различий к порогу саморегуляции, после преодоления которого включаются рыночные механизмы выравнивания уровней социально-экономического развития регионов.

Важнейшей их частью является налоговая система. Без включения в сферу налоговой реформы региональных и местных властей, четкого и стабильного разграничения налоговых полномочий между органами власти разных уровней ее цели достигнуты не будут. Устранение региональных и местных властей от проведения "официальной" налоговой политики приводит к ее перемещению в сферу неформальной налоговой активности (зачеты, индивидуальные налоговые льготы, участие налогоплательщиков в прямом финансировании бюджетной сферы и т.д.). В результате даже крайне ограниченные налоговые полномочия регионов и местных органов начинают использоваться, главным образом, для недобросовестной налоговой конкуренции и административного контроля за предприятиями, происходит резкая и непрозрачная дифференциация налогового климата, искажаются условия равной конкуренции.

Вместо объективно необходимого, увязанного с оптимизацией бюджетных расходов в соответствующих регионах сокращения налоговой нагрузки на добросовестных налогоплательщиков происходит ее усиление с соответствующим ростом теневого сектора экономики. Для создания на всей территории страны единого и благоприятного для экономической деятельности налогового климата необходимо поэтапное расширение налоговых полномочий региональных и местных властей при одновременном пресечении недобросовестной налоговой конкуренции.

У органов местной власти должно иметься право воспользоваться возможностью дополнительного налогообложения при желании повышения качества или объемов предоставляемых ими населению товаров и услуг. Это право может реализовываться введением параллельного налога к одному или более из уже действующих налогов, прежде всего, к налогу на имущество или подоходному налогу с физических лиц. Наличие возможности такого кра-

евого маневра повысит степень соответствия между налогами и расходами, и позволит обеспечивать оптимальность расходования общественных средств.

Правительство страны призвано не управлять регионами, а осуществлять регулирующее воздействие: определять общие условия их самостоятельной деятельности, согласование пропорции государственного и регионального участия, общенациональные интересы, приоритеты развития территорий. Ибо каждый уровень бюджетной системы должен иметь не только собственные налоговые доходы и законодательно закрепленные расходные полномочия, но еще и должен управлять налоговыми механизмами, которые закреплены за этим уровнем.

Официальными трансфертами общего характера являются бюджетные субвенции и бюджетные изъятия.

Разграничение налогов (налоговых полномочий) и доходных источников между органами власти и управления разных уровней должно базироваться на следующих принципах:

а) стабильность разделения доходов между уровнями бюджетной системы на основе единых принципов и подходов;

б) собственные доходы бюджетов каждого уровня должны стать основным ресурсом для эффективной реализации закрепленных за ними расходных полномочий, включая выравнивание бюджетной обеспеченности регионов;

в) налоговые полномочия региональных и местных властей не должны ограничивать перемещение капиталов, рабочей силы, товаров и услуг, а также позволять экспортировать налоговое бремя в другие регионы;

г) разграничение налоговых полномочий и доходных источников должно в основном ориентироваться на вертикальное (между уровнями бюджетной системы), а не горизонтальное (между регионами) бюджетное выравнивание;

д) каждому региональному и местному образованию должен быть гарантирован минимальный норматив (в зависимости от типа или уровня регионального образования) отчислений от налогов, поступления от которых подлежат в соответствии с республиканским законодательством разделению между региональными и местными бюджетами соответствующего уровня;

Расходы на общественные услуги, предоставляемые на всей территории страны в со-

ответствии с минимальными государственными социальными стандартами, как правило, должны софинансироваться на долевой основе из республиканского бюджета.

До тех пор, пока региональные и местные власти не будут обладать официально признанными полномочиями по выработке и проведению собственной налогово-бюджетной политики, они не будут в полной мере отвечать перед населением, инвесторами и кредиторами за состояние общественных финансов, социальной сферы и условий экономического развития соответствующих территорий.

В своем нынешнем виде межбюджетные отношения не отвечают требованиям ни центра, ни регионов, ни органов местного самоуправления.

По мере стабилизации и экономического роста можно ожидать принципиальных изменений в межбюджетных отношениях. Надлежит сделать следующее:

- решить задачу рационального разграничения расходов и доходов между звеньями бюджетной системы, закрепив это законодательно;

- повысить уровень собственных доходов территориальных бюджетов, прежде всего путем замещения ими части отчислений от регулирующих налогов, например от КПН;

- устранить искусственно создаваемую дотационность территориальных бюджетов, где это позволяет потенциал регулирующих налогов.

В последние годы происходит чрезмерная централизация финансовых средств, в результате чего доходы республиканского бюджета за последние годы росли более высокими темпами, чем в регионах. Не изменило эту ситуацию и принятие Бюджетного кодекса, так как процесс централизации доходов в Республике Казахстан только усилился.

На наш взгляд, система межбюджетных отношений в республике должна быть направлена на стимулирование регионов к выходу на финансовую самостоятельность; снижение количества субвенциарных регионов; сокращение встречных финансовых потоков между уровнями бюджетов; обеспечение максимально возможного выравнивания уровня социально-экономического развития территорий; гарантирование всем гражданам независимо от места их проживания минимума бюджетного обеспечения.

А.А. НУРУМОВ,
д.э.н., профессор Казахского
Университета Экономики Финансов
и Международной Торговли

PROBLEMS OF IMPROVING INTER-BUDGETARY RELATIONS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

At the modern stage of the country's development, proceeding from the necessity to further enhance the efficiency of public administration, issues of a clearer delineation of responsibilities between all levels of government as well as of shifting the center of reforms to lower levels of local public administration become the priority.

As Kazakhstan's transition to the market economy, many inherited defects of the system of inter-budgetary financing have become apparent. To eliminate them, some steps to improve inter-budgetary relations have been taken. Budgets and inter-budgetary relations are the main part of the regional policy. Namely the distribution of revenues and expenses of the budgets of various levels of government is a manifestation of formalized regional, intra-regional and micro-regional policies of the country.

The lack of any real separation of responsibilities between levels of public administration leads to the fact that today the republican budget finances the construction of rural schools and hospitals, guaranteed amount of medical and social assistance, etc. Center makes this because local authorities simply do not have the financial capacity to solve their own problems.

It is necessary to define clearly what is the prerogative of the center as well as what budgetary obligations must be performed by regions. Currently, regional budgets are overloaded by their commitments, while having absolutely no financial resources for their implementation. This undermines the regions' incentive to build the regional tax base up, as well as presents the threat of destabilization in the regions.

Despite the fact that during the last years real steps to build a new scheme of relations between the center and the regions have been made, particularly in the sphere of inter-budgetary relations, the gap in the regions' budgetary capacity is still larger and larger.

In Kazakhstan, the work to reform inter-budgetary relations, including a system of revenue sharing among levels of budgets, began in 1995.

An important decision in the sphere of the revenue distribution's improvement system was presented in the form of the Law of the Republic of Kazakhstan "On taxes and other obligatory payments to the budget" adopted in April, 1995.

List of taxes and fees, the proceeds of which are transferred to the local budgets has been identified on the basis of the experience of nations with the market economy. Thus, these tax and non-tax payments include property tax, land tax, vehicle tax, registration fees, water use fees, etc. Proceeds of other taxes go to the republican budget.

These are, first of all, taxes and fees of the subsoil users, tax on securities transactions, income tax on legal entities and individuals, value added tax (VAT).

In 1997 VAT was excluded from taxes, the proceeds of which were divided between the republican and local budgets.

In 1998, the right to consolidate revenues from taxes to the republican and local budgets was transferred from the Law of the Republic of Kazakhstan "On taxes and other obligatory payments to the budget" of the Tax Code to the Law on the Budgetary system. In the same year the provision for the establishment of standards of deductions for three years was excluded from the Law on the Budgetary system, but in February, 1999 "stable" standards of deductions for taxes to the local budgets were set. Taxes, the proceeds of which were earlier divided between the budgets, were fully transferred to local budgets. The proceeds of the income tax on legal entities have become to be equally distributed between the republican and local budgets.

Currently, regional budgets are overloaded by their commitments, while having absolutely no financial resources for their implementation.

In 1999, extra-budgetary funds were abolished and their income was included into the consolidated state budget.

The system of budgetary withdrawals replaced the changing standards of incomes' redistribution.

The reform process of inter-budgetary relations was accompanied by the state budget's revenues re-

distribution in favor of the republican budget with a relative reduction of local budgets' expenses.

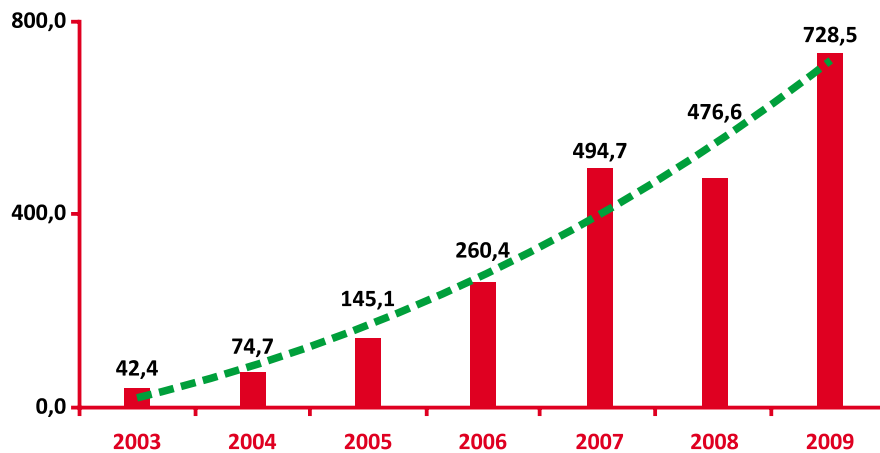
The main and the biggest disadvantage, which has not been still eliminated from the system of inter-budgetary relations, is the unpredictability and instability of the profitable part of local budgets.

Out of 16 regions and cities in 2000-2001 there were 8 donors, in 2002 a number of donors reached 6, in 2009 there were 4 donors, and in 2013 there were just 3 of them.

Among the subventiory regions 5 of them receive subventions in size from 21.6 to 82.5% of the income of their budgets.

In this regard, the tendency to increase the volume of transfers from the republican budget to the regions of the country is kept. According to the Accounts Committee of the Republic of Kazakhstan, the annual growth rate of the targeted transfers was on average 1.6 times from 2003 to 2009 (Picture 1).

Picture 1 Dynamics of targeted transfers' growth billion tenge

During 2009 in eight regions out of 16 the share of transfers in local budgets amounted to more than 70% that indicates an increasing annual tendency of their financial dependence on the republican budget.

Dynamics of the profitable part of local budgets reveals serious disproportions between regions' own revenues and transfers from the republican budget, what is seen on Picture 2.

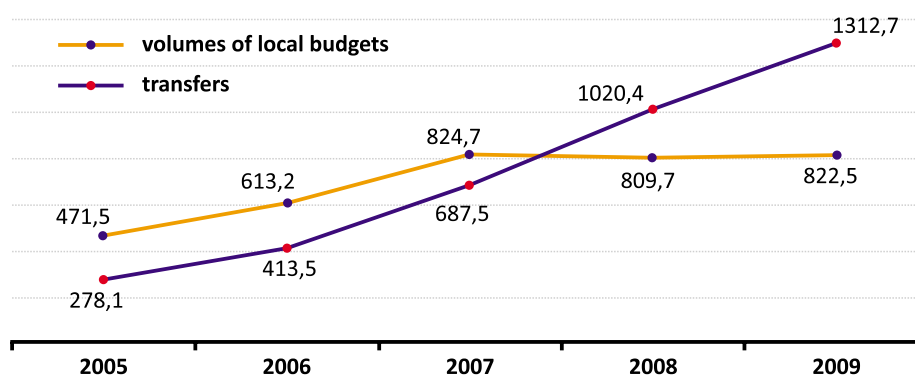
Assessing the situation, it is necessary to identify three major problems that require immediate solutions.

First, there is no mechanism that would allow us to balance spending powers and revenue sources among different levels of budgetary system. It should be created.

The second problem is in the lack of uniform system of an effective alignment of local budgets, which is for all entities of the country.

Third, the tax system does not generate interest in increasing revenues. And this applies not only to the local government, but also to all levels of the budgetary system.

Picture 2 Volumes of local budgets' own revenues and transfers from the republican budget for 2005-2009 billion tenge

As a result, the main efforts of regional and local authorities are directed not at the support of economic growth and structural reforms, improvement of the investment and business climate, implementation of a rational and responsible fiscal policy, understandable to the population, investors and creditors, but at the bargaining additional resources, benefits and privileges from the authorities, finding ways to circumvent national restrictions and requirements, keeping administrative control over financial flows.

In the Republic according to the Budgetary code of the Republic of Kazakhstan, which entered into its force in January, 1st, 2005 budget of the district (city of regional significance) is identified as a separate budget.

Volumes of official transfers of a general nature are subject to change every three years.

Tax and non-tax payments, which have a stable character and do not depend on the influence of external factors, are fixed for lower budgets.

Volumes of official transfers of a general nature are set in absolute terms for three years, year by year:

between the republican and regional budgets, budgets of cities of republican status, budgets of the capital – by the law of the Republic of Kazakhstan;

between the regional budget and budgets of districts (cities of regional significance) – by the decision of the regional Maslikhat.

Inter-budgetary relations are regulated:

1) between the republican and regional budgets, budgets of cities of republican status, budgets of the capital:

by official transfers;

by cost loans;

2) between the regional budget and budgets of districts (cities of regional significance):

by official transfers;

by cost loans;

by regulations of income distribution.

Official transfers are subdivided into transfers of a general nature, targeted current transfers, targeted transfers for development.

Official transfers of a general nature are budgetary subventions and budgetary withdrawals.

Budgetary subventions are official transfers transferred from the higher to the lower budgets in the limits of sums approved by the republican or regional budgets.

Budgetary withdrawals are official transfers transferred from the lower budgets to the higher ones in the limits of sums approved by the republican or regional budgets.

Volumes of official transfers of a general nature are subject to change every three years.

Official transfers of a general nature are aimed at the levelling budgetary sufficiency of local bud-

gets and provision for the equal fiscal opportunities to reach the standard level of public services in accordance with the directions of expenses fixed in this Code for each level of the budget.

Targeted current transfers are official transfers transferred from the higher to the lower budgets in the limits of sums approved by the republican or regional budgets to implement individual current budgetary programs not included in the calculation of budgetary withdrawals (budgetary subventions).

Targeted current transfers are provided only to perform measures of state, sectoral or regional programs, as well as at the request of akims during the fiscal year only for the events financed from the reserve of the Government of the Republic of Kazakhstan or by the local executive body.

Targeted transfers for development are official transfers transferred from:

the republican to the regional budgets, budgets of cities of republican status, budget of the capital in the limits of sums approved by the republican budget to implement local budgetary investment projects (programs), stipulated by the state or sectoral programs;

the regional budget to budgets of districts (cities of regional significance) in the limits of sums approved by the regional budget to implement local budgetary investment projects (programs), stipulated by regional programs.

Reforming and development of a system of inter-budgetary relations should be considered as a sequential stepwise process, with specific goals and objectives of inter-budgetary relations to be modified when the economic situation in the country changes. In the periods of economic crisis, when there is a growth of interregional disparities of socio-economic status and an increase of a number of depressed regions, the main task of inter-budgetary relations is to provide for a normal vital activity in regions with low economic potential.

Official transfers are subdivided into transfers of a general nature, targeted current transfers, targeted transfers for development.

In the periods of economic growth the main task of inter-budgetary relations is to reduce inter-regional disparities and to bring as closely as possible the degree of these disparities to the threshold of self-regulation, after overcoming of which market mechanisms of leveling the socio-economic development of regions are included.

Their most important part is the tax system. Without the inclusion in the scope of the tax reform of regional and local authorities, clear and stable delimitation of responsibilities between the taxing powers and authorities of different levels its goals will not be

achieved. Elimination of regional and local authorities from carrying out the “official” tax policy leads to its shifting into the sphere of informal tax activity (offsets, individual tax benefits, taxpayers’ participation in direct financing of the budgetary sphere, etc.). As a result, even extremely limited tax powers of regions and local authorities start to be used mainly for unfair tax competition and administrative control over enterprises, there is a sharp and opaque differentiation of the tax climate, conditions of fair competition are distorted. Instead of objectively necessary reducing of the tax burden on honest taxpayers, which is linked to the optimization of budgetary expenses in the respective regions, its strengthening and a corresponding rise in the shadow economy happen. To create on the whole territory of the country tax climate, which is uniform and favourable to economic activity, it is necessary to extend step by step tax powers of regional and local authorities, while suppressing at the same time harmful tax competition.

Local authorities should have the right to use the opportunity of additional taxation if they wish to improve the quality or volumes of goods and services provided for the population. This right can be realized by introducing a parallel tax to one or more of the existing taxes, primarily to property tax or income tax on individuals. The presence of the possibility of such maneuver will increase the degree of conformity between taxes and expenses, and allow to ensure optimal use of public funds.

The government of the country is urged not to control regions, but to implement regulatory action: to determine the general conditions of their independent activities, matching the proportion of state and regional participation, national interests and priorities of development of territories.

For each level of the budgetary system should have not only its own tax revenues and legislatively fixed spending powers, but it also has to manage the tax arrangements, which are assigned to this level.

Delineation of taxes (tax powers) and revenue sources between the authorities and management bodies at various levels should be based on the following principles:

a) stability of revenue separation between the levels of budgetary system on the basis of common principles and approaches;

b) own revenues of each level’s budgets must be a major resource for the effective implementation of the spending powers assigned to them including levelling of regions’ budgetary sufficiency;

c) tax powers of regional and local authorities should not restrict the shift of capitals, labor force, goods and services, as well as allow to export the tax burden to other regions;

d) delineation of tax powers and revenue sources should mainly be focused on the vertical (between levels of budgetary system) rather than horizontal (between regions) budget levelling;

e) each of the regional and local formation

should be guaranteed a minimum standard (depending on the type or level of regional formation) of deductions from taxes, the proceeds of which are subject, according to the republican legislation, to the separation between the regional and local budgets of a corresponding level.

Expenses on public services provided throughout the country in accordance with the minimum state social standards, as a rule, tend to be co-financed on a shared basis from the republican budget.

As long as the regional and local authorities do not have officially recognizable powers to develop and pursue its own fiscal policy, they will not fully respond to the population, investors and lenders for the state of public finances, social sphere and conditions of economic development of the corresponding territories.

In its current form, inter-budgetary relations meet the requirements of neither center, no regions or local governments.

Official transfers of a general nature are budgetary subventions and budgetary withdrawals.

As long as stabilization and economic growth major changes in inter-budgetary relations can be expected. The following should be done:

solving the problem of rational division of expenses and revenues between the links of the budgetary system, having fixed it by law;

increasing the level of regional budgets’ own revenues, primarily by their replacement of a part of deductions from regulatory taxes, such as corporate income tax;

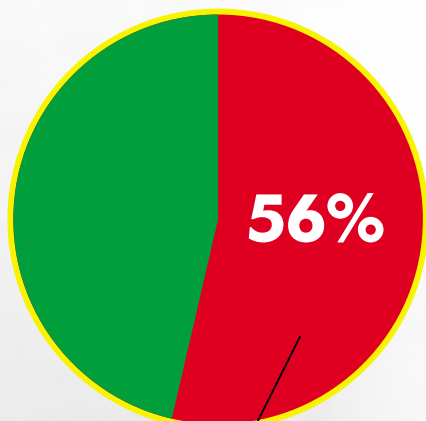
eliminating artificially created subsidization of territorial budgets, where it is allowed by the potential of regulatory taxes.

In recent years there is an excessive centralization of funding, resulting in the fact that revenues of the republican budget were growing faster than it was in the regions. Even the adoption of the Budgetary Code did not change the situation, as the process of centralization of revenues in the Republic of Kazakhstan has just been strengthened.

In our opinion, the system of inter-budgetary relations in the Republic should be aimed at encouraging regions to reach the financial self-sufficiency; cutting the number of subventionary regions; reducing counter financial flows between the levels of budgets; ensuring the best possible levelling of socio-economic development of the territories; guaranteeing to all citizens, regardless of their place of residence, to ensure a minimum budget.

**NURUMOV A. A.,
doctor of economic sciences, professor,
Kazakh University of economics, finance
and international trade**

«2020 ЖЫЛҒА ДЕЙІНГІ ДАМУ ПЕРСПЕКТИВАСЫМЕН ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА АТОМ САЛАСЫН ДАМУДЫҢ 2011-2014 ЖЫЛДАРҒА АРНАЛҒАН БАҒДАРЛАМАСЫН» ІСКЕ АСЫРУДЫҢ ТИІМДІЛІГІН БАҚЫЛАУ НӘТИЖЕСІ БОЙЫНША ҚОРЫТЫНДЫ

Бағдарламаның бірінші кезеңін Қазақстан Республикасының Индустрия және жаңа технологиялар министрлігі және «Қазатомөнеркәсібі» ҰАК» АҚ-ы 2011-2012 жылдар аралығында тиімсіз іске асырды.

2011-2012 жылдары көзделген 46 іс-шараның 21-і орындалды, 25 іс-шара орындалған жоқ (56,5%).

25 іс-шара орындалған жоқ

Алатау поселкесіндегі ядролық медицина және биофизика Орталығының радиофармпрепараттар өндірісі Корпусы белгіленген мерзімінде пайдалануға **берілген жоқ** және жалпы сомасы **1,4 млрд. теңге** мөлшеріндегі «Циклотрон» құрал-жабдығы жеткізілмеді.

Сондай-ақ, талапқа сай емес ғимаратта сақтаулы тұрған жалпы сомасы **0,8 млрд.теңгенің** құрал-жабдығы **пайдаланылмауда.**

2011-2012 жылдарда Бағдарламаның жекелеген іс-шараларын іске асыру үшін республикалық бюджеттен **8,8 млрд.теңге** бөлінді.

Бақылау сәтінде **4,1 млрд.теңге** (47,5%) **пайдаланылмаған** күйде қалғаны белгілі болды, оның ішінде 2011 жылға - **2,1 млрд.теңге**, 2012 жылға- **2 млрд.теңге** тиесілі.

**28,8
млрд.тг.**

пайдаланылмай қалды

Бүгінгі күнге бұрынғы Ертіс химия-металлургия заводы аумағы радиоактивті зат қалдықтарымен ластанған мекенді, жоғары залалды зона күйінде қалып отыр. Сонымен бір мезетте, 2012 жылы радиоактивті зат қалдықтарын көму алаңы құрылысына бөлінген **28,8 млрд.теңге пайдаланылмай** қалған, (көзделген қаражаттың 40,6%-ы).

Бақылау іс-шаралары жалпы сомасы **3,1 млрд.теңге** мөлшеріндегі бюджеттік және өзге де заңнама талаптарын **бұзушылықтарды** анықтады. Одан басқа, республикалық бюджет қаражатын **тиімсіз пайдалану** көлемі **2,3 млрд.теңгені** құрады.

2011-2012 жылдар үшін «Қазатомөнеркәсібі» ҰАК» АҚ-ы қаржысы есебінен жалпы сомасы 306,2 млрд.теңге мөлшерінде Бағдарламаның 6 іс-шарасын қаржыландыру алдын ала қарастырылған.

Екі жылда барлығы **174,1 млрд.теңге** (жалпы соманың 56,8%-ы) игерілді, **132 млрд.теңге игерілген жоқ.**

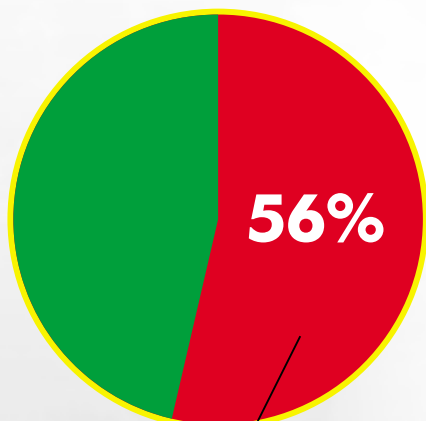

**132
млрд.тг.**

игерілген жоқ

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

ПО ИТОГАМ КОНТРОЛЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ «ПРОГРАММЫ ПО РАЗВИТИЮ АТОМНОЙ ОТРАСЛИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН НА 2011-2014 ГОДЫ С ПЕРСПЕКТИВОЙ РАЗВИТИЯ ДО 2020 ГОДА».

Первый этап Программы Министерством индустрии и новых технологий Республики Казахстан и АО НАК «Казатомпром» за период 2011-2012 годы реализуется неэффективно.

В 2011-2012 годах из предусмотренных 46 мероприятий исполнено 21, **не исполнено 25** мероприятий.

не исполнено 25 мероприятий

В установленные сроки **не введен** в эксплуатацию Корпус производства радиофармпрепаратов Центра ядерной медицины и биофизики в п. Алатау и **не поставлено** оборудование «Циклотрон» на сумму **1,4 млрд. тенге**. Также, **не используется** оборудование на общую сумму **0,8 млрд. тенге**, которое хранится в непригодных помещениях.

В 2011-2012 годах для реализации отдельных мероприятий Программы из республиканского бюджета выделены **8,8 млрд.тенге**.

На момент контроля **не использованными** остались **4,1 млрд.тенге** (47,5%) в том числе в 2011 году - **2,1 млрд. тенге**, в 2012 году - **2 млрд. тенге**.

НЕ ИСПОЛЬЗОВАНО

На сегодняшний день территория бывшего Иртышского химико-металлургического завода остается повышенной проблемной зоной в связи с наличием в нем участков загрязненных радиоактивными веществами.

В то же время, в 2012 году **НЕ ИСПОЛЬЗОВАННЫМИ** остались **28,8 млрд. тенге** (40,6% от общей суммы предусмотренных средств), выделенные на строительство площадки для захоронения радиоактивных отходов.

Контрольными мероприятиями установлены **нарушения** требований бюджетного и иного законодательства на общую сумму **3,1 млрд. тенге**.

Кроме того, объем **неэффективного использования** средств республиканского бюджета составил **2,3 млрд.тенге**.

За 2011-2012 годы предусмотрено финансирование 6 мероприятий Программы на общую сумму 306,2 млрд.тенге за счет средств АО «НАК Казатомпром».

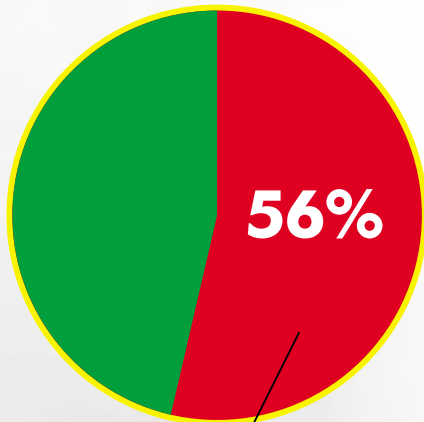
За два года освоено всего **174,1 млрд.тенге** (56,8% от общей суммы), **не освоено 132 млрд.тенге**.

НЕ ОСВОЕНО

CONCLUSION

BY FOLLOWING THE RESULTS OF CONTROL OF EFFICIENCY OF IMPLEMENTATION «PROGRAMS FOR DEVELOPMENT OF NUCLEAR BRANCH IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN FOR 2011-2014 WITH PROSPECT DEVELOPMENT TILL 2020».

The first stage of the Program during 2011-2012 is realized by the Ministry of the industry and new technologies of the Republic of Kazakhstan and "Kazatomprom" JSC NNC inefficiently.

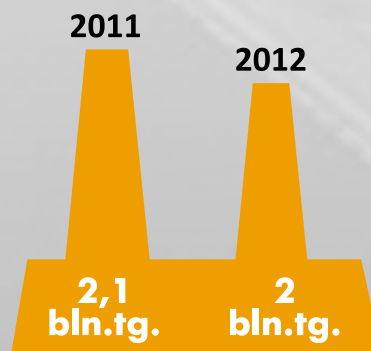
In 2011-2012 from provided 46 actions it is executed 21, **25 actions aren't executed.**

25 actions aren't executed

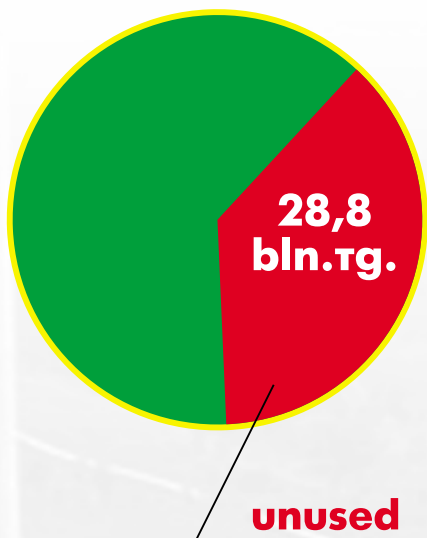
In established periods the Case of production of radiopharmaceuticals of the Center of nuclear medicine and biophysics in the s. Alatau **isn't put** into operation and the equipment "Cyclotron" for the sum of **1,4 billion tenge isn't put.**

Also, the equipment for total amount of **0,8 billion tenge** which is stored in unadapted placements **isn't used.**

In 2011-2012 for realization of separate actions of the Program from the republican budget are allocated **8,8 billion tenge.**

At the time of control **4,1 billion tenge (47,5%)** remained **unused**, including in 2011 - **2,1 billion tenge**, in 2012 - **2 billion tenge.**

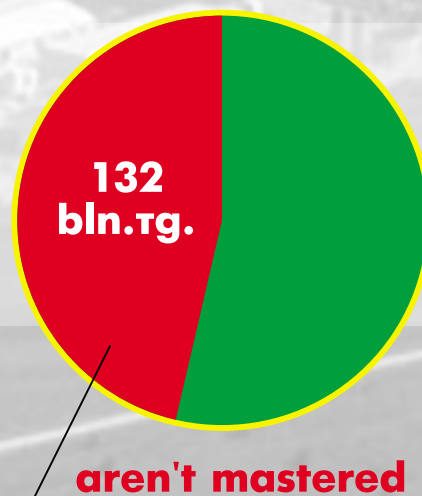

Today the territory of the former Irtysh chemical and metallurgical factory remains the raised problem zone in connection with existence of areas are polluted by radioactive materials. At the same time, in 2012 **unused** there were **28,8 billion tenge** (40,6% from total amount of the provided funds), are allocated for construction platforms for burial of radioactive waste.

By control actions established **violations** of requirements of the budgetary and other legislation for total amount of **3,1 billion tenge**. Besides, the volume of **inefficient use** of the republican budget made **2,3 billion tenge**.

For 2011-2012 provided financing of 6 actions of the Program for total amount of 306,2 billion tenge at the expense of funds of "Kazatomprom" JSC NNC.

In two years only **174,1 billion tenge** (56,8% from total amount) are mastered and **aren't mastered 132 billion tenge**.

МЕМЛЕКЕТТІК, МЕМЛЕКЕТ КЕПІЛДІК БЕРГЕН БОРЫШТЫ БАСҚАРУДЫҢ, СОНДАЙ-АҚ ЖАЛПЫ СЫРТҚЫ БОРЫШТЫ ЖӘНЕ КВАЗИМЕМЛЕКЕТТІК СЕКТОРДЫҢ ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ РЕЗИДЕНТТЕРІ МЕН РЕЗИДЕНТ ЕМЕСТЕРІ АЛДЫНДАҒЫ БОРЫШТЫҚ МІНДЕТТЕМЕЛЕРІН РЕТТЕУДІҢ ТИІМДІЛІГІН БАҚЫЛАУДЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ ТУРАЛЫ.

В течение последних четырех лет наблюдается тенденция превышения темпов роста долга местных исполнительных органов (МИО) над ростом собственных доходов:

2009 жылы – 3 ЖАО бойынша, 2010 жылы – 9 ЖАО бойынша, 2011 жылы – 12 ЖАО бойынша, 2012 жылы – 13 ЖАО бойынша. Бұл ретте, Қаржы министрлігі Бюджет кодексінің 210-бабын және ҚР Үкіметінің 30.09.2011 жылғы №1116 қаулысын бұза отырып, Батыс Қазақстан, Маңғыстау және Павлодар облыстарына белгіленген лимиттерден тыс жалпы сомасы **6,6 млрд.теңге** мөлшерінде бюджеттік кредиттер бөлген.

Қаржы министрлігі ұйымның бюджеті алдындағы берешегінің жеке-дара есебін жүргізуді қамтамасыз етпеген, олар бойынша республикалық бюджеттен **44,9 млрд.теңге** сомаға мемлекеттік кепілдіктер бойынша міндеттемелер өтелген.

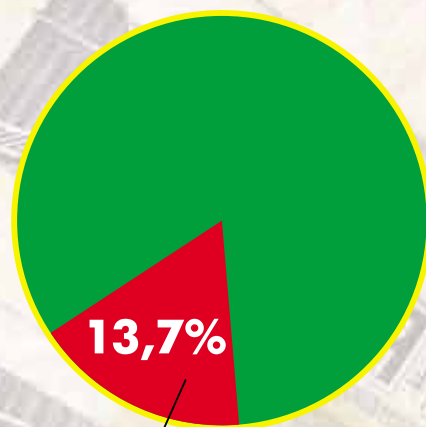
консультанттардың қызметтеріне

46,5 млрд.тг.

Үкіметтің 2009 жылғы 4 желтоқсаннан бастап қарыздың жаңа түрі – бағдарламалық қарызды енгізуі жобаларды іске асыру кезінде активтер жасамайтын жұмыстарға, көрсетілетін қызметтерге бюджеттің елеулі шығындарына алып келді.

Мемлекеттің сыртқы қарыздар бойынша барлық келісімдерін талдау 49 қарыздың ішінде 28 қарыз бойынша консультанттардың әртүрлі қызметтеріне жалпы **46,5** млрд.теңге мөлшерінде шығыстар жұмсалғанын көрсетті.

Қаржы министрлігі 013 «Мемлекеттік борышқа қызмет көрсету» бағдарламасы бойынша 2012 жылға қаражатты жоспарлау кезінде ішкі борышқа қызмет көрсетуге жұмсалатын шығындардың тәуекелін асырып көрсеткен, соның салдарынан **5,6 млрд.теңге** игерілмей қалған, бұл республикалық бюджет бойынша игерілмеген қаражаттың 13,7%-ын құрайды.

5,6 млрд.тг.

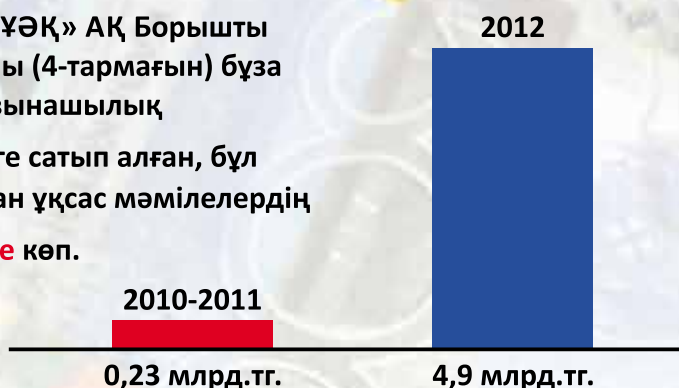
2012 жылы Денсаулық сақтау министрлігі медициналық денсаулық сақтау ұйымдарының көрсеткен қызметтерінің көлемін

8,8 млрд. теңгеге асырып көрсету фактілері бойынша тиісті шаралар қабылдамаған.

Қарағанды облысына ақпараттық-техникалық жабдықтарды жеткізуге арналған келісімшартқа техникалық өзіндік ерекшелік сапасыз дайындалған, сөйтіп **0,02 млрд.теңге** қаражат тиімсіз пайдаланылған, серверлерді сатып алуға жоспарланған шығындар

0,15 млрд.теңгеге асырып көрсетілген, компьютерлерді жаңғыртуға жұмсалатын қосымша шығыстар **10,6** млн. теңгеден **21,2** млн.теңгеге дейін құрауы мүмкін.

2012 жылы «Самұрық-Қазына» ҰАҚ» АҚ Борышты басқару жөніндегі тұжырымдаманы (4-тармағын) бұза отырып, Қаржы министрлігінің қазынашылық облигацияларын **4,9** млрд.теңгеге сатып алған, бұл сома 2010-2011 жылдардағы осыған ұқсас мәмілелердің орташа жылдық көлемінен **21** есе көп.

ОБ ИТОГАХ КОНТРОЛЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМ, ГАРАНТИРОВАННЫМ ГОСУДАРСТВОМ ДОЛГОМ И РЕГУЛИРОВАНИЯ ВАЛОВОГО ВНЕШНЕГО ДОЛГА И ДОЛГОВЫХ ОБЯЗАТЕЛЬСТВ КВАЗИГОСУДАРСТВЕННОГО СЕКТОРА ПЕРЕД РЕЗИДЕНТАМИ И НЕРЕЗИДЕНТАМИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.

В течение последних четырех лет наблюдается тенденция превышения темпов роста долга местных исполнительных органов (МИО) над ростом собственных доходов:

в 2009 - по 3 МИО, в 2010 году - по 9 МИО, в 2011 году - по 12 МИО, в 2012 году - по 13 МИО.

При этом Министерством финансов в нарушение статьи 210 Бюджетного кодекса и постановления Правительства РК от 30.09.2011 года № 1116 выделены бюджетные кредиты сверх установленных лимитов на общую сумму **6,6 млрд.тенге** Западно-Казахстанской, Мангистауской и Павлодарской областям.

Министерством финансов не обеспечено ведение обособленного учета задолженности перед бюджетом организаций, по которым из республиканского бюджета погашались обязательства по государственным гарантиям, на сумму **44,9 млрд. тенге**.

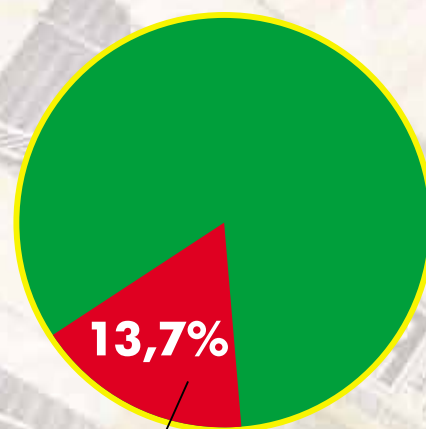
услуги консультантов

46,5 млрд.тг.

Введение Правительством с 4 декабря 2009 года нового вида займов - программные займы – привело к значительным затратам бюджета при реализации проектов на работы, услуги, не создающие активы.

Анализ всех соглашений по внешним займам государства показал, что по 28 займам из 49-ти общая сумма расходов на различные услуги консультантов составила **46,5 млрд.тенге**.

Министерством финансов при планировании средств на 2012 год по программе 013 «Обслуживание правительственного долга» были завышены риски затрат на обслуживание внутреннего долга, в результате сумма не освоения составила **5,6 млрд. тенге** или 13,7% от всей суммы не освоенных средств по республиканскому бюджету.

5,6 млрд.тг.

Министерством здравоохранения в 2012 году не принимались надлежащие меры по фактам завышения медицинскими организациями здравоохранения объемов оказанных услуг на сумму **8,8 млрд. тенге.**

Некачественная подготовка технической спецификации к контракту на поставку информационно-технического оборудования в Карагандинскую область свидетельствует о неэффективном использовании средств на сумму **0,02 млрд. тенге**, запланированные затраты на приобретение серверов завышены на **0,15 млрд. тенге**, дополнительные расходы на модернизацию компьютеров могут составлять от **10,6 до 21,2** млн. тенге.

В АО «ФНБ «Самрук-Казына» в противоречие Концепции по управлению долгом в 2012 году имело место приобретение казначейских облигаций Министерства финансов на сумму **4,9 млрд. тенге**, что превышает среднегодовые объемы аналогичных сделок за 2010- 2011 годы в **21 раз.**

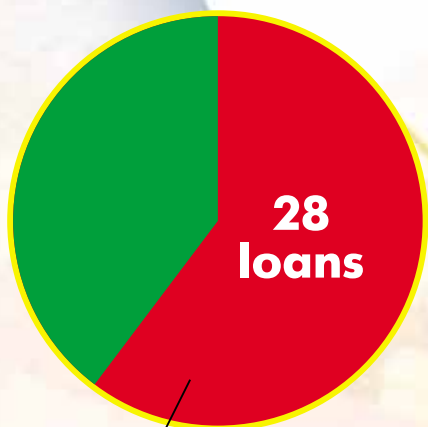
ABOUT RESULTS OF CONTROL OF EFFECTIVE STATE MANAGEMENT, STATE-GUARANTEED DEBT AND REGULATION OF THE GROSS EXTERNAL DEBT AND DEBENTURES OF QUASI-PUBLIC SECTOR BEFORE RESIDENTS AND NONRESIDENTS OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.

During the past four years there has been a tendency of excess debt growth of local executive bodies (LEB) on the growth of its income:

in 2009 – by 3 LEB, in 2010 – by 9 LEB, in 2011 – by 12 LEB, in 2012 - by 13 LEB. At the same time the Ministry of Finance, in violation of Article 210 of the Budget Code and regulations of the Government of the Republic of Kazakhstan from 30.09.2011 № 1116 allocated budget credits in excess of the limits on the total amount of **6,6 billion tenge** to West Kazakhstan, Mangistau and Pavlodar regions.

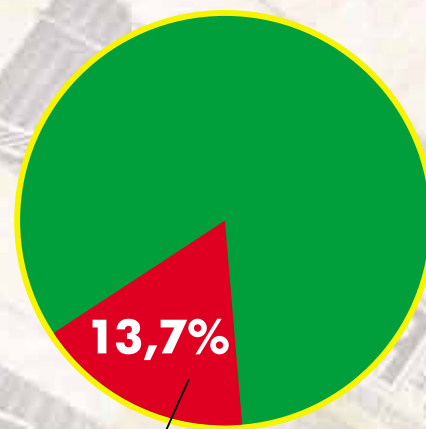
Ministry of Finance does not maintain separate accounting secured indebtedness to the budget organizations on which the republican budget to pay debts of state guarantees in the amount of **44,9 billion tenge**.

consultants
46,5 bil.tg.

Introduction of Government since December 4, 2009 a new type of loans - loans program has led to considerable expense budget for projects to work, services that do not create assets. Analysis of all agreements on foreign loans States showed that 28 loans from 49 the total cost of various consultants was **46,5 billion tenge**.

Ministry of Finance in planning funds for the 2012 by program 013 "Maintenance of government debt" risks were overstated cost of servicing internal debt, the resulting amount is not development was **5,6 billion tenge**, or 13.7% of the total amount undeveloped funds by republican budget.

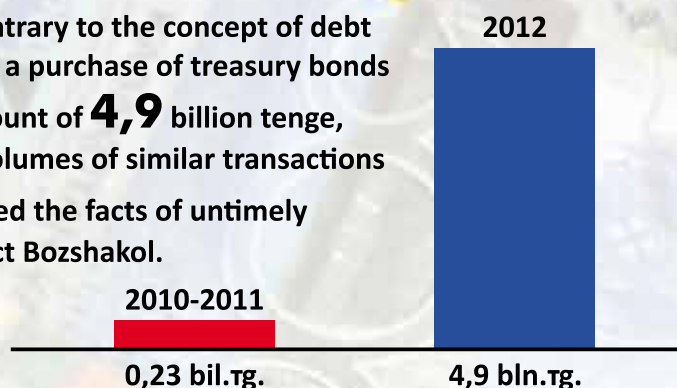
5,6 bln.tg.

Ministry of Health in 2012 were not taken appropriate measures to facts overstating medical health organizations the volume of services in the amount of **8,8 billion tenge**.

Substandard preparation of technical specifications for the contract for the supply of information technology equipment in Karaganda region indicates an inefficient use of funds in the amount of **0,02 billion tenge**, planned acquisition costs servers overstated by **0,15 billion tenge**, the additional cost of upgrading computers can range from **10,6 to 21,2 million tenge**.

In "Samruk-Kazyna" JSC "NFW contrary to the concept of debt management in 2012 there has been a purchase of treasury bonds of the Ministry of Finance in the amount of **4,9 billion tenge**, which exceeds the average annual volumes of similar transactions for 2010 - 2011 in **21 times**. Revealed the facts of untimely transfer end funded under the Project Bozshakol.

МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТТІҢ ОБЪЕКТИВТІЛІК ПРИНЦИПІ: ІСКЕ АСЫРУ МАЗМҰНЫ МЕН ПРОБЛЕМАЛАРЫ

Мемлекеттік аудит принциптерінің бірі объективтілік принципі болып табылады. Ол мемлекеттік аудитті жүргізу кезінде барлық субъективтік бағалау мен басымдықтарды болдырмауды, сондай-ақ тексерілетін ұйымның қызметіне әсер ететін барлық мүмкін болатын факторларды білдіреді. Басқаша айтқанда, осы принцип тексеру нәтижелері бойынша қорытындылардың риясыздығын және негізділігін, оларды ақпараттың растығынан және ресмилігінен тұратын мәліметтермен расталуын болжамдайды.

Осы ахуалды медициналық жағдаймен салыстырудың әбден орынды деп ойдаймыз. Дәрігер, пациентті тексергенде жаңа аурудың пайда болуын болдырмай, объективті деректерге қарсы оған денің сау деп көндірмей, оның ауруын объективті табуы тиіс. Сонымен қатар, мемлекеттік аудиторлар тексеретін субъектілерінің қызметіне күні бұрын кесіп-пішілмеген талдау беруге, олардың күшті және әлсіз жақтарын табуға, олардың қиналатын «кеселдеріне» «диагноз» қойып, «сауығу» жолдары мен құралдарын ұсынуға борышты [1, с. 5-6].

Сонымен қатар, объективтілік принциптерді сақтау із жүзінде орындалуы қиын міндет болып табылады. Мемлекеттік аудиттің нақты мән-жайына жалпы құқықтық нұсқауды (құқық нормасы) қолдана отырып, аудитор нормаға өзінің түсінігін береді, оған заң жүзінде берілген қалау еркіндігі (кейде барынша елеулі) шеңберінде шешім қабылдайды және жеткілікті ақпаратқа (кейде одан жасырылатын) ие болмай отырып, көбіне мән-жайды бағалауға тырысады.

Сонымен қатар, мемлекеттік аудиторлардың қорытындылары әрқашанда субъективті болады, оларды адамдар қалыптастырады, әрқайсысының көпшілік мүддеге өздерінің түсініктері бар. Тексерілетін субъектілердің дәлелденген пікірлерін ескермей қабылданатын қорытындылар нысан бойынша мемлекеттік аудитордың субъективті ұғынымын, демек атқарушылық қызметтің тиісті бағыттарының субъективтік бағалануын білдіреді. Сондықтан аудиторлық есептердің фактілік мазмұнын растау мақсатында олардың ұжымдық талқылануы және осыдан кейін ғана тиісті шешімдер қабылдануы өте маңызды. Аудиторлық

есепті алқалы қарау процесінде сондай немесе өзге де құқық бұзушылықтардың барлық мән-жайлары, ең алдымен олардың белгілерінің болуы және растығы, атап айтқанда тексерілетін субъектілердің өзгелеріне қарағанда «осылардың» әрекеттерінің құқыққа қайшылығының болуы мұқият зерделенуі тиіс. Осындай нақтылық мемлекеттік аудиттің нәтижелері бойынша объективті ұсынымдарды әзірлеу туралы мәселені шешуге мүмкіндік беретін негізгі факторлардың бірі болып табылады.

Әлеуметтік рөлдердің қазіргі теориясы жағынан алғанда кез келген әлеуметтік рөлді қарай отырып, біз оны әлеуметтік функция ретінде ғана көретінімізді атап өту қажет. Мемлекеттік аудитор – бұл да әлеуметтік рөл, оны қолдаған азаматтардың (депутаттардың) атынан оның өкіміндегі ғылыми жетістіктерге (әдістемеліктер, стандарттар) сәйкес белсенді, саналы және жүйелі түрде мемлекеттік аудитпен айналысады. Мемлекеттік аудиттің мамандығы қоғамдық маңызды және жүргізілетін іс-шаралардың (тексеру және сараптама) сапасы үшін жауапкершіліктің жоғары деңгейін болжамдайды. Мемлекеттік аудитордың ұсынымдары танымал ресурстарды басқаруда мінез-құлық моделі мен қызметін баяндайды. Олардың сапасынан қабылданатын шешімдердің нәтижелері байланысты болады, себебі ақпаратты пайдаланушылар жалпы мемлекеттік аудитордың пікірін жорамалданады.

Кез келген бақылау қызметінің кемінде үш аспектіден тұратыны, жалпыға белгілі:

1) ұсынылған өкілеттіктерді және әзірленген құралдар мен әдістерді пайдалану арқылы белгілі бір дереккөздерден қажетті ақпаратты алу;

2) алынған ақпаратты бағалау мен талдау, оны әлеуметтік ортаның қоятын талаптарымен салыстыру және тиісті қорытындыларды қалыптастыру және қажетті әрекет ету шаралары туралы шешімдерді қабылдау;

3) әлеуметтік жүйенің (оның құрамды бөлігін, институтты) тиісті жұмысын реттеу мүддесінде табылған кемшіліктер мен бұзушылықтарды жою мақсатында қорытындыларды (әрекет ету шаралары) іске асыру [2, с. 52].

Тиісті процессуалдық нысанға айналған ақпарат қана аудиторлық дәлел болып табылады. Осы нысан қосары мақсатқа ие болады. Біріншіден, мемлекеттік аудиттің барысында практикада өзінәді снамалық негіздеген және ақтаған стандарттар негізінде шындықты анықтауға барынша кепілдік беруге міндеттенеді. Екіншіден, процессуалдық нысан тексерілетін субъектілердің құқықтарын сақтауды қамтамасыз етуге міндеттенеді.

Мемлекеттік аудиторлардың қорытындыларының объективтілігі гипотезада (заңнамада) көзделген іс жүзіндегі мән-жайлардың қаншалықты толық белгіленгендігіне байланысты болады. Осындай гипотезада белгіленуге жататын мән-жайлардың тізбесі, сондай-ақ осы мән-жайлар туралы білім деңгейлері қамтылуы тиіс.

Аудиторлық есепті бекіткен кезде өзінің мағына жағынан түрлі фактілерді белгілеу мен зерделеу қажет, себебі мемлекеттік аудит – бұл объективті шындықты белгілеу талаптарына сәйкес мәселені шешуге бағытталған танып-білу-бағалау әрекеттерінің кешені. Бұл ретте, шындықты белгілеу, түрлі-түрлі танып-білу процесі сияқты сандық және сапалық сипаттамаға ие болады, толу шамасына қарай оның тиісті мазмұны жаңа жайкүйге ауысады.

Дәлелдеу мәнінің құрылымында мынадай элементтерді бөліп-жаруға болады:

1. материалдық-құқықтық сипаттағы фактілер, оның белгіленуі тиісті құқық қатынастарын реттейтін материалдық құқық нормаларын дұрыс қолдануға қажет болады;

2. процессуалдық әрекеттерді жасауға ғана маңызды болатын

фактілер. Мысалы, мемлекеттік аудитор тексерілетін субъектіге ұсынымдарды жолдау туралы шешім қабылдау кезінде тексеру барысында тексерілетін субъектінің шараларды қабылдамау фактісін белгілеуі тиіс;

3. дәлелдеу фактілері, яғни өздерінің заңдық маңызы болмайтын, тек

осындай маңызы бар басқа мән-жайлардың барын немесе жоғын негіздеу үшін аргумент ретінде пайдаланылатын мән-жайлар.

Мемлекеттік аудитті жүзеге асыру кезінде дәлелдеу мәніне кіретін фактілер арасында белгілеуге жататын басты фактіні және басты фактіні толық дәлелдеу мақсатында анықтауға жататын екінші дәрежедегі (аралық, қосымша) фактілерді бөлу қажет. Басты факті деп дәлелдеуге жататын ең маңызды мән-жайлардың жиынтығын білдіреді. Дәлелдеудің барлық басқа элементтері (екінші дәрежедегі фактілер) басты элементке қолданыста ғана белгіленеді. Мысалы, бюджеттік қаражаттарды нысаналы мақсатқа пайдаланбау туралы айтуға болады, егер басты факті белгілі болса – оларды пайдаланудың нақты мақсатының болуы. Егер, басты факті болмаса, онда аудиторлық есепте құқық бұзушылық фактісін көрсетуге негіз болмайды. Бұл жағдайда, дәлелдеу мәнінің барлық басқа элементтерін танып-білу қажеттігі керек болмайды. Екінші дәрежедегі мән-жайларды белгілеу аудиторлық есепті бекіту мүмкіндігін жоққа шығармайды.

Мемлекеттік аудитор мән-жайларды белгілеу процесінде көптеген әлеуметтік-құқықтық болмыстың шығуымен кездеседі. Ол ақпаратты мұқият «електен өткізеді» және жалпы массадан объективті аудиторлық бағалауға ғана маңызы бар фактілерді таңдап алады. Мемлекеттік аудитор қызметті танып-білу-бағалау процесінде тиісті мән-жайлады белгілегеннен кейін жұртшылық ресурстарды басқару стандарттардың белгіленуінен ауытқуды анықтайды. Осындай ауытқулар осы қалыпта құқықтық абстракция сияқты болады, оны мемлекеттік аудитордың нақтылауы, яғни нақты ауытқудың қоғамдық қаупінің (зияндығы) көлемі мен тереңдігіне заңды баға беруі қажет.

Д.А. КОРОСТЕЛЕВ,

Камшат өлкесі Губернатор және Үкімет бақылау Бас басқармасының бастығы, РФ Есеп палатасы ҒЗИ аспиранты

Әдебиет:

1. Декларация принципов деятельности контрольно-счетных органов Российской Федерации // Счетная палата Российской Федерации [Электронный ресурс] http://www.ach.gov.ru/userfiles/tree/declar-princip-deyatelnosti-tree_files-fl-323.pdf

2. Иванюженко А. Б. Государственный и муниципальный финансовый контроль. (Книга для подконтрольных и контролеров) – СПб.: Нестор-История, 2010. – 398 с.

ПРИНЦИП ОБЪЕКТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА: СОДЕРЖАНИЕ И ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ

Одним из принципов государственного аудита является принцип объективности. Он означает устранение всех субъективных оценок и приоритетов при проведении государственного аудита, а также изучение всех возможных факторов, влияющих на деятельность проверяемой организации. Иными словами, этот принцип предполагает беспристрастность и обоснованность выводов по результатам проверок, подтверждение их данными, содержащими достоверную и официальную информацию.

Думается, что здесь вполне уместно сравнение данной ситуации с медицинской. Врач, обследуя пациента, должен объективно выявлять имеющиеся у него болезни, предотвращать появление новых, а не настаивать на том, что он здоров, вопреки объективным данным. Так и государственные аудиторы призваны давать непредвзятый анализ деятельности проверяемых субъектов, выявлять их сильные и слабые стороны, ставить «диагноз» тем имеющимся у них «недугам», которыми они страдают, предлагать пути и средства «выздоровления» [1, с. 5-6].

Вместе с тем, соблюдение принципа объективности на практике представляет собой трудновыполнимую задачу. Дело в том, что применяя общее правовое предписание (норму права) к конкретным обстоятельствам предмета государственного аудита, аудитор дает собственное толкование нормы, принимает решение в пределах предоставленной ему законом свободы усмотрения (иногда весьма значительной) и зачастую оценивает обстоятельства, не имея достаточной информации (иногда скрываемой от него).

Таким образом, выводы государственных аудиторов всегда несут на себе печать субъективности, так как они формулируются людьми, каждый из которых имеет свое понимание публичных интересов. Принимаемые, без учета аргументированного мнения проверяемых субъектов, выводы по форме представляют субъективное видение государственного аудитора, а значит, субъективную оценку соответствующих направлений исполнительской деятельности. Поэтому с целью подтверждения фактологического содержания аудиторских отчетов представляется очень важным их коллективное обсуждение и только после этого принятие соответствующих решений. В процес-

се коллегиального рассмотрения аудиторского отчета должны быть тщательно изучены все обстоятельства тех или иных правонарушений, прежде всего, наличие и достоверность их признаков, наличие противоправности деяний именно «этих», а не иных проверяемых субъектов. Такая конкретизация является одним из основных факторов, позволяющим решить вопрос о выработке объективных рекомендаций по результатам государственного аудита.

Важно заметить, что рассматривая любую социальную роль с позиции современной теории социальных ролей, мы видим ее как социальную функцию. Государственный аудитор – это так же социальная роль, в рамках которой человек активно, сознательно и системно занимается государственным аудитом в соответствии с имеющимися в его распоряжении научными достижениями (методиками, стандартами) от лица поддержавших его граждан (депутатов). Профессия государственного аудитора является общественно значимой и предполагает высокий уровень ответственности за качество проводимых мероприятий (проверок и экспертиз). Рекомендации государственного аудитора излагают модель поведения и деятельности в сфере управления публичными ресурсами. От их качества зависят результаты принимаемых решений, так как пользователи информации в целом полагаются на объективное мнение государственных аудиторов.

Общеизвестно, что любая контрольная деятельность включает в себя, как минимум, три аспекта:

- 1) получение необходимой информации из определенных источников посредством использования предоставленных полномочий и выработанных средств и методов;
- 2) оценка и анализ полученной информа-

ции, сравнение ее с требованиями, выдвигаемыми социальной средой, и формулирование соответствующих выводов, принятие решений о необходимых мерах реагирования;

3) реализация выводов (мер реагирования) с целью устранения выявленных недостатков и нарушений, в интересах налаживания надлежащей работы социальной системы (ее составной части, института) [2, с. 52]

Аудиторским доказательством является только та информация, которая облечена в надлежащую процессуальную форму. Эта форма имеет двойное назначение. Во-первых, на основе методологически обоснованных и оправдавших себя на практике стандартов она призвана максимально гарантировать выяснение истины в ходе государственного аудита. Во-вторых, процессуальная форма призвана обеспечить соблюдение прав проверяемых субъектов.

Объективность выводов государственных аудиторов зависит от того, насколько ими полно установлены те фактические обстоятельства, предусмотренные в гипотезе (законе). Такая гипотеза должна включать перечень обстоятельств, которые подлежат установлению, а также уровень знаний об этих обстоятельствах.

При утверждении аудиторского отчета необходимо установить и изучить различные по своему значению факты, так как государственный аудит – это комплекс познавательно-оценочных действий, направленных на разрешение вопроса в соответствии с требованиями установления объективной истины. При этом установление истины, как и всякий процесс познания, имеет количественные и качественные характеристики, по мере наполнения которых соответствующее содержание переходит в новое состояние.

В структуре предмета доказывания можно выделить следующие элементы:

1. факты материально-правового характера, установление которых необходимо для правильного применения материальной нормы права, регулирующей соответствующее правоотношение;

2. факты, имеющие значение исключительно для совершения процессуальных действий. Например, при принятии решения о направлении проверяемому субъекту рекомендаций государственный аудитор должен установить факт непринятия мер проверяемым субъектом в ходе проверки;

3. доказательственные факты, то есть обстоятельства, которые сами по себе не имеют юридического значения, а лишь используются в качестве аргумента для обоснования наличия или отсутствия других обстоятельств, имеющих такое значение.

Среди фактов, входящих в предмет доказывания при осуществлении государственного ау-

дита, следует выделить главный факт, подлежащий установлению и второстепенные (промежуточные, вспомогательные) факты, подлежащие выяснению с целью полного доказывания главного факта. Главный факт представляет собой совокупность наиболее важных обстоятельств, подлежащих доказыванию. Все остальные элементы предмета доказывания (второстепенные факты) устанавливаются только применительно к главному факту. Например, об использовании бюджетных средств не по целевому назначению можно говорить только в том случае, если установлен главный факт – наличие четко установленной цели их использования. Если нет главного факта, то отсутствует основание для отражения факта правонарушения в аудиторском отчете. В этом случае отпадает необходимость познания всех других элементов предмета доказывания. Неустановление же второстепенных обстоятельств не исключает возможности утвердить аудиторский отчет.

Государственный аудитор в процессе установления обстоятельств сталкивается с множеством сторон проявления социально-правовой действительности. Он тщательно «просеивает» информацию и отбирает из общей массы только те факты, которые имеют значение для объективной аудиторской оценки. Установив соответствующие обстоятельства в процессе познавательно-оценочной деятельности, государственный аудитор определяет отклонения от установленных стандартов управления публичными ресурсами. В подобном виде такое отклонение выступает некой правовой абстракцией, которую государственному аудитору необходимо конкретизировать, то есть дать юридическую оценку объему и глубине общественной опасности (вредности) конкретного отклонения.

Д.А. КОРОСТЕЛЕВ,
Начальник Главного контрольного
управления Губернатора и Правительства
Камчатского края, аспирант НИИ
Счетной палаты РФ

Литература:

1. Декларация принципов деятельности контрольно-счетных органов Российской Федерации // Счетная палата Российской Федерации [Электронный ресурс] http://www.ach.gov.ru/userfiles/tree/declar-princip-deyatelnosti-tree_files-fl-323.pdf

2. Иванюженко А. Б. Государственный и муниципальный финансовый контроль. (Книга для подконтрольных и контролеров) – СПб.: Нестор-История, 2010. – 398 с.

THE PRINCIPLE OF OBJECTIVITY STATE AUDIT: CONTENT AND IMPLEMENTATION PROBLEMS

One of the principles of public audit is the principle of objectivity. It means the elimination of all estimates and priorities in a government audit, as well as the study of all possible factors affecting the performance of the organization being audited. In other words, this principle implies impartiality and validity of conclusions based on the results of inspections, confirmation of their facts containing accurate and official information.

It seems that there is quite appropriate to compare this situation with the medical. A doctor examining a patient must objectively identify its existing disease, prevent the emergence of new, and not insist that he is healthy, contrary to the objective evidences. And state auditors are designed to give an unbiased analysis of the audited entities to identify their strengths and weaknesses, to put "diagnosis" by their existing "ills" that they suffer, suggest ways and means of "healing" [1,p.5-6].

However, the principle of objectivity in practice is infeasible. The fact that applying the general legal requirement (rule of law) subject to the specific circumstances of the state audit, the auditor gives his own interpretation of the rules shall decide within his discretion by law (sometimes very large) and often assesses circumstances without sufficient information (sometimes concealed from him).

Thus, the conclusions state auditors always bear the stamp of subjectivity, as they are formulated by people, each of which has its own understanding of the public interest. Accepted, excluding reasoned opinions inspected entities, form conclusions are subjective vision of the state auditor, and therefore, subjective assessment of the relevant areas of executive functioning. Therefore, in order to confirm the factual content of audit reports is very important they brainstorm, and only then take appropriate decisions. In the process of peer review of the audit report should be carefully examined all the circumstances of certain offenses, primarily the availability and reliability of their symptoms, the presence of wrongful act is "these" and not other subjects inspected. This specification is one of the main factors that allow us to solve the issue of the development of objective advice on the results of the state audit.

It is important to note that when considering any social role from the perspective of the modern theory of social roles, we see it as a social function. State Auditor – it is just a social role in which people actively,

consciously and systematically engaged in public audit in accordance with the means at its disposal scientific achievements (methods, standards) on behalf of its citizens supported (deputies). State auditor's profession is socially meaningful and requires a high level of responsibility for the quality of the conducting activities (audits and examinations). State Auditor's recommendations set out a model of behavior and activity in the management of public resources. Depend upon the quality of the results of decisions, as users of information generally rely on an objective view of state auditors. It is well known that any control activity includes at least three aspects:

- 1) obtain relevant information from certain sources through the use of their powers and developed tools and methods;
- 2) evaluation and analysis of the information received, its comparison with the requirements imposed by the social environment, and acting, deciding on the necessary responses;
- 3) implementation of the findings (responses) to eliminate shortcomings and violations in the interests of establishing the proper operation of the social system (its part, the Institute) [2, p. 52]

Audit evidence is only that information which is clothed in the proper procedural form. This form has a dual purpose. First, based on methodologically sound and justified themselves in practice standards it is designed to ensure maximum finding the truth in a state audit. Second, the procedural form is designed to ensure that the rights of inspected entities.

Objectivity findings public auditors depend on how fully they set those factual circumstances of the hypothesis (law). This hypothesis should include a list of circumstances that are subject to the establishment, as well as the level of knowledge about these circumstances.

In approving the audit report is to install and explore various facts in its significance as public

audit - is a complex cognitive- evaluative actions aimed at resolving the issue in accordance with the requirements of establishing objective truth. Here-with this truth, like any process of cognition, has quantitative and qualitative characteristics, as filling is appropriate content to a new state.

In the structure of the object of proof are the following elements:

1. facts substantive nature, the establishment of which is necessary for the proper application of substantive law governing the relevant relationship;

2. facts that are relevant only to the commission proceedings. For example, when deciding on the direction of the inspected object recommendations state auditor must establish that no measures audited entity during the audit;

3. evidentiary facts, that there are circumstances which in themselves have no legal value, but only used as an argument to justify the presence or absence of other circumstances that are so important.

Among the factors included in the subject of proving the exercise of state audit should highlight the main fact to be set and secondary (intermediate, auxiliary) facts to be clarified in order to fully prove the main fact. The main fact is a collection of the most important circumstances to be proved. All other elements of proof object (secondary facts) are established only in relation to the main fact. For example, the use of budgetary funds not on purpose can speak only if you have installed the main fact - the presence of clearly defined scope. If not the main fact that there is no basis to reflect that the offense in the audit report.

In this case there is no need for knowledge of all the other elements of the subject of proof. The failure is minor circumstances does not preclude the approval of the audit report.

State auditor in the process of establishing the circumstances faced with many sides manifestations of social and legal reality. He carefully "sifts" information and selects the total weight of only those facts that are relevant to the audit objective assessment. Selecting the appropriate circumstances in the cognitive assessment activities, the state auditor determines deviations from established standards of management of public resources. In such a deviation is playing some legal abstraction, which is necessary to specify the state auditor, which is to give a legal assessment of the scope and depth of public danger (disutility) of a particular deflection.

**KOROSTELYEV D.A.,
Head of the Main Control Management of
the Governor and the Government of the Kam-
chatka region, Postgraduate of SRI of the Ac-
counts Chamber of the Russian Federation**

Literature:

1. Declaration of principles of control and audit bodies of the Russian Federation // Accounts Chamber of the Russian Federation [electronic resource] http://www.ach.gov.ru/userfiles/tree/declar-princip-deyatelnosti-tree_files-fl-323.pdf.

2. State and municipal financial control. (Book for controlled and supervisors) Ivanyuzhenko A.B. St. Petersburg. Nestor- History, 2010. – 398.

БІЗГЕ 6 ЖЫЛ

«Мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесін шындап нығайту қажет»
Н.Ә. НАЗАРБАЕВ

Тұрақсыздық пен дағдарыстар дәуірінде еліміз экономикасының барлық саласы мемлекеттің қуатты қолдауына зәру, одан қаржылық бақылау жүйесі де тыс қалып отырған жоқ. Сондықтан бұдан алты жыл бұрын Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 1 қазандағы № 868 Қаулысымен, мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесін дамытудың неғұрлым өзекті мәселелерін шешуге жәрдемдесу мақсатымен, Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің «Қаржылық бұзушылықтарды зерттеу жөніндегі орталық» мемлекеттік кәсіпорны құрылды.

Жас ұйымның алдына мынадай маңызды міндеттер қойылды: қаржылық бұзушылықтарды зерттеу, олардың алдын алу жөнінде ұсыныстар енгізу, қаржылық, сыбайлас жемқорлықтық және өзге құқықбұзушылықтар жа-сау қаупін азайту; мемлекеттік қаржылық бақылауды дамытудың өзекті бағыттарын зерделеу; қазіргі заманғы әдістерді, бақылау және сараптамалық-талдамалық жұмыс технологияларын әзірлеу және енгізу, сондай-ақ мемлекеттік қаржылық бақылау қызметкерлерін қайта даярлау және біліктілігін арттыру.

Бұл міндеттердің негізділігі Қазақстан Республикасы Президентінің 2012 жылғы 14 желтоқсандағы «Қазақстан-2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» Қазақстан халқына Жолдауында құпталды, онда: «Бізге ең озық әлемдік тәжірибенің негізінде мемлекеттік аудиттің кешенді жүйесін құру керек» деп атап көрсетілді.

Орталық қызметін білім беру әдістемелері мен технологияларынсыз елестету мүмкін емес. Ұйым жүргізетін білім беру қызметі мен зерттеулердің сапалы деңгейін қамтамасыз ету, сондай-ақ қызметтің басқа түрлерін жүзеге асыру үшін экономика ғылымдары саласындағы жетекші ғалымдар қатарынан, сонымен қоса ғылыми дәрежесі мен үлкен жұмыс тәжірибесі бар Есеп комитеті және Орталық қызметкерлерінен ұжымдасқан ғылыми-әдістемелік кеңес (ҒӘК) құрылды. Дәл осы ҒӘК отырыстарында білім беру бағдарламалары жобаларының, ғылыми-зерттеулік жұмыстардың бірінші «сұлбасы» жүзеге асырылады. Бұл жерде олардың өміршеңдігі, өзектілігі сынға алынып қана қоймайды, қайта ескертпелер және бағалы бағалы кеңестермен толықтырылады. Жүргізілген зерттеулер нәтижелері бойынша, Орталық қызметкерлері «Мемлекеттік қаржылық бақылау жүргізу бойынша басшылық» тақырыбында оқу құралы әзірленіп, басып шығарылды. Одан басқа, Орталық Есеп комитетімен және Қазақстан Республикасы Мемлекеттік қызмет істері жөніндегі агенттігімен келісе отырып, 12 білім беру бағдарламасын әзірледі, оның ішінде: «МҚБ-н базалық оқыту», «Сәйкестікке бақылау», «Тиімділік бақылауы», «Қаржылық есептілік бақылауы», «Бюджеттің табыс бөлігін бақылау», «Тиімділік аудиті», «ҚСҚЕХС», «Мемлекеттік аудитке өтудің тәжірибелік

мәселелері», «Мемлекеттік қаржылық бақылау жүргізудің процедуралары», «Мемлекеттік мекемелердегі қаржылық есептілікті бақылау (аудит)» дистанциялық оқытуды және басқаларды қоса алғанда 3 кезеңде жүргізіледі.

2008 жылдан бастап 2013 жылға дейін 82 семинар өткізілді, оның нәтижесінде 2188 қызметкер мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесінде базалық және кәсіби білім деңгейін жоғарылатты.

Орталық семинарларында тыңдаушылар қаржылық бақылау жүргізудің теориялық негіздерімен қоса, тәжірибелерімен де танысу мүмкіндігіне ие болды. Оқыту әртүрлі бағдарламалар бойынша өтеді: Мемлекеттік қаржылық бақылаудың ең түп тамырынан бастап, бақылаудың маңызды түрлерін ұйымдастыру мен жүргізудегі негізгі аспектілеріне дейін зерделенеді, олардың қатарында тиімділік бақылауы, мемлекеттік сатып алу туралы Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкестікке бақылау, қаржылық есептілік бақылауы сияқтылар бар. Лекцияларды Есеп комитетінің мүшелері, Есеп комитеті аппаратының қызметкерлері, Орталықтың, сондай-ақ қаржы жүйесі органдарының жоғары біліктілікті мамандары оқиды.

Оқыту қазіргі заманғы техникалық құралдармен жабдықталған оқу аудиторияларында өткізіледі, онда интерактивті тақталармен бейнепроекторлар және компьютерлер жалпы торапқа біріктіріліп іске қосылған, олар электронды тестілеуге және дистанциялық оқуды жүргізуге мүмкіндік береді.

Орталықта бірінші рет интернет жүйесін пайдалана отырып, дистанциялық білім беру технологиясы тәжірибеге енгізілді. Интернет арқылы оқыту тыңдаушылардың ыңғайлы уақыттарда және қолайлы орындарда өз біліктілігін көтеруіне жол ашып отыр. Олар шектеусіз қашықтықта және тұратын жерлерінде қол жетімді білім алады, сондай-ақ жол жүру қаражаты үшін және алысқа шабылып әуре болмайды.

Ал Республикамыздағы жетекші жоғары оқу орындарымен біздің ұйымның өзара тығыз қарым-қатынасы мен іс-қимылын жеке айтып өткен жөн. Жасалған келісімдер шеңберінде Халықаралық бизнес университетімен, Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университетімен, Қазтұтынушылар қоғамы Қарағанды экономикалық

университетімен, Аль-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетімен ынтымақтастық туралы айтар болсақ, Орталықта осы жоғары оқу орындарының магистранттары мен студенттері ғылыми-зерттеулік және диплом алар алдындағы тәжірибеден өтеді.

Біздің Орталық ғылыми және (немесе) ғылыми-техникалық қызмет субъектісі ретінде аккредиттелген (аккредитация статусы көптеген жайды міндеттейтіні жөніндегі куәлік 2012 жылғы 19 маусымда №002725МК Серия-сымен берілген). Бұл көптеген жайды міндеттейтін статус жүргізілген 40-тан аса зерттеулермен расталады. Бұл айтылғандардан тыс, мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесін дамытудың өзекті мәселелерін зерделеу бойынша қызметкерлер атқарар қыруар жүк тұр, олар бақылау объектілерінде Есеп комитетінің қызметкерлері жүргізген тексерулер нәтижесіндегі сенімді мәліметтер мен материалдарда негізделген.

Халықаралық байланыстар біздің жұмыстарымызда басымдықта болған және солай болып қала бермек. Халықаралық қызмет білім беру процесін жетілдіруге, қызметкерлердің біліктілігін арттыруға, қаржылық бақылаудың жетекші шетелдік жоғарғы органдарымен және ғылыми-зерттеу орталықтарымен ынтымақтастық саласын кеңейтуге бағытталған. Қазір де біздің ұжым бірлескен ғылыми-зерттеулік жобаларды және білім бағдарламаларын дамыту мәселелерінде шетелдік әріптестерімен белсенді байланыста.

Орталық қызметкерлері тәжірибе алмасу тәртібімен Түркия мен Францияның Жоғары қаржылық бақылау органдарында (ЖҚБО) болды. Осы жылы Орталық делегациясы Еуропаның ЖҚБО-ның байырғы ұжымы – Германияға барып қайтты. Кездесу кезінде тараптар алмасу бағдарламалары саласындағы ынтымақтастық және білім беру мен зерттеулердегі ынтымақтастықтың инновациялық жобаларын жүзеге асырудың келешек бағыттарын талқылады.

Осы жылы зерттеулік жұмыстың қоса орындаушысы ретінде Канададан шетелдік маман Уильям Радберн тартылды.

Сондай-ақ шетелдік ЖҚБО-дан оқытушылар тарту тәжірибеге алынып отыр, олар мемлекеттік қаржылық бақылау қызметкерлері үшін мастер-класс форматында және Ұлыбританияның, Түркияның, Латвия мен Ресейдің ЖҚБО тренингтерінен сабақ өткізеді. Ағымдағы жылы Түрік Республикасы Есеп Сотының кәсіби аудиторлары Яшар Йолджу, Тунджай Арыдуру, Семра Экиджи және Шүле Кырбаш «Қаржылық есептілік аудиті» және «Тиімділік аудиті» семинарларында мастер-класс өткізді.

Мастер-класс бағдарламасына енген лекцияларда мемлекеттік мекемелерде есептеу тәсілімен жасалған қаржылық есептіліктің тәуекел-бағдарлы аудиті қалай жүзеге асырылатыны, тәуекелдерді анықтауға негізделген, есеп саласы мен мән деңгейі аудитордың нақты қорытынды жасауы үшін аудиттің жоспары мен бағдарламасы қандай тұрғыда жасалатыны арқау болады. Аудитордың жұмысына үлкен көңіл бөле отырып, қаржылық есептілік аудитін жүзеге асыру кезінде, жоспарлау кезеңінен бастап аудит нәтижесі мониторингіне дейін лекторлар өз жұмыс тәжірибелерімен нақты бөлісті. Халықаралық ынтымақтастық туралы жасалған шарттар санын ұлғайту тәжірибесі өз дамуын жалғастырады, қазіргі уақытта Австралия мен Канаданың аудит бой-

ынша шарттар жасасу жөніндегі жетекші халықаралық кеңесшілермен келіссөздер жүргізілуде.

Қоғамдық сектордағы қаржылық есептіліктің Халықаралық стандарттарына және INTOSAI мемлекеттік аудиті Халықаралық стандарттарына өту кезеңі күшейе түсетін, мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесі кадрларының теориялық және практикалық дайындық мәселелерінің шешімінсіз, жүктелген миссияны орындау күрделі болады. Бұл бағыттағы жұмыс туралы мемлекеттік қаржылық бақылаудың маңызды мәселелерін насихаттау мақсатында, 2009 жылғы қаңтардан бастап шығып келе жатқан біздің «Мемлекеттік Аудит – Государственный Аудит» журналымызда нақты жазылған.

Қазақстан Республикасының жаңа қаржылық есептілігі және тиісінше, аудиті Үкіметтің Парламентке, Президентке және жұртшылыққа қаржылық есеп берушіліктің маңызды нысанын білдіреді. Аудит бойынша бұл маңызды міндетті орындау үшін, тексеру миссиялары және Есеп комитеті қызметкерлерінен құрылған бірінші пилоттық топ ҚСҚЕХС принциптерін интенсивті оқытудан өтті.

Келешекте қаржылық есеп және қазіргі қаржылық аудитпен неғұрлым тығыз таныстыққа оқыту арқылы мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесі қызметкерлерінің барлығы қамтылатын болады, ол Есеп комитеті сияқты өзінің барлық міндеттерін орындаудағы басқа қаржылық бақылау органдарының да құзіреттілігін арттырады.

Мұның барлығы біріншіден, аудиторлардың неғұрлым маңызды жұмыстарды жүргізуіне, екіншіден, Қазақстан Республикасының мемлекеттік секторда басқару тәжірибесін жетілдіруге жәрдемдесетін, кейбір дәрежелерде теріс болып табылатын «бақылау және тексеру» қызметінің дәстүрліліктен біртіндеп арылуын шамалайды.

Негізінде, мемлекеттік аудит Қазақстан үшін аудит объектілері қызметінің тиімділігін бүтін және тәуелсіз бағалау сияқты көрінеді.

Бүгінгі таңда елімізде мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау саласында аудиторларды сертификаттау жүйесі жоқ, содан олардың жұмыс сапасы төмен болады, осыған байланысты бұл жүйені енгізу жоспарланауда. Сертификаттаудың негізгі мақсаты – халықаралық стандарттарға және қазіргі заманғы өмір ағымдары талаптарына осы сәтте жұмыс істеуші мемлекеттік аудиторлар біліктілігінің сәйкестігін растау.

Алда тұрған сертификаттау жүйесін енгізумен бірге, бұдан б жыл бұрын басталған үлкен жұмыс, жаңа қуатты қарқын алып отыр. Уақыт ауысымы бізден жоғары кәсіби аудиторларды, жаңа амалдар мен тетіктерді, біліктілікті арттыру нысандары мен әдістерін өзгерту және жетілдіруді, қаржылық, сыбайлас жемқорлықтық және өзге құқықбұзушылықтардың алдын алу бойынша жаңа ұсыныстарды талап етеді. Орталықтың осынау күрделі кезеңде лайықты орын алатынына сенімдіміз.

«ҚАРЖЫЛЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚТАРДЫ ЗЕРТТЕУ ЖӨНІНДЕГІ ОРТАЛЫҚ» РМК ҰЖЫМЫ

НАМ 6 ЛЕТ

«Необходимо серьезно укрепить систему государственного финансового контроля»

Н.А. НАЗАРБАЕВ

В эпоху нестабильности и кризисов все сферы экономики страны нуждаются в мощной поддержке государства, исключением не стала и система финансового контроля. Поэтому шесть лет назад, Постановлением Правительства Республики Казахстан от 1 октября 2007 года за № 868, с целью содействия в решении наиболее актуальных проблем развития системы государственного финансового контроля, было создано республиканское государственное предприятие «Центр по исследованию финансовых нарушений» Счетного комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета.

Перед молодой организацией были поставлены важные задачи, такие как исследование финансовых нарушений, внесение предложений по их предупреждению; минимизация рисков совершения финансовых, коррупционных и иных правонарушений; изучение актуальных направлений развития государственного финансового контроля; разработка и внедрение современных методик, технологий контрольной и экспертно-аналитической работы, а также переподготовка и повышение квалификации работников государственного финансового контроля.

Обоснованность этих задач подтверждается в Послании Президента народу Казахстана от 14 декабря 2012 года «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства», в котором было отмечено: «Нам нужно создать комплексную систему государственного аудита на основе самого передового мирового опыта».

Деятельность Центра невозможно представить без образовательных методик и технологий. Для обеспечения качественного уровня образовательной деятельности и исследований, проводимых организацией, а также осуществления других видов деятельности был создан Научно-методологический совет (НМС) из числа ведущих ученых в области экономических наук, а также работников Счетного комитета и нашего Центра, имеющих ученую степень и большой опыт практической работы. Именно на заседаниях НМС осуществляется первая «обкатка» проектов образовательных программ, научно-исследовательских работ. Здесь они проходят проверку на прочность не только критикой, замечаниями, но и ценными советами. По результатам проведенных исследований, работниками Центра разработано и издано учебное пособие на тему «Руководство по проведению государственного финансового контроля». Кроме того, Центром разработаны и согласованы со Счетным комитетом и Агентством РК по делам государственной службы Республики Казахстан 12 образовательных программ, в том числе: «Базовое обучение ГФК», «Контроль на соответствие», «Контроль эффективности», «Контроль финансовой отчетности», «Контроль доходной части бюджета», «Аудит эффективности», «МСФООС», «Практические вопросы перехода на государственный аудит», «Процедуры проведения государ-

ственного финансового контроля», «Контроль (аудит) финансовой отчетности государственных учреждений» в 3 этапа, включая дистанционное обучение и другие.

Начиная с 2008 по 2013 годы было проведено 82 семинара, на которых повысили уровень базовых и профессиональных знаний системы государственного финансового контроля 2188 работников.

На семинарах Центра слушатели имеют возможность ознакомиться как с теоретическими основами, так и с практикой проведения финансового контроля. Обучение проходит по различным программам: от изучения азов государственного финансового контроля до основных аспектов организации и проведения таких важных типов контроля, как контроль эффективности, контроль на соответствие законодательству Республики Казахстан о государственных закупках, контроль финансовой отчетности. Лекции читают члены Счетного комитета, работники аппарата Счетного комитета, Центра, а также высококвалифицированные специалисты органов финансовой системы.

Обучение проводится в оснащенной современной техникой учебной аудитории, в которой функционирует видеопроектор с интерактивными досками и компьютерами, объединенных в общую сеть, позволяющей проводить электронное тестирование и дистанционное обучение.

Впервые в Центре введена на практике дистанционная образовательная технология с использованием сети Интернет. Обучение через Интернет позволяет слушателям повышать свою квалификацию в подходящее им время и в удобном месте. Они не ограничены расстоянием и могут учиться независимо от места проживания, а также значительно сокращаются расходы на дальние поездки к месту обучения.

Отдельно нужно сказать и о тесном взаимодействии нашей организации с ведущими ВУЗами республики. В рамках заключенных соглашений о сотрудничестве с Университетом международного бизнеса, Евразийским национальным университетом им. Гумилева, Карагандинским экономическим университетом Казпотребсоюза, Казахским национальным университетом им. аль-Фараби, в Центре проходят научно-исследовательскую и преддипломную практику магистранты и студенты выпускных курсов этих ВУЗов.

Наш Центр аккредитован в качестве субъекта научной и (или) научно-технической деятельности (свидетельство об аккредитации от 19 июня 2012 года. Серия МК №002725). Этот ко многому обязывающий статус подтверждается исследованиями, которых было проведено более 40. За сухой цифрой кроется большая работа сотрудников по изучению актуальных проблем развития системы государственного финансового контроля, которая основывается на достоверных данных и материалах, собранных в результате проверок работниками Счетного комитета на объектах контроля.

Международные контакты были и остаются приоритетными в нашей работе. Международная деятельность направлена на совершенствование образовательного процесса, повышение квалификации работников, расширение сфер сотрудничества с ведущими зарубежными высшими органами финансового контроля и научно-исследовательскими центрами. И сейчас наш коллектив активно работает с зарубежными коллегами в вопросах развития совместных научно-исследовательских проектов и образовательных программ.

Сотрудники Центра посетили в порядке обмена опытом Высшие органы финансового контроля (ВОФК) Турции, Франции. В этом году делегация Центра посетила один из старейших ВОФК Европы – Германию. Во время встречи стороны обсудили перспективные направления сотрудничества в области программ обмена и осуществления инновационных проектов в образовании и в исследованиях.

В этом году в качестве соисполнителя исследовательской работы привлечен зарубежный специалист из Канады Уильям Радберн.

Также практикуется привлечение преподавателей зарубежных ВОФК Великобритании, Турции, Латвии и России – к проведению занятий для работников органов государственного финансового контроля в формате мастер-классов и тренингов. В текущем году профессиональные аудиторы Суда Счетов Турецкой Республики Яшар Йолджу, Тунджай Арыдуру, Семра Экиджи и Шуле Кырбаш провели мастер-класс на семинарах «Аудит финансовой отчетности» и «Аудит эффективности».

В программу мастер-класса вошли лекции о том, как осуществлять риск-ориентированный аудит финансовой отчетности государственных учреждений, составленной методом начисления, каким образом составляется план и программа аудита, основанной на определении рисков, сферы счетов и уровня существенности для того, чтобы составить объективное заключение аудитора. Уделяя большое внимание работе аудитора при осуществлении аудита финансовой отчетности, лекторы подробно поделились своим опытом работы от этапа планирования до мониторинга результатов аудита.

Практика расширения количества заключенных договоров о международном сотрудничестве продолжает свое развитие, в настоящее время ведутся переговоры о заключении договоров с ведущими международными советниками по аудиту из Австралии и Канады.

Без решения проблемы теоретической и практической подготовленности кадров системы государственного финансового контроля, которая усиливается в период перехода на Международные стандарты финансовой отчетности в общественном секторе и Международные стандарты государственного аудита INTOSAI, выполнить возложенную миссию будет сложно. О работе в этом на-

Семинар «Аудит финансовой отчетности государственных учреждений» при участии профессиональных аудиторов Суда Счетов Турецкой Республики - Яшара Йолджу и Тунжяя Арыдуру (сентябрь 2013 г.)

правлении более подробно написано в нашем журнале «Мемлекеттік Аудит – Государственный Аудит», который выпускается с января 2009 года, в целях освещения важных вопросов государственного финансового контроля.

Новая финансовая отчетность Правительства РК и, соответственно, ее аудит представляют собой важную форму финансовой подотчетности Правительства Парламенту, Президенту и общественности. Для того чтобы выполнять эту важную обязанность по аудиту, первая пилотная группа, состоящая из работников ревизионных комиссий и Счетного комитета, прошла интенсивное изучение принципов МСФООС по методу начисления.

В перспективе более тесному знакомству с финансовым учетом и современным финансовым аудитом через обучение будут охвачены все работники системы государственного финансового контроля, что повысит компетентность как Счетного комитета, так и других органов финансового контроля в выполнении всех своих обязанностей.

Все это предполагает постепенный отход от традиционной и в некоторой степени негативной «контрольной и ревизионной» деятельности, которая будет способствовать, во-первых, проведению аудиторами более значимой работы, во-вторых, усовершенствованию практики управления в государственном секторе Республики Казахстан.

В общем государственный аудит для Казахстана видится как целостная и независимая оценка эффективности деятельности объектов аудита.

Сегодня в стране отсутствует система сертификации аудиторов в сфере государственного аудита и финансового контроля, что снижает качество их работы, и в связи с этим данную систему планируется внедрить. Основная цель сертификации – подтверждение квалификации действующих государственных аудиторов на соответствие международным стандартам и требованиям реалий современной жизни.

С предстоящим введением системы сертификации большая работа, которая была начата еще 6 лет назад, получила новый мощный импульс. Время перемен требует от нас высокопрофессиональных аудиторов, новых подходов и механизмов, изменения и совершенствования форм и методов повышения квалификации, новых предложений по предупреждению финансовых, коррупционных и иных правонарушений. Мы уверены, что наш Центр займет достойное место на этом сложном этапе.

КОЛЛЕКТИВ РГП «ЦЕНТР ПО ИССЛЕДОВАНИЮ ФИНАНСОВЫХ НАРУШЕНИЙ»

WE ARE 6 YEARS

"We need seriously strengthen the system of state financial control "
NAZARBAYEV N.A.

In an era of instability and crises all spheres of the economy need to be strong support from the state, not an exception, and financial controls. So six years ago, by the Government of the Republic of Kazakhstan dated from October 1, 2007 for the number 868, to assist in addressing the most pressing problems of the development of the state financial control, it was a state-owned enterprise "Center for Financial Violations Research" Accounts Committee for Control over Execution of the Republican budget.

Before a young organization were put important tasks such as studies of financial irregularities, making suggestions for their prevention, minimize the risk of financial, corruption and other offenses; the study of the actual directions of the state financial control, development and introduction of modern techniques and technologies of control and expert analysis work as well as retraining and professional employees of state financial control.

Confirmed the validity of these tasks in the Missive of the President to the people of Kazakhstan on December 14, 2012 "Strategy" Kazakhstan- 2050": a new policy established state" in which it was stated: "We need to create a comprehensive system of public audit on the basis of the global best practices."

Activity Center is unimaginable without educational techniques and technologies. To ensure the quality level of educational activities and research carried out by the organization, as well as other activities established the Scientific and Methodological Council (SMC) from the leading scientists in the field of economic sciences, as well as employees of the Accounts Committee and the Center with a degree and extensive practical operation. It was carried out at the meetings of the SMC first "running" projects of educational programs, research work. Here they are tested for strength not only criticism, comments, but also valuable advice. The results of the research staff of the Center developed and published a manual entitled "Guidelines for state financial control." In addition, the Center developed and agreed with the Audit Committee and the Agency for Civil Service Affairs of the Republic of Kazakhstan for 12 educational programs, including : "Basic training SFC", "Compliance control", "control efficiency", "Control of Financial Statements" ,"Control of budget revenues" "Performance Audit ", "IFRSPS", "Practical issues of transition to the state audit", "Procedures for state Financial Control", "Control (audit) of the financial statements of public institutions" in 3 stages, including remote training and others.

From 2008 to 2013 were conducted 82 seminars, which have increased the level of basic and professional knowledge of the state financial control 2188 employees.

At seminars Center students have the opportunity to study both the theoretical foundations and the practice of financial control. Training takes place in the various programs from the study of the basics of state financial control to the main aspects of the organization and conduct of such important types of control as monitoring the effectiveness of control on compliance with the legislation of the Republic of Kazakhstan on state procurement, control of financial reporting. Members of the Audit Committee and officers of the Audit Committee of the Centre do the lecturing, as well as highly qualified specialists of the financial system.

Training is conducted in equipped with modern technical facilities classroom in which we operate projector with interactive whiteboards and computers, united in a common network, enables electronic testing, and distance learning.

For the first time at the center introduced in practice for distance learning technologies using the Internet. Online training allows students to improve their skills at the right time and at their convenient location. They are not limited by distance and can learn, regardless of place of residence, as well as significantly reduce the costs of traveling long distances to the training.

Seminar "Audit of the public institutions' financial statement" with the assistance of a professional auditors of the Court of accounts of the Turkish Republic Mr. Yashar Yoldzhu and Tunjai Aryduru

Separately, it must be said about the close cooperation of our organization with higher educational institutions in the republic. Within the framework of cooperation agreements with the University of International Business, Eurasian National University given name Gumilyev, Kazakh consumer union (Kazpotrebsoyuz) Karaganda Economic University, Kazakh National University given name Al-Farabi, in the Center conducts research and externship undergraduates and graduate students of these institutions.

Our Center is accredited as a subject of scientific and (or) scientific and technical activities (testimony of this great responsibility accreditation status from June 19, 2012. MK Series number 002725). This is many binding status is confirmed by research, which was conducted over 40. For dry figure lies a lot of work on the study of employees actual problems of state financial control system, which is based on reliable facts and materials collected by the checks workers Accounts Committee on the objects of control.

International contacts have been and remain a priority in our work. International activities aimed at improving the educational process, training of employees, expansion of areas of cooperation with leading foreign scientific and methodological council and research centers. And now, our team is actively working with foreign colleagues in the development of joint research projects and educational programs.

Center staffs visited in an exchange of experience of supreme audit institutions counter SAIs of Turkey and France. This year, the delegation of the Centre visited one of the oldest SAI of Europe - Germany. During the meeting the sides discussed the promising areas of cooperation in exchange programs and the implementation of innovative projects in education and research cooperation.

In this year as a research collaborator attracted foreign expert from Canada William Radbern.

Also practiced to attract foreign teachers of SAI to teach employees of state financial control in the format of workshops and trainings from SAI Great Britain, Turkey, Latvia and Russia. This year, professional auditors of the Court of Accounts of the Republic of Turkey Yashar Yoldzhu, Tundzhay Aryduru, Semra Ekidzhi and Shule Kyrbash conducted a master class at the seminars "Audit of Financial Statements" and "Performance Audit".

In the master-class program includes lectures on how to implement a risk-based audit of the financial statements of public institutions, compiled on an accrual basis, how the plan is drawn up and audit program based on risk identification, accounts and scope of materiality to an objective conclusion auditor. Paying great attention to the work of the auditor during the audit of financial statements in detail lecturers shared their experience from planning to monitoring the results of the audit.

The practice of extending the number of contracts for international cooperation continues to grow, currently being negotiated contracts with leading international advisors Audit of Australia and Canada.

Without solving the problem of theoretical and practical training for personnel of the state financial control, which increases during the transition to International Financial Reporting Standards in the public sector and the International Standards state audit INTOSAI, accomplish its mission will be difficult. Work in this direction is written

Seminar with foreign lecturers on the topic "Efficiency audit " (after an example of experience provided by the Court of accounts of the Turkish Republic) with the assistance of an professional auditors of the Court of accounts of the Turkish Republic Mrs. Semra Ekidzhi and Shule Kyrbash

in more detail in our magazine "Memleketik Audit - State Audit", which is available from January 2009, to highlight the important issues of state financial control.

A new financial reporting to the Government of the Republic of Kazakhstan and accordingly, its audit represent an important form of financial accountability of the Government to the Parliament, the President and the public. In order to fulfill this important duty of the Audit, the first group consisting of employees of audit committees and the Audit Committee. was also held intensive study of the principles of IFRSPS accrual.

In future, closer acquaintance with modern financial accounting and financial audit through training will cover all employees of state financial control system that will increase the competence of the Audit Committee as well as other bodies of financial control to perform all their duties.

All this suggests a gradual shift away from the traditional, somewhat negative "control and revision" of activities that will contribute to firstly, the auditors conduct more meaningful work, and secondly, the improvement of management practices in the state sector of the Republic of Kazakhstan.

In general, state audit for Kazakhstan is seen as an integral and independent evaluation of the effectiveness of the audit objects.

Today, there is no system of certification auditors of state audit and financial control, which reduces the quality of their work, and therefore this system will be introduced . The main purpose of certification - confirmation of qualifications of existing state auditors for compliance with international standards and the realities of modern life.

With the upcoming introduction of a certification system a big job that was started six years ago, received a new impetus. Time for a change requires us highly auditors, new approaches and mechanisms, changing and improving the forms and methods of training, new proposals for the prevention of financial, corruption and other offenses. We are confident that our Center will take its rightful place in this delicate stage.

TEAM OF RSE «CENTER OF FINANCIAL VIOLATIONS RESEARCH»

Көлік құралдарының салығы елдегі **88 %** автокөлікке салынбайды

88% автомобилей страны не коснется повышение налога на транспортные средства.

88% of cars will not be affected by the increase of the tax on vehicles

Жас аналардың зейнетақылық жарнасын субсидияландыруға **9 млрд. теңге** қарастырылған 2014 жылдың бюджетінде

9 млрд. тенге предусмотрено в бюджете 2014 года на субсидирование пенсионных взносов молодых мам

9 billion tenge is included in budget 2014 to subsidize the pension contributions of young mothers

Коммуналды салада энергия шығындарын қысқарту бойынша шаралар нәтижесінде

7,3 млрд теңге үнемдеуге қол жетті

7,3 млрд тенге удалось сэкономить благодаря мерам по сокращению энергозатрат в коммунальной сфере

7,3 billion tenge was saved thanks to the measures to reduce energy consumption in the utility sector

Салықтық қарызы бар **500 адам** Қазақстаннан тыс жерлерге шыға алмайды

500 человек, имеющих налоговую задолженность, не могут выехать за пределы Казахстана.

500 people with tax debts cannot travel outside of Kazakhstan

2014 жылы зейнетақы мен жәрдемақы төлеуге арналып республикалық бюджеттен

1,4 трл. теңге бөлінеді

1,4 трл. тенге выделят из республиканского бюджета в 2014 году на выплату пенсий и пособий.

1,4 trillion tenge will be allocated from the republican budget in 2014 for the payment of pensions and benefits

Қазақстанда 2015 жылға қарай жылына

70 тонна алтын шығарылады

70 тонн золота в год будет производиться в Казахстане к 2015 году

70 tons of gold will be produced in Kazakhstan in 2015

Ағымдағы жылы Қазақстан энергетикасына

230 млрд. теңгені

тарту жоспарланып отыр

230 млрд тенге планируется привлечь в казахстанскую энергетику в текущем году

230 billion tenge is planned to involve in the Kazakhstani energetics in the current year

2013 жылы «Жұмыспен қамту жол картасы-2020» бағдарламасын іске асыруға

110,6 млрд теңге бөлінді

110,6 млрд тенге выделено для реализации программы «Дорожная карта занятости 2020» в 2013 году

110,6 billion tenge was allocated for the implementation of the "Roadmap of employment 2020" in 2013

ЖУРНАЛДЫҢ РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕСІ:

Аслан Есболайұлы МУСИН
Редакциялық кеңес төрағасы - Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің төрағасы

Алданыш Арыстанғалиұлы НҰРЫМОВ
Редакциялық кеңес төрағасының орынбасары, э.ғ.д., профессор, ЕХЭА-ның академигі, Қазақ экономика, қаржы және халықаралық сауда университетінің «Қаржы» кафедрасы меңгерушісі

Александр Викторович ГОРЯИНОВ
Есеп комитетінің мүшесі

Совхозбек Әбікешұлы ҚҰЛМАҒАНБЕТОВ
Есеп комитетінің мүшесі

Молдағали Әбдіғалиұлы СӘТҚАЛИЕВ
Есеп комитетінің мүшесі

Сапархан Кесікбайұлы ОМАРОВ
Есеп комитетінің мүшесі

Константин Федорович ПЛОТНИКОВ
Есеп комитетінің мүшесі

Жансейіт СӘРСЕНҚҰЛОВ
Есеп комитетінің мүшесі

Ерлан Қабыкеноұлы ТҰРЛЫБЕКОВ
Есеп комитетінің мүшесі

Мирболат Төлеуұлы РАЙЫМҚҰЛОВ
Есеп комитетінің аппарат басшысы

Ертай ҚАДЫР
Мемлекеттік бақылау бөлімінің меңгерушісі

Юлия Федоровна ЭНГЕЛЬ
Заң бөлімінің меңгерушісі

Гүлжайна Жақсылыққызы ЕЛЕУСИНОВА
Ішкі аудит бөлімінің меңгерушісі

Айнұр Шаяхметқызы СӘРСЕМБАЕВА
Есеп комитетінің бас консультанты -
баспасөз хатшысы

Алимжан Имтахунұлы ТОХТАСУНОВ
Бас редактор, Қаржылық бұзушылықтарды зерттеу жөніндегі орталықтың директоры

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ ЖУРНАЛА:

Аслан Еспулаевич МУСИН
Председатель редакционного совета - Председатель
Счетного комитета по контролю за исполнением
республиканского бюджета

Алданыш Арыстанғалиевич НУРУМОВ
Зам. председателя редакционного совета, д.э.н.,
профессор, академик МЭАЕ, заведующий кафедрой
«Финансы» Казахского университета экономики,
финансов и международной торговли

Александр Викторович ГОРЯИНОВ
Член Счетного комитета

Совхозбек Абикешович КУЛМАҒАНБЕТОВ
Член Счетного комитета

Молдағали Абдугалиевич САТҚАЛИЕВ
Член Счетного комитета

Сапархан Кесикбаевич ОМАРОВ
Член Счетного комитета

Константин Федорович ПЛОТНИКОВ
Член Счетного комитета

Жансеит САРСЕНКУЛОВ
Член Счетного комитета

Ерлан Кабыкенович ТУРЛЫБЕКОВ
Член Счетного комитета

Мирбулат Тулеуович РАЙМКУЛОВ
Руководитель аппарата Счетного комитета

Ертай КАДЫР
Заведующий отделом государственного контроля

Юлия Федоровна ЭНГЕЛЬ
Заведующая юридическим отделом

Гүлжайна Жаксылыковна ЕЛЕУСИНОВА
Заведующая отделом внутреннего аудита

Айнур Шаяхметовна САРСЕМБАЕВА
Главный консультант - пресс-секретарь

Алимжан Имтахунович ТОХТАСУНОВ
Главный редактор, директор Центра по исследованию
финансовых нарушений

EDITORIAL BOARD OF THE JOURNAL:

Aslan MUSIN

Prolocutor of the Editorial Board - Chairman of the Account Committee for Control over Execution of the Republican Budget

Aldanysh NURUMOV

Deputy prolocutor of the Editorial board – PhD, professor, academician of the IEAE, Dean of Finance department in the Kazakh university of economics, finance and international trade

Alexander GORJAINOV

Member of the Account Committee

Sovhozbek KULMAGANBETOV

Member of the Account Committee

Moldagali SATKALIYEV

Member of the Account Committee

Saparhan OMAROV

Member of the Account Committee

Konstantin PLOTNIKOV

Member of the Account Committee

Zhanseit SARSENKULOV

Member of the Audit Committee

Erlan TURLYBEKOV

Member of the Account Committee

Mirbulat RAIMKULOV

Chief of Staff of the Account Committee

Ertay KADIR

Head of the Department of Government Control

Julia ENGEL

Head of the Legal Department

Gulzhayna ELEUSINOVA

Head of Internal Audit Department

Ainur SARSEMBAYEVA

Head consultant -press secretary of the Account Committee

Alimzhan TOHTASUNOV

Editor in Chief - director of the Center for Financial Violations Research

«Мемлекеттік аудит - Государственный аудит» қаржы-экономикалық журнал

Меншік иесі: Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің «Қаржылық бұзушылықтарды зертеу жөніндегі орталық» РМК

Бас редактор: А.И. Тохтасунов
Шығарушы редактор: А.А. Тұрабаев

Редакциясы: Н. Ә. Карабаева

Дизайн, беттеу: Е. А. Иманғалиев

Қазақ тіліндегі нұсқасы: Ж.Ә. Ақыпбекова

Ағылшын тіліндегі нұсқасы: А. Колесник

Корректорлар: Н.П. Гусак, Д.Ф. Әбішева

Журнал 2010 жылғы 28 маусымда Қазақстан Республикасы Байланыс және ақпарат министрлігінде қайта тіркеліп, № 11020-Ж куәлігі берілген. Алғашқы есепке қою кезіндегі нөмірі мен мерзімі № 9582-Ж 15.10.2008 ж.

Тоқсанына бір рет шығады.

Қазақстан Республикасы және ТМД аумақтарына тарайды.

Материалдарды қайта басу кезінде журналға сілтеме жасалуы шарт.

Редакция пікірі мақала авторларының пікірімен сәйкес келмеуі мүмкін.

Редакцияның мекен-жайы: 010000, Қазақстан Республикасы, Астана қаласы, Орынбор көшесі, № 8, «Министрліктер үйі».

Тел: + 7 (7172) 74-16-55. <http://www.cifn.kz>

«Чернобылец – жарымжандар бірлестігі» ЖШС баспаханасында

басылған. Астана қ., К. Байсейітова көш., 114/2,

тел/ф. 8 (7172) 28-90-45, 28-99-21

Таралымы: 500 дана.

Жазылу индексі – 74167

«Мемлекеттік аудит - Государственный аудит» финансово-экономический журнал

Собственник: РГП «Центр по исследованию финансовых нарушений» Счетного комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета

Главный редактор: А.И. Тохтасунов

Выпускающий редактор: А.А. Турабаев

Редакция: Н.А. Карабаева

Дизайн, верстка: Е. А. Иманғалиев

Казахский вариант: Ж.А. Ақыпбекова

Английский вариант: А. Колесник

Корректоры: Н.П. Гусак, Д.Г. Абишева

Журнал перерегистрирован Министерством связи и информации Республики Казахстан 28.06.10 года, свидетельство №11020-Ж. Номер и дата первичной постановки на учет №9582-Ж. 15.10.2008 г.

Выходит один раз в квартал.

Распространяется на территории Республики Казахстан и СНГ.

При распечатке материалов ссылка на журнал обязательна.

Мнение редакции может не совпадать с точкой зрения авторов статей.

Адрес редакции: 010000, Республика Казахстан, г. Астана, ул. Орынбор, №8, «Дом министерств». Тел: + 7 (7172) 74-16-55. <http://www.cifn.kz>

Отпечатано в типографии ТОО «Общество инвалидов – Чернобылец», г. Астана, ул. К. Байсеитовой, 114/2, тел/ф. 8 (7172) 28-90-45, 28-99-21

Тираж: 500 экземпляров.

Подписной индекс – 74167

"Memleketitik Audit – State Audit" Journal of Finance and Economics

Owner: RSE "Center for Financial Violations Research" of Accounts Committee for Control over Execution of the Republican Budget

Chief Editor: A. Tokhtasunov

Copy Editor: A. Turabayev

Editorial staff: N. Karabaeva

Design, layout: E. Imangaliev

Kazakh version: Z. Akypbekova

English version: A. Kolisnyk

Correctors: N.P. Gusak, D.G. Abisheva

Journal was re-registered by the Ministry of Communications and Information of the Republic of Kazakhstan on June 28, 2010, certificate No.11020-Zh. Number and date of initial registration No. 9582-Zh., October 15, 2008

Published quarterly.

Distributed on the territory of the Republic of Kazakhstan and CIS.

When printing materials reference to the journal is required.

Editorial staff opinion may not reflect views of the author.

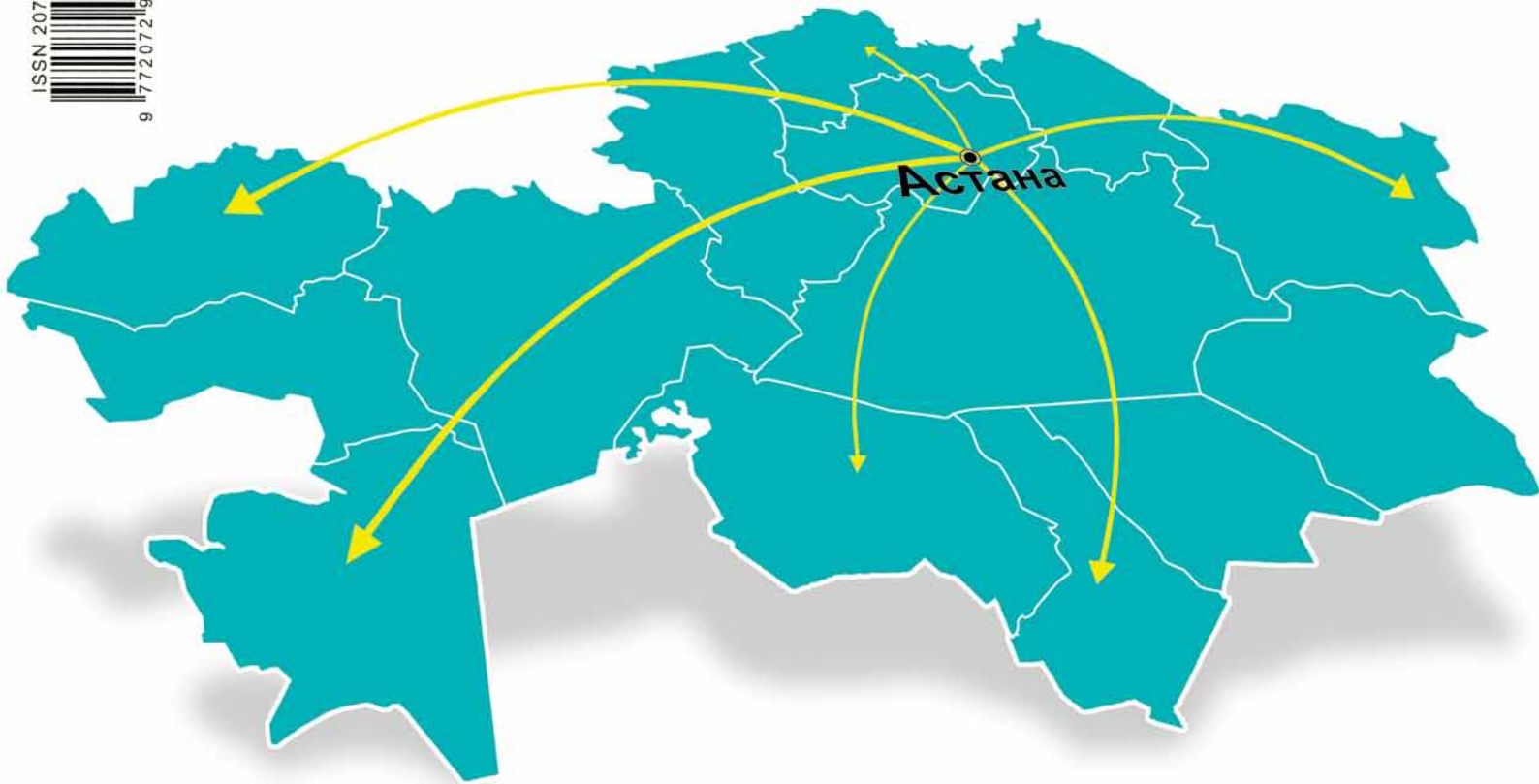
Editorial office address: "House of Ministries", Astana, 010000, the Republic of Kazakhstan

Tel: + 7 (7172) 74-16-55. <http://www.cifn.kz>

Printed in printing office of LLP "Society of the Disabled - Chernobylets", 114/2, K.Baiseitova str., Astana, tel/fax. 8 (7172) 28-90-45, 28-99-21

Circulation: 500 copies.

Subscription index - 74167

ВО ВСЕХ ГОРОДАХ КАЗАХСТАНА

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
МЕМАКЕТТИК
Аудит

Финансово-экономический журнал по вопросам социально-экономического развития, управления государственными финансами, государственного финансового контроля

Журнал выходит ежеквартально

Подписку на печатную версию журнала

вы можете оформить

через отделения АО «Казпочта»

подписной индекс – **74167**

Приглашаем к сотрудничеству!

Тел. 8(7172) 742196, факс 8(7172) 742258

www.cifn.kz